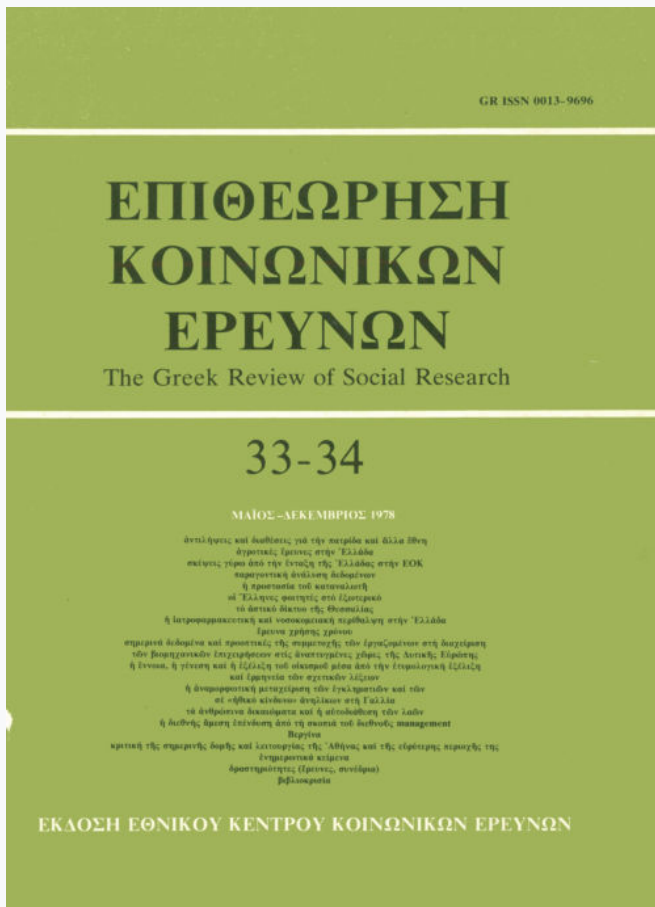

The Greek Review of Social Research

Vol 33 (1978)

33-34

Αναμορφωτική μεταχείριση των εγκληματιών και των σε "ηθικό κίνδυνο" ανήλικων στη Γαλλία

Γεωργίας Ι. Θάνου

doi: [10.12681/grsr.321](https://doi.org/10.12681/grsr.321)

Copyright © 1978, Γεωργίας Ι. Θάνου

This work is licensed under a [Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0](https://creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0/).

To cite this article:

Θάνου Γ. Ι. (1978). Αναμορφωτική μεταχείριση των εγκληματιών και των σε "ηθικό κίνδυνο" ανήλικων στη Γαλλία. *The Greek Review of Social Research*, 33, 383–412. <https://doi.org/10.12681/grsr.321>

**ἀναμορφωτική
μεταχείριση
τῶν ἐγκληματιῶν
καί τῶν
σέ «ἠθικό κίνδυνο»
ἀνηλίκων στή Γαλλία**

**τῆς
Γεωργίας Ι. Θάνου**

Δικηγόρου

*D.E.S. en Sciences criminelles de l'Université
de Droit, d' Economie et de Sciences Sociales
de Paris (Paris II)*

Ἐπειδή ἡ εἰσαγωγή τοῦ θέματός μας ἀναφέρεται στήν ἱστορική εξέλιξη τῶν ἰδεῶν γύρω ἀπό τή μεταχείριση τῶν ἀνηλίκων ἐγκληματιῶν (délinquants)¹ καί τῶν «σέ ἠθικό κίνδυνο», μάς φαίνεται σκόπιμο ν' ἀρχίσουμε μέ τό «πρόσφατο» ἱστορικό παρελθόν τοῦ θέματος σέ σχέση μέ τή νομοθεσία πού ἀφορᾶ τοὺς ἀνηλίκους στή Γαλλία, καί πιά συγκεκριμένα μέ τό 19ο αἰῶνα, στόν ὁποῖο ἐξ ἄλλου τοποθετοῦνται ὁ Ποινικός Κώδικας τοῦ 1810 καί ὁ Κώδικας Ποινικῆς Δικονομίας τοῦ 1808.

Κατ' ἀρχήν, ὁ Ποινικός Κώδικας τοῦ 1810 καθόρισε τό ὄριο ἡλικίας τῆς ποινικῆς εὐθύνης στά 16 χρόνια καί ὑποχρέωνε τοὺς δικαστές καί τοὺς ἐνόρκους νά ἐξετάζουν ἂν ὁ ἀνήλικος μέχρι 16 ἐτῶν εἶχε τή δυνατότητα νά διακρίνει τόν ἄδικο χαρακτήρα τῆς πράξης του. Ἔτσι, στήν περίπτωση κατὰ τήν ὁποία εἶχε γνώση τοῦ ἄδικου χαρακτήρα τῆς πράξης του, τύγχανε συγγνώμης λόγῳ ἡλικίας καί ἐτιμωρεῖτο μέ ποινή μειωμένη· στήν περίπτωση ὅμως πού δέν διέκρινε τό χαρακτήρα αὐτό, τόν ἐμπιστευόνταν στοὺς γονεῖς του ἢ σέ ἀναμορφωτήριον.

Στό ἐπίπεδο ὅμως τῆς μεταχείρισης, τό πρόβλημα τῆς εἰδικῆς ἀντιμετώπισης τῶν ἀνηλίκων τοποθετεῖται στό 1840. Ἡ σφωρονιστική μεταρρύθμιση ἀρχισε τότε μέ μιὰ ἰδιωτική πρωτοβουλία: τή δημιουργία τῆς ἀγροτικῆς ἀποικίας de Mettray in Indre-et Loire, ὅπου γιά πρώτη φορά λειτουργήσε ἓνα πραγματικό κατάστημα μόνο γιά ἀνηλίκους, μέ σκοπό τήν ἀναμόρφωσή τους.

Ἀργότερα, μέ τό νόμο τῆς 5ης Αὐγούστου 1850 «περί διαπαιδαγώγησης καί προστασίας τῶν νέων κρατουμένων», δημιουργήθηκαν ἀγροτικές σφωρονιστικές ἀποικίες γιά τοὺς ἀθωθθέντες νέους καί τοὺς καταδικασθέντες μέ ποινή 6 μηνῶν ἕως 2 ἐτῶν. Ἄλλες σφωρονιστικές ἀποικίες δέχονταν ὄσους εἶχαν βαρεῖα ποινή (ἄνω τῶν 2 ἐτῶν), τά δέ σφωρονιστικά καταστήματα δέχονταν τά κορίτσια. Ὁ νόμος τοῦ 1898 (Beranger) ἐπέτρεψε νά ἐπιστρέφουν οἱ ἀνήλικοι ἐγκληματίες στοὺς γονεῖς τους, ἢ νά τοὺς ἀναλαμβάνουν ἄλλοι συγγενεῖς ἢ φιλόανθρωποι ἢ ἡ Δημόσια Πρόνοια ἢ τὰ φιλανθρωπικά ἰδρύματα. Ὁ νόμος τῆς 12ης Ἀπριλίου 1906 ὄρισε στό ἐπίπεδο τῆς δικαστικῆς μεταχείρισης τῶν ἀνηλίκων δύο κατηγορίες: τοὺς κάτω τῶν 16 ἐτῶν, πού ἐξαρτῶντο ἀπό τὰ πλημμελειοδικεῖα γιά πράξεις πού εἶχαν ἀκόμη καί χαρακτήρα κακούργηματος καί τοὺς ἄνω τῶν 16 ἐτῶν καί ἕως 18, γιά τοὺς ὁποίους ἴσχυε μόνο ἡ δια-

1. Θεωρητικά ὁ ὅρος ἐγκληματίας πού χρησιμοποιεῖ ὁ ἐλληνικός ποινικός νόμος δέν ἀνταποκρίνεται ἀκριβῶς στό γαλλικό ὄρο délinquant. Ὁ ὅρος αὐτός προέρχεται ἀπό τό λατινικό ῥῆμα delinquere πού σημαίνει παράβαση κανόνα δικαίου. Ἐλλείπει λοιπόν ἀντίστοιχου ὄρου, χρησιμοποιοῦμε τόν ὄρο ἐγκληματίας ὅπο τήν εὐρεία του — κοινωνιολογική — ἔννοια.

πίστωση τῆς «διάκρισης» τοῦ ἄδικου χαρακτήρα τῆς πράξης, ἀλλὰ ὄχι ἢ συγγνώμη λόγω ἡλικίας. Ὁ νόμος τῆς 22ας Ἰουλίου 1912 σημειώνει σταθμὸ γιὰ ἓνα δίκαιο «*suī generis*». Σύμφωνα μ' αὐτὸν τὸ νόμο, (α) καταργήθηκε τὸ κριτήριό τῆς διάκρισης τοῦ ἄδικου χαρακτήρα τῆς πράξης τοῦ ἀνηλικίου μέχρι 12 ἐτῶν καὶ καθιερώθηκε ἔτσι ἡ ἀρχὴ τῆς ποινικῆς ἀνευθυνότητας τῶν ἀνηλικίων κάτω τῶν 13 ἐτῶν, ἢ ὅποια εἶχε σάν ἀποτέλεσμα, στὸ ἐπίπεδο τῆς μεταχειρίσεως, νὰ ἰσχύουν γι' αὐτοὺς μόνο τὰ παιδαγωγικὰ μέτρα. (β) εἰσήχθη ὁ θεσμὸς τῶν δικαστηρίων ἀνηλικίων· καταργήθηκε ἡ διαδικασία τοῦ ἐπ' αὐτοφῶρῳ ἀδικήματος καὶ ἐγινε ἡ προκαταρκτικὴ διαδικασία ὑποχρεωτικῆ. (γ) εἰσήχθη στὸ γαλλικὸ δίκαιο τὸ σύστημα τῆς ἐποπτευόμενης ἑλευθερίας καὶ (δ) χωρίστηκε κατὰ τρόπο ριζικὸ τὸ σύστημα λειτουργίας τῆς ποινῆς ἀπὸ τὸ σύστημα τῶν παιδαγωγικῶν μέτρων, τῶν ὁποίων ἡ δυνατὴ ἀναθεώρηση συντελεῖ στὴν προσαρμογὴ τῶν τρόπων μεταχειρίσεως στὴν ἐξέλιξη τοῦ ἐποπτευόμενου ἀνηλικίου.

Στὴ συνέχεια, ἡ ἐξέλιξη τῶν ἰδεῶν σὲ σχέση μὲ τὰ συμφέροντα τοῦ παιδιοῦ στὸ πλαίσιο τῶν προβλημάτων ποῦ ἀφοροῦν τὴν οἰκογένεια (π.χ. Νόμος τῆς οἰκογένειας τοῦ 1938), ἡ πίεση τοῦ ἄσκησε ἡ ἀνάπτυξη τῶν ἐπιστημῶν τοῦ ἀνθρώπου καὶ εἰδικὰ τῆς ψυχολογίας τοῦ παιδιοῦ (Wallon) καὶ τοῦ ἐφήβου (Winnicott), βάσει τῶν ὁποίων οἱ ἀντικοινωνικὲς πράξεις τοὺς μποροῦν διαλεκτικὰ νὰ ἀποτελοῦν συμπτώματα ἀνάπτυξης χαρακτῆρα καὶ ἔκφρασης συναισθηματισμοῦ, ἢ σφωφρονιστικῆς μεταρρύθμιση τοῦ 1945 (14 σημεία τῆς μεταρρύθμισης Amor), ὅλα αὐτὰ εἶχαν σάν ἀποτέλεσμα τὴ δημιουργία τοῦ διατάγματος (ordonnance) τῆς 2ας Φεβρουαρίου 1945. Τὸ διάταγμα αὐτὸ εἰσήγαγε τὸ θεσμὸ τοῦ εἰδικευμένου δικαστῆ ἀνηλικίων καὶ τὴν ἀρχὴ τῆς εἰκαζόμενης ποινικῆς ἀνευθυνότητας ὅλων τῶν ἀνηλικίων μέχρι 18 ἐτῶν, καὶ ἐγκαθίδρυσε τὴν ἀναδιαπαιδαγώγησή, ποῦ εἶναι ὁ κυριότερος τρόπος μεταχειρίσεως τοὺς.

1. τοποθέτηση τοῦ θέματος

Τὸ πρόβλημα τῶν δυστυχημένων παιδιῶν, εἴτε πρόκειται γιὰ ἐγκληματίες, γιὰ ἀλλῆτες, ἢ γιὰ παιδιὰ ἐγκαταλειμμένα, δὲν εἶναι πρόβλημα ὀρισμένων μόνο χωρῶν, οὔτε χαρακτηριστικὸ τῆς σημερινῆς ἐποχῆς.

Γιὰ λόγους ὅμως οἰκονομίας, στὴν παρουσίαση τοῦ θέματος θὰ πάρομε σάν ἱστορικὴ στιγμή τὸ τέλος τοῦ δευτέρου παγκοσμίου πολέμου. Στὴ Γαλλία, αὐτὴ τὴν ἐποχὴ, παρατηρεῖται μιὰ σύμπτωση τῆς δημογραφικῆς αὔξεσης τῶν παραπάνω ἀνηλικίων, μὲ τὴ νομικὴ καὶ γενικότερα μὲ τὴν ἐπιστημονικὴ ἀντιμετώπιση (προσπάθειες γιὰ ἐξέυρεση ἀποτελεσματικῶν μέτρων ἀνατροφῆς, ἀναδιαπαιδαγώγησης, ἐπαγγελματικῆς ἀναθεροποίησης) τοῦ προβλήματος

τῶν ἀνηλικίων ποῦ ἔχουν ἐκδηλώσει ἐγκληματικὴ συμπεριφορὰ ἢ ποῦ βρίσκονται «σὲ ἠθικὸ κίνδυνο».

1.1. Οἱ ἐγκληματίες ἀνήλικοι

Γιὰ νὰ κατανοήσουμε καλύτερα τὴ σοβαρότητα τοῦ προβλήματος τῆς ἐγκληματικότητας τῶν ἀνηλικίων, παραθέτουμε τὸν παρακάτω πίνακα, ὁ ὁποῖος παρουσιάζει τὴν ἀριθμητικὴ ἐξέλιξη τῶν ἀνηλικίων, ποῦ οἱ ἐγκληματικὲς τοὺς πράξεις ἀποτελέσανε ἀντικείμενο κρίσης τῶν δικαστηρίων ἀνηλικίων καὶ τῶν κακοουργοδικείων ἀνηλικίων ἀπὸ τὸ 1939 μέχρι σήμερα.

Ἔτη	Συνολικὸς ἀριθμὸς τῶν δικασθέντων ἀνηλικίων	Διαφορὰ σὲ σχέση μὲ τὸν προηγούμενο χρόνο	
		Ἀριθμὸς	%
1939	12.165		
1940	16.937		
1941	32.327	4.772	39,22
1942	34.781	2.454	7,59
1943	34.127	- 654	- 1,88
1944	23.384	-10.743	-31,47
1945	17.578	- 5.806	-24,82
1946	28.568	10.990	62,52
1947	26.841	-1.727	-6,04
1948	27.638	797	2,96
1949	22.761	- 4.877	- 17,64
1950	19.239	- 3.522	-15,47
1951	16.261	- 2.978	-15,47
1952	15.823	- 438	- 2,69
1953	15.352	- 471	- 2,97
1954	14.833	- 519	- 3,38
1955	15.406	573	3,86
1956	16.468	1.062	6,89
1957	17.863	1.395	8,47
1958	20.984	3.121	17,47
1959	21.850	866	4,12
1960	26.894	5.044	23,08
1961	30.829	3.935	14,63
1962	35.971	5.142	16,67
1963	38.472	2.501	6,95
1964	42.570	4.098	10,65
1965	43.769	1.199	2,81
1966	43.714	-55	-1,2
1967	44.814	1.100	2,51
1968	44.016	-798	-1,78
1969	47.247	3.231	7,34
1970	46.779	-468	-0,99
1971	45.462	-1.317	-2,81
1972	50.420	4.958	19,90
1973	50.916	496	0,98
1974	53.645	2.729	5,36
1975	58.625	4.980	9,28

Ἀπὸ τὰ στοιχεῖα αὐτοῦ τοῦ πίνακα, παρατηρεῖται ὅτι ὁ ἀριθμὸς τῶν δικασθέντων ἀνηλικίων τὸ ἔτος 1942 αὐξήθηκε κατὰ 259,89%, σὲ σύγκριση μὲ τὸ 1939. Ἡ σημαντικὴ αὐτὴ αὔξηση τοῦ ἀριθμοῦ τῶν ἀνηλικίων ποῦ δικάσθηκαν τὴν περίοδο ἐκείνη, ἐξη-

γαίτη ἀπό τοὺς ἐγκληματογενεῖς παράγοντες πού δημιουργήσε τὸ κλίμα πολέμου. Ἡ πείνα, ἡ φτώχεια, ἡ δυστυχία ἀπὸ τῆ μιὰ μεριά, ἡ δημιουργία ψυχολογικῶν διαταραχῶν καὶ ἡ ἔλλειψη παρακολούθησης ἀπὸ μέρους τῶν γονέων λόγω αἰχμαλωσίας ἢ ἐξορίας, ἀπὸ τὴν ἄλλη, ἔγιναν αἰτία νὰ υποπέσουν οἱ ἀνήλικοι σέ διάφορα παραπτώματα.

Στῆ συνέχεια, παρ' ὅλη τὴν κάμψη πού παρατηρεῖται ἀπὸ τὸ 1949 μέχρι τὸ 1954, ὁ ἐτήσιος ἀριθμὸς τῶν δικασθέντων ἀνηλίκων παραμένει ὑψηλότερος ἀπ' ἐκεῖνον τοῦ 1939. Δέν θά ἦταν ὑπερβολικό ἂν αὐτὴ ἡ αὐξηση τῆς ἐγκληματικότητας τῶν ἀνηλίκων στά ἐπόμενα χρόνια (1954-1967) χαρακτηριζότανε ἀλματώδης. Κι αὐτό, γιατί παρ' ὄλες τίς προσπάθειες πού ἔγιναν καὶ τὰ μέτρα πού πάρθηκαν σ' αὐτὸν τὸν τομέα, ὁ ἀριθμὸς τῶν δικασθέντων ἀνηλίκων τριπλασιάστηκε σ' αὐτὴ τὴν περίοδο τὸν 13 χρόνων. Ἡ ἐξήγηση αὐτῆς τῆς ἀνόδου δέν μπορεῖ νὰ ἀναζητηθεῖ σέ μόνη τῆ δημογραφικῆ αὐξηση πού σημειώθηκε ἀπὸ τὸ 1945. Στὴν πραγματικότητα, τὸ ὕψος τῆς ἐγκληματικότητας τῶν ἀνηλίκων αὐξάνει κάθε χρόνο μὲ μεγαλύτερο ρυθμὸ ἀπὸ τὸ ρυθμὸ αὐξήσεως τοῦ πληθυσμοῦ. Παραθέτουμε σάν παράδειγμα τὸ ὕψος τῆς ἐγκληματικότητας τῶν ἀγοριῶν ἡλικίας 16 μέχρι 18 ἐτῶν, πού ἦταν 9,27‰ τὸ 1954, 15,2‰ τὸ 1958, 25,7‰ τὸ 1965, 29,36‰ τὸ 1969, γιὰ νὰ πέσει ἐλαφρὰ σὲ 28,05‰ τὸ 1970.^{1α}

Ὁ παρακάτω πίνακας τῶν τελευταίων στατιστικῶν σχετικὰ μὲ τὴ διακύμανση τῆς ἐγκληματικότητας τῶν ἀνηλίκων στά διάφορα στάδια ἡλικίας, σέ σύγκριση μὲ τὴν αὐξηση τοῦ πληθυσμοῦ, ἐπιβεβαιώνει αὐτὴ τὴν ἄποψη.

Τὸ πὼ ἀξιοσημείωτο ἀπὸ τὴ μελέτη τοῦ πίνακα τούτου εἶναι τὸ ὕψος τῆς ἐγκληματικότητας τῶν ἀγοριῶν ἀπὸ 16 ἕως καὶ 18 ἐτῶν: διαπιστώνεται μιὰ διαρκῆ αὐξηση αὐτοῦ τοῦ ὕψους ἀπὸ τὸ 1971 κι ἀκόμη τὸ γεγονός ὅτι τὸ ὕψος αὐτὸ εἶναι κατὰ 2 1/2 φορές ὑψηλότερο ἀπ' ἐκεῖνο τῆς ἐγκληματικότητας τῶν ἀνηλίκων μικρότερης ἡλικίας (13 ἕως καὶ 15 ἐτῶν).

Ἄν ὑπάρχουν λίγο περισσότερα ἀπὸ 13 ἀγόρια ἐγκληματίες ἡλικίας 13 ἕως 15 ἐτῶν, τὸ ἔτος 1974, μέσα σέ πληθυσμὸ χιλίων προσώπων τῆς ἴδιας ἡλικίας, ὑπάρχουν περίπου 34 ἀγόρια ἐγκληματίες ἡλικίας 16 ἕως 18 ἐτῶν, στὸν ἴδιο ἀριθμὸ προσώπων, στὴν ἴδια κατηγορία καὶ στὸν ἴδιο χρόνο. Αὐτοὶ οἱ ἀριθμοὶ δέν λαμβάνουν ὑπ' ὄψη βέβαια τὸ σύνολο τῶν νέων ἐγκληματιῶν τῶν δύο πάρα πάνω ἡλικιών, πού τὰ ἐγκλήματά τους παραμένουν ἄγνωστα στὶς δημοσίες ἀρχές, εἴτε γιατί δέν ὑποβλήθηκαν μηνύσεις εἴτε γιατί οἱ ἐρευνες γιὰ τὴν ἀνακάλυψή τους παρέμειναν ἄκαρπες.

Ὁ πίνακας ἀποκαλύπτει ἐπίσης ὅτι περισσότεροι

ἀπὸ τὸ 50% τοῦ συνόλου τῶν ἀνηλίκων ἐγκληματιῶν, τόσο τῶν ἀγοριῶν ὅσο καὶ τῶν κοριτσιῶν, βρίσκονται στὸ στάδιο τῆς ἡλικίας τῶν 16 μέχρι καὶ τῶν 18 ἐτῶν.

Τὸ 1974, σέ συνολικό ἀριθμὸ 48.639 ἀγοριῶν ἐγκληματιῶν, βρίσκουμε 28.456 νέους ἡλικίας 16 ἕως 18 ἐτῶν, δηλαδή 58,50% τοῦ συνόλου. Ἐπίσης σέ 5.006 κορίτσια ἐγκληματίες, τὸ ἴδιο ἔτος, ὑπάρχουν 2.688 νέες ἡλικίας 16 ἕως 18 ἐτῶν, δηλαδή 53,69% τοῦ συνόλου. Μποροῦμε λοιπὸν νὰ συμπεράνουμε ὅτι στὴν ἡλικία ἀπὸ 16 ἕως 18 ἐτῶν ὁ νέος ζεῖ προβληματικὲς καταστάσεις πού τὸν ὀδηγοῦν στὸ ἐγκλημα. Πρόκειται λοιπὸν γιὰ μιὰ περίοδο πού ὁ νέος ἔχει ἀνάγκη βοήθειας καὶ ἐποπτείας γιὰ τὴν ἀποφυγὴ κάθε ἐνδεχομένης ἐγκληματικῆς συμπεριφορᾶς.

Ὅσον ἀφορᾷ τὴν ἐγκληματικότητα τῶν κοριτσιῶν, ἔχουν γίνει δύο παρατηρήσεις: πρῶτο, ὅτι αὐτὴ εἶναι οὐσιαστικὰ μικρότερη ἀπὸ τὴν ἐγκληματικὴ τῶν ἀγοριῶν, καὶ δεύτερο ὅτι ἡ φύση τῶν ἐγκλημάτων εἶναι διαφορετικὴ. Σχετικὰ μὲ τὴν πρώτη παρατήρηση, διαπιστώνεται, ὅτι κατὰ μέσον ὄρο, ὁ συνολικός ἀριθμὸς τῶν νέων ἐγκληματιῶν κοριτσιῶν δέν ἀντιπροσωπεύει παρά τὸ 1/10 περίπου τοῦ ἐγκληματοῦντος πληθυσμοῦ τῶν ἀγοριῶν. Συγκεκριμένα, σέ ἕνα κορίτσι ἐγκληματία ἀντιστοιχοῦν κατὰ μὲν τὰ ἔτη 1971 καὶ 1972 περίπου 9 ἀγόρια ἐγκληματίες, κατὰ δὲ τὰ ἔτη 1973 καὶ 1974 περισσότερα ἀπὸ 10 (ἀνήλικοι τῶν 16 ἕως 18 ἐτῶν).^{1β} Ἐξ ἄλλου, ὁ ἀριθμὸς τῶν νέων ἐγκληματιῶν, εἴτε γιὰ ἀγόρια εἴτε γιὰ κορίτσια πρόκειται, δέν παύει ν' αὐξάνει σημαντικὰ, ὅπως φαίνεται στὸν παρακάτω πίνακα.

Ἐξέλιξη τοῦ ἀριθμοῦ τῶν δικασθέντων ἀνηλίκων ἀπὸ τὸ 1971 μέχρι τὸ 1974, σύμφωνα μὲ τὴν ἡλικία

Ἔτη	Ἀγόρια μέχρι καὶ 18 ἐτῶν	Κορίτσια μέχρι καὶ 18 ἐτῶν
1971	40.826	4.636
1972	45.353	5.067
1973	46.359	4.557
1974	48.639	5.006

Ἄναφορικὰ μὲ τὴ δεύτερη παρατήρηση, διαπιστώνεται ὅτι ἄλλα ἐγκλήματα εἶναι κοινὰ καὶ γιὰ τὰ δύο φύλα καὶ ἄλλα διαπράττονται πολὺ πῶ συχνὰ ἀπὸ ἀγόρια ἢ ἀπὸ κορίτσια, ἀνάλογως. Ἐτσι, οἱ δύο ἀκόλουθοι πίνακες παρουσιάζουν τὰ εἶδη ἐγκλημάτων, ἴδια γιὰ τὸ ἕνα ἢ τὸ ἄλλο φύλο. Αὐτοὶ οἱ πίνα-

1β. Στὴ διαπίστωση αὐτὴ συμβάλλει καὶ τὸ γεγονός ὅτι κοινωνικοὶ λόγοι ἐμποδοῦν τὴν ἀνακάλυψη τῶν ἐγκλημάτων, μὲ ἀποτελεσμα «μαύρα στοιχεία» (chiffre-noir) νὰ εἶναι αὐξημένα σέ ὄλη τὴν περίπτωσι.

1α. Jean Chazal, *L'enfance délinquante*, Presses Universitaires de France, 8η ἐκδόσι, 1973, σελ. 8.

κες στηρίζονται σὲ μιά ἔρευνα² πού ἔγινε τὸ 1970, μὲ βάση ἐνα δείγμα 1.262 ἀνηλίκων πού δικάστηκαν ἀπὸ 13 δικαστήρια ἀνηλίκων διαφόρων ἐπαρχιῶν τῆς Γαλλίας.

Τύποι συμπεριφορᾶς μὲ βάση τὸ φύλο Ἀγόρια¹

Τύποι συμπεριφορᾶς	Ἀγόρια % 965	Κορίτσια % 297
Βίαιες σεξουαλικές συμπεριφορές	1	—
Κλοπές ἐξαρτημάτων αὐτοκινήτων	4	0,3
Μικροκλοπές μέσα στὰ αὐτοκίνητα	7	0,7
Συμπλοκές μεταξύ νέων	3	1
Σεξουαλικά παιχνίδια	1	0,3
Ἐπιθέσεις σὲ μεμονωμένα ἄτομα	1	0,3
Κλοπές μὲ διάρρηξη	9	3
Ἐγκλήματα στὸ κυνήγι, στὸ ψάρεμα		
Κλοπές καὶ σιδηροδρόμους	2	0,7
Κλοπές καὶ δανεισμοί ² αὐτοκινήτων	23	11

1. Σ' αὐτὸν τὸν πίνακα παριστάνεται συμβολικὰ ἡ συμπεριφορὰ, τῆς ὁποίας τὸ ποσοστὸ εἶναι διπλάσιο ἢ μεγαλύτερο τοῦ διπλάσιου τῆς ἀντιστοιχῆς συμπεριφορᾶς τοῦ ἄλλου φύλου.

2. Σχετικὰ μὲ τὸν ὄρο δανεισμοί, ἐπάγρει ἀμφισβήτηση. Τὰ γαλλικὰ δικαστήρια, γιὰ πολὺν καιρὸ, τιμωροῦσαν τὴν πράξη αὐτὴν σὰν κλοπὴ τῆς καταναλωτικῆς βενζίνης κατὰ τὴ διάρκεια χρήσεως ἐνὸς αὐτοκινήτου (Trib. Nantes, 31 Ὀκτωβρίου 1930. — 1931.2.83). Ὁ Ἄρειος Πάγος ὅμως τὴ χαρακτηρίζει σὰν κλοπὴ αὐτοκινήτου. Γιὰ τὸ χαρακτηρισμὸ αὐτό, βασίζεται στὴν πρόθεση τοῦ δράστη νὰ συμπεριφερθεῖ—ἔστω καὶ προσωρινά—σὰν ἰδιοκτήτης. (Crim. 19 Φεβρουαρίου καὶ 3 Μαρτίου 1959 B. 123 καὶ 148, J.C.P. 1959 II 11178 note Chambon; D. 1959. 331, note C. Roujon de Bonbée.

2. Annales de Vaucresson de 1970, no 8, «Les conduites délinquantes des jeunes», μελέτη τῆς A. Algan, assistante de recherche au centre de Vaucresson.

Ἔως τῆς ἐγκληματικότητας τῶν ἀνηλίκων τῶν διαφόρων σταδίων ἡλικιῶν σὲ σχέση μὲ τὸν πληθυσμὸ ἀπὸ τὸ 1971 μέχρι τὸ 1974

Ἔτη	Ἐγκλη- ματίες	Πλη- θυσμός ¹	‰ ²	Ἐγκλη- ματίες	Πλη- θυσμός	‰	Ἐγκλη- ματίες	Πλη- θυσμός	‰	Ἐγκλη- ματίες	Πλη- θυσμός	‰
<i>Ἀγόρια</i>												
1971	3.236	1.275	2,54	14.346	1.260	11,39	23.244	839	27,70	40.826	3.374	12,10
1972	3.573	1.280	2,79	15.941	1.265	12,60	25.839	839	30,80	45.353	3.384	13,40
1973	3.533	1.288	2,74	16.480	1.269	13,00	26.346	840	31,36	46.359	3.397	13,65
1974	3.313	1.302	2,54	16.870	1.275	13,23	28.456	841	33,84	48.639	3.419	14,27
<i>Κορίτσια</i>												
1971	311	1.230	0,26	1.807	1.218	1,48	2.518	813	3,10	4.636	3.261	1,42
1972	402	1.235	0,32	1.996	1.223	1,63	2.669	813	3,28	5.067	3.261	1,55
1973	312	1.242	0,25	1.781	1.228	1,45	2.464	813	3,03	4.557	3.283	1,39
1974	248	1.256	0,20	2.070	1.233	1,68	2.688	816	3,29	5.006	3.305	1,52

1. Τὰ στοιχεῖα πρὸ χρησιμοποιοῦνταν ἐδῶ ὑπολογίστηκαν μὲ βάση τὶς ἐκτιμήσεις τοῦ Ἐθνικοῦ Ἰνστιτούτου Στατιστικῶν καὶ Οἰκονομικῶν Στοιχείων, πρὸ στηριχθῆκαν στὴν ἀπογραφή τοῦ 1968, τὴν 1η Ἰανουαρίου τῶν ἐτῶν 1971, 1972, 1973 καὶ 1974. Πρόκειται γιὰ τὸ μέσο πληθυσμὸ μετὰ τὸν ἐκτιμῆσεων τῆς 1ης Ἰανουαρίου τοῦ ἀφορῶντος ἔτους καὶ τῆς 1ης Ἰανουαρίου τοῦ ἐκόμενου ἔτους. Ὁ πληθυσμὸς εἶναι προσδιορισμένος σὲ χιλιάδες λόγω τῶν «στρογγυλευμάτων».

2. Ἀριθμὸς ἀνηλίκων ἐγκληματιῶν γιὰ 1.000 νέους, ἀντιστοιχοῦ ἡλικίας καὶ φύλου. Κατάτοτα ὄριο ἡλικίας θεωρήθηκε ἡ ἡλικία τῶν 10 ἐτῶν.

Τύποι συμπεριφορᾶς μὲ βάση τὸ φύλο Κορίτσια¹

Τύποι συμπεριφορᾶς	Κορίτσια % 297	Ἀγόρια % 965
Ἐκτροση ²	1	—
Πορνεία	4	0,3
Ἀποδοχὴ κλοπιμαίων ἀντικειμένων	7	1
Δόλο, ἐκβιασμοί	2	0,4
Κλοπές εἰς βάρος ἐργοδότη	9	2
Κλοπές σὲ καταστήματα	24	8
Ἀντίσταση, πρόκληση	4	2
Ἀδιάκριτες σεξουαλικές συμπεριφορές προσβάλλουσες τὴν κοινὴ αἰδῶ	4	2

1. Σ' αὐτὸν τὸν πίνακα, παριστάνεται συμβολικὰ ἡ συμπεριφορὰ τῆς ὁποίας τὸ ποσοστὸ εἶναι διπλάσιο ἢ μεγαλύτερο τοῦ διπλάσιου τῆς ἀντιστοιχῆς συμπεριφορᾶς τοῦ ἄλλου φύλου.

2. Σύμφωνα ὅμως μὲ τὸ νόμο τῆς 17ης Ἰανουαρίου 1975, ἀνεστῆλθε γιὰ πέντε χρόνια ἡ ἐφαρμογὴ τοῦ ἀρθροῦ 317 τοῦ Γαλλικοῦ Ποινικοῦ Κώδικα καὶ ἐστὶ ἐπιτρεπτικὰ ἡ ἐλεύθερη ἐκτροση, ὑπὸ ὁρισμένες βέβαια προϋποθέσεις.

1.2. Οἱ «σὲ ἠθικὸ κίνδυνον» ἀνήλικοι

Ποιοὶ εἶναι αὐτοὶ οἱ νέοι; Εἶναι παιδιά νεαρῆς ἡλικίας καὶ ἔφηβοι, πού ἔχουν ἐγκαταλειφθεῖ ἀπὸ τὴν οἰκογενεὶα τους, ἢ πού οἱ ἴδιοι ἐγκατέλειψαν τὴν οἰκογενειακὴ ἔσθια καὶ ἀλητεύουν. Μὲ λίγα λόγια, σύμφωνα μὲ τὸν ὁρισμὸ τοῦ νόμου τῆς 4ης Ἰουνίου 1970, εἶναι τὰ δυστυχημένα πλάσματα, πού ἡ ἀσφάλεια, ἡ ἠθικὴ καὶ ἡ διαπαιδαγωγική τους βρίσκονται σὲ σοβαρὸ κίνδυνον.

Ἄν καὶ ἡ συμπεριφορὰ τους λοιπὸν δὲν χαρακτηρίζεται σὰν παράβαση τῶν κανόνων τοῦ ποινικοῦ δικαίου, ὥστόσο ἀποτελεῖ ἔνδειξη μιᾶς ἐπικίνδυνης

προεγκληματικῆς κατάστασης, ἀνησυχητικῆς γιά τό περιβάλλον καί ταυτόχρονα ἐπικίνδυνης γι' αὐτοῦς τοὺς ἴδιους. Γιά τὸ λόγο αὐτὸ προβλέπεται ἡ ἴδια μεταχείριση, ὅπως καί γιά τοὺς ἐγκληματίες ἀνηλίκους. Ὁ δικαστὴς ἀνηλίκων, λαμβάνοντας μέτρα «παιδαγωγικῆς βοήθειας» (mesures d'assistance éducative), ἐμπιστεύεται τὴν ἀνατροφή καί τὴν ἀγωγή αὐτῶν τῶν νέων σέ πρόσωπα ἄξια ἐμπιστοσύνης, ἢ σέ ἀναμορφωτικά καταστήματα. Ἔτσι, μέσα στὰ ἴδια ἀναμορφωτήρια βρίσκει κανεῖς ταυτόχρονα καί τίς δύο κατηγορίες ἀνηλίκων. Οἱ δύο αὐτές κατηγορίες ἔχουν κοινὰ σημεῖα: πρῶτα, τὴν ἔλλειψη ἀγωγῆς, υγείας καί ἐκπαίδευσης, καί ὕστερα τὴν ἀδυναμία ἢ ἀπροθυμία προσαρμογῆς στοὺς καθιερωμένους κοινωνικοὺς κανόνες. Γι' αὐτὸ, οἱ ἀνήλικοι βρίσκονται σέ σύγκρουση μὲ τὴν κοινωνία καί χαρακτηρίζονται σάν κοινωνικά ἀπροσάρμοστοι.

Ὁ ἀριθμὸς τῶν ὀριστικῶν δικαστικῶν ἀποφάσεων ποὺ μὲ βάση τὸν προαναφερθέντα νόμο ἐπιβάλλουν μέτρα «παιδαγωγικῆς βοήθειας» γιά τοὺς «σέ ἠθικό κίνδυνο» νέους, ἀξάνει ἀπὸ χρόνο σέ χρόνο. Ἔτσι, σύμφωνα μὲ τὸν ἀκόλουθο πίνακα, μέσα σέ 14 χρόνια ἔχουμε μιά αὐξηση 299,90 %. Παρ' ὅλη λοιπὴν τὴν προσπάθεια γιά τὴν προστασία τῶν ἀνηλίκων αὐτῆς τῆς κατηγορίας, δὲν παρατηρεῖται ἐκ πρώτης ὄψεως μείωση τοῦ ἀριθμοῦ τους. Ἀλλὰ καί ἡ προσπάθεια γιά ἐξακρίβωση τῶν καταστάσεων μέσα στίς ὁποῖες βρίσκονται οἱ ἀνήλικοι, εἶχε σάν ἀποτέλεσμα τὴν ἀνακάλυψη μεγαλύτερου ἀριθμοῦ ἀνηλίκων «σέ ἠθικό κίνδυνο».

Ἀριθμὸς τῶν «σέ ἠθικό κίνδυνο» ἀνηλίκων, ποὺ ἔχουν γίνῃ ἀντικείμενο ἐνὸς ὀριστικοῦ μέτρου, κατ' ἐφαρμογὴν τῶν νόμων τῆς 23ης Δεκεμβρίου 1958 καί τῆς 4ης Ἰουνίου 1970, ἀπὸ τὸ 1960 μέχρι τὸ 1976

Ἔτη	Ἀριθμὸς τῶν ἀνηλίκων ποὺ ἔχουν γίνῃ ἀντικείμενο ἐνὸς μέτρου	Ἀριθμὸς τῶν ἀνηλίκων ποὺ δὲν ἔχουν γίνῃ ἀντικείμενο ἐνὸς μέτρου	Σύνολο τῶν ἀνηλίκων ποὺ ζήτησαν τὴ λήψη ἐνὸς μέτρου
		Ἀριθμὸς	%
1960	20.626	3.103	13
1961	28.797	6.126	17,5
1962	32.717	7.569	18
1963	36.680	7.119	16
1964	38.280	9.005	19
1965	40.450	9.412	19
1966	43.899	9.695	17,5
1967	44.711	10.967	19
1968	42.455	10.238	19,5
1969	44.085	12.007	21,5
1970	45.262	16.130	26
1971	50.082	14.708	22,7
1972	47.848	16.233	25,3
1973	45.919	17.000	27
1974	44.966	18.036	28,6
1975	47.420	17.890	27,4
1976	45.438	16.064	26,1

Ἔτσι λοιπὸν παρουσιάζεται τὸ θέμα μέσω τῶν στατιστικῶν. Ποιοὶ ὅμως εἶναι οἱ τρόποι μεταχείρισης οἱ πλοῦ πρόσφοροι γιά τὸν κάθε τύπο ἀνηλίκων;

Πρὶν ἀπαντήσουμε στὸ ἐρώτημα αὐτὸ, θεωροῦμε σκόπιμο νὰ ἐκθέσουμε προκαταρκτικά καί πάντα ἀναφορικά μὲ τὸ θέμα, τὴν ἀντεγκληματικὴ πολιτικὴ καθὼς καί τὴ θέση τοῦ ἀνηλίκου στὸ πλαίσιο τοῦ ποινικοῦ κώδικα.

2. ἀντεγκληματικὴ πολιτικὴ

Ἡ ἀντεγκληματικὴ πολιτικὴ, περισσότερο τέχνη παρά ἐπιστήμη, ἔχει σάν σκοπὸ τὴν ἀνακάλυψη καί τὴν ἐφαρμογὴ τῆς καλύτερης δυνατῆς λύσης στὰ διάφορα προβλήματα οὐσίας καί τύπου, ποὺ θέτει τὸ ἐγκληματικὸ φαινόμενο.³

Ὅσον ἀφορᾷ τὴ μεταχείριση τῶν ἀνηλίκων, ἡ πολιτικὴ αὐτὴ συνίσταται στὴν ἀποφυγὴ ἢ τὴ μείωση στὸ ἐλάχιστο τῆς ὑποτροπῆς τοῦ ἀνηλίκου ποὺ ἔχει ὑποβληθεῖ ἤδη σέ θεραπεία. Ἡ Διεύθυνση τῆς Ἐποπτευόμενης Διαπαιδαγωγῆς εἶναι ἡ κυρία δημόσια ἀρχὴ ἢ ἐπιφορτισμένη μὲ τὴν ἀνέυρεση λύσεων στὸ πρόβλημα τῆς ἀπροσάρμοστης νεότητος. Εἶναι ἡ διοικητικὴ ἀρχὴ ποὺ ἐκφράζει τὴν ἀντεγκληματικὴ πολιτικὴ.

2.1. Στάδια ἐξέλιξης

Ἡ πολιτικὴ τῆς Διεύθυνσης αὐτῆς, ἀπὸ τότε ποὺ δημιουργήθηκε (τὸ 1945) μέχρι σήμερα, ὑπέστη σημαντικὲς ἀλλαγές ὑπὸ τὴν ἐπίδραση διαφόρων παραγόντων καί καταστάσεων.

α) Ἡ προσαρμογὴ τοῦ παιδαγωγικοῦ στίς ἀνάγκες τῆς δικονομίας

Ἡ Διεύθυνση τῆς Ἐποπτευόμενης Διαπαιδαγωγῆς, ἐπηρεασμένη ἀπὸ τὸ δικονομικὸ σύστημα, προσπάθησε ν' ἀνταποκριθεῖ στὸ πρόβλημα τῶν ἀνηλίκων μὲ τὴν δημιουργίαν μορφωτικῶν καί ἐκπαιδευτικῶν ἰδρυμάτων ποὺ ἀντιστοιχοῦσαν στίς διάφορες φάσεις τῆς ποινικῆς δικονομίας. Ἡ διαδοχὴ τῶν χωριστῶν αὐτῶν φάσεων, ποὺ χαρακτηρίζεῖ πάντοτε τὴν ποινικὴ δικονομία, προσάρμοσε τὸ παιδαγωγικὸ ἐπίπεδο στίς ἀνάγκες του, μὲ μίαν διαδοχὴ «ἀνάληψης εὐθυνῶν» ἀπὸ τὰ διάφορα παιδαγωγικά ὄργανα, μέσα στὸ διοικητικὸ πλαίσιο τῆς Ἐποπτευόμενης Διαπαιδαγωγῆς. Αὐτὸ τὸ στερεοτυπικὸ σχῆμα τῶν διαδοχικῶν φάσεων δὲν ἀνταποκρινόταν στίς ψυχολογικὲς ἀνάγκες τοῦ ἀνηλίκου καί ἐπομένως οὔτε στίς ἀπαιτήσεις τῆς ἀναδιαπαιδαγωγῆς, ὅπως παρατήρησε ἡ κυρία Rozes, διευθύντρια τῆς

3. H. Donnedieu de Vabres, *Droit criminel*, Dalloz, 1946.

Ἐποπτευόμενης Διαπαιδαγωγότητος.⁴ Γ' αὐτό, ἡ Ἐποπτευόμενη Διαπαιδαγωγότης ἄλλαξε κατεύθυνση καὶ προσπάθησε νὰ προσαρμόσει τὸν παιδαγωγικὸ «ἐξοπλισμὸ» στὶς ἀνάγκες τῶν νέων. Γιὰ τὸ σκοπὸ αὐτὸ μέσα στὸ ἴδιο ἀναμορφωτικὸ κατὰστημα ἢ τὶς ἐστίες παιδαγωγικῆς δράσης, ὁ τρόπος «ἀνάληψης εὐθύνων» ποικίλλει.

β) Ἡ ὑπερίσχυση τοῦ παιδαγωγικοῦ

Κατὰ τὸ στάδιο αὐτό, ἡ ἐπέμβαση τοῦ δικαστῆ τῶν ἀνηλίκων μειώνεται οὐσιαστικά καὶ οἱ ἀποφάσεις του ἐξαρτῶνται ἀπὸλυτα ἀπὸ τὶς γνώμες τῶν παιδαγωγικῶν ὀργάνων. Γιὰ τὴν ἀποφυγὴ, λόγω τῆς παρέμβασής αὐτῆς, ἀποτελεσμάτων διαφορετικῶν ἀπὸ ἐκεῖνα ποῦ προβλέπονται ἀπὸ τὸ νόμο, μὲ τὴν πάροδο τοῦ χρόνου καταφαίνεται ἀντίστροφα ἡ ἀνάγκη ἐπαναφοράς τοῦ ἐλέγχου τοῦ δικαστῆ τῶν ἀνηλίκων πάνω στὶς ἰδιοσημοποιούμενες παιδαγωγικὲς μεθόδους.

γ) Ἡ ἑναρμόνιση τοῦ δικαστικοῦ καὶ τοῦ παιδαγωγικοῦ

Ἡ Διεύθυνση τῆς Ἐποπτευόμενης Διαπαιδαγωγότησης ἀναγκάζεται νὰ προσαρμόσει ὅλον τὸν παιδαγωγικὸ τῆς «ἐξοπλισμὸ» κατὰ τέτοιο τρόπο, ὥστε νὰ διευκολύνεται ἡ στενὴ συνεργασία μεταξὺ τῶν παιδαγωγικῶν ὀργάνων καὶ τοῦ δικαστῆ τῶν ἀνηλίκων. Ἡ πραγματοποίηση αὐτῆς τῆς συνεργασίας μεταξὺ παιδαγωγικῶν ὀργάνων καὶ δικαιοσύνης τῶν ἀνηλίκων, ἀποτελεῖ στὴν πραγματικότητα μὴ ἀπὸ τὶς βασικὲς ἀρχές τῆς σημερινῆς πολιτικῆς.

2.2. Ἡ ἐπίτευξη συνεργασίας μεταξὺ παιδαγωγικοῦ καὶ δικαστικοῦ

Ἡ μεσολάβηση τῶν παιδαγωγικῶν ὀργάνων γίνεται σ' ὅλα τὰ στάδια τῆς διαδικασίας: Κατὰ τὸ στάδιο πληροφοριῶν, μὲ τὶς πληροφορίες ποῦ δίνονται στὸ δικαστῆ ἀπὸ τὴν κοινωνικὴ λειτουργό, σχετικὰ μὲ τὸν ἀνήλικο καὶ τὸ περιβάλλον του. Κατὰ τὸ στάδιο ἀνάκρισης—οὐσιαστικότερο μέρος ἐργασίας τῶν παιδαγωγικῶν ὀργάνων—μὲ τὶς διαφορὲς ἐξετάσεις καὶ παρατηρήσεις ποῦ προσδιορίζουν τὴν προσωπικότητα τοῦ ἀνηλίκου. Κατὰ τὸ στάδιο ἐκδίκασης, μὲ τὴ γνώμοδότηση ἀπὸ τοὺς εἰδικούς τῶν κοινωνικῶν ἐπιστημῶν στὸ δικαστῆ ἀνηλίκων ποῦ, σὲ ἀντίθεση μὲ τὴν κοινὴ ποινικὴ διαδικασία, στὴν προσπάθειά του νὰ κατανοήσῃ ὅσο τὸ δυνατό πληρέστερα τὴν προσωπικότητα τοῦ ἀνηλίκου, ἀπευθύνεται πάντοτε στοὺς εἰδικούς αὐτούς, ζητώντας τὴ γνώμη τους πρὶν ἀπὸ τὴν ἐκδοσὴ τῆς ἀπόφασής του.

4. Προσανατολιστικὸ σημεῖωμα τῆς πολιτικῆς τῆς Ἐποπτευόμενης Διαπαιδαγωγότησης, προτομῆσῃα τοῦ VII πλάνου, σημεῖωμα πολυγραφημένο καὶ μοιρασμένο ἀπὸ τὸ γραφεῖο Κ.Ι. τῆς Ἐποπτευόμενης Διαπαιδαγωγότησης.

Μετὰ τὴν ἐκδίκαση, μὲ τὴν ἀνάθεση τῆς ἐκτέλεσης τῶν ληφθέντων μέτρων στὰ παιδαγωγικὰ ὄργανα, ποῦ δὲν παύουν νὰ συνεργάζονται μὲ τὸ δικαστῆ ἀνηλίκων σὲ ὅλη τὴ διάρκεια τῆς μεταχείρισης γιὰ τὴν τυχόν μετατροπὴ τῶν ἡδὴ ἐπιβληθέντων μέτρων. Ἡ συνεχὴς προσαρμογὴ μπορεῖ νὰ λάβει χώρα σὲ ὅποιαδήποτε στιγμὴ τῆς μεταχείρισης. Γιὰ νὰ εἶναι στὴν πραγματικότητα αὐτὴ ἡ συνεργασία πλὴ ἀποτελεσματικὴ, κάθε δικαστῆς πρέπει νὰ συνεργάζεται μὲ τὰ παιδαγωγικὰ καταστήματα ποῦ βρίσκονται κοντὰ στὴν ἔδρα τοῦ δικαστηρίου ἀνηλίκων. Ἡ συνεργασία σκοπὸ ἔχει κατὰ πρῶτο λόγο νὰ ἐπιτρέψῃ στὸ δικαστῆ τὰ μορφώσιμα γνώμη σχετικὰ μὲ τοὺς τρόπους διαπαιδαγωγῆσης καὶ κατὰ δεύτερο λόγο νὰ διευκολύνῃ τὰ παιδαγωγικὰ ὄργανα στὴν κατανόηση τῶν δικαστικῶν ἀποφάσεων. Ὁ τελικὸς σκοπὸς συνίσταται στὸ νὰ καταστῆ ὁ ἀνήλικος ἐγκληματίας ἢ ὁ «σὲ ἠθικὸ κίνδυνον» ἕνας ὑπεύθυνος καὶ ἰκανὸς νὰ ζήσει στὴν κοινωνία ἀνθρώπων.

2.3. Συντελεστὲς τῆς ἀποκρυστάλλωσης τῶν ἰδεῶν

Τὶ συνετέλεσε ὁμως στὴν ἀποκρυστάλλωση αὐτῶν τῶν ἰδεῶν, ποῦ εἶχαν πλὴ ἀπὸτέλεσμα τὴν ἀλλαγὴ τῶν κατευθύνσεων τῆς Διεύθυνσης τῆς Ἐποπτευόμενης Διαπαιδαγωγότησης;

Γενικὴ παράγοντες: Ἡ οἰκονομικὴ, ἡ κοινωνικὴ ἐξέλιξη καὶ ἡ ἐξέλιξη κοινωνικῆς περιθάλψης στὴν ἀντιμετώπιση τῶν προβλημάτων τοῦ περιθωριακοῦ πληθυσμοῦ. Ἐπίσης, ἡ ἐξέλιξη τῶν κοινωνικῶν ἐπιστημῶν καὶ τοῦ νέου θεσμοῦ τῆς κοινωνικῆς ἀμύνης (la défense sociale). Οἱ ἀλλεπάλληλες μεταρρυθμίσεις στὴ γαλλικὴ κοινωνία, ἀπὸτέλεσμα τῶν παραπάνω παραγόντων, δὲν ἦταν δυνατὸ, παρὰ νὰ ἐπηρεάσουν τὴν πολιτικὴ τῆς Διεύθυνσης τῆς Ἐποπτευόμενης Διαπαιδαγωγότησης.

Εἰδικὴ παράγοντες: Ἡ σπουδαιότητα τοῦ οἰκογενειακοῦ καὶ κοινωνικοῦ περιβάλλοντος καὶ ὁ παράγοντας χρόνος.

Ἀπὸ τὶς ἐρευνες ποῦ ἔχουν πραγματοποιηθεῖ πάνω στὸ θέμα τῆς ἐγκληματικότητας τῶν ἀνηλίκων, διαπιστώθηκε ὅτι ἡ ἀδυναμία τῆς κοινωνικῆς προσαρμογῆς αὐτῶν τῶν νέων ἔγκειται ἀρχικὰ στὶς μὴ ἁρμονικὲς σχέσεις μὲ τὸ οἰκογενειακὸ τους περιβάλλον. Στὴ συνέχεια, στὸ ἄγχος μὲ τὸ ὅποιο οἱ νέοι ἀναμετωπίζουν τὴ μετάβασή τους στὸ στάδιο τοῦ ἐνηλίκου, γιὰ αὐτὴ ἡ μετάβαση προϋποθέτει ἄσκηση ἐνὸς ἐπαγγέλματος, γεγονόσ ποῦ ἡ κοινωνία δὲν εἶναι σὲ θέση νὰ ἐξασφαλίσῃ. Γιὰ τὸ λόγο αὐτό, ἡ «μελέτη» τῆς προσωπικότητας καὶ τοῦ περιβάλλοντος τοῦ ἀνηλίκου εἶναι ἀναγκαῖα γιὰ τὸν προσδιορισμὸ τῶν ἀναμορφωτικῶν μέτρων. Λαμβάνοντας ὑπ' ὄψη αὐτὸν τὸν παράγοντα, ἡ Ἐποπτευόμενη Διαπαιδαγωγότης ὀδηγήθηκε στὴ δημιουργία ἐνὸς συστήματος ἀναμορφωτηρίων «μὲ ἐλαφρὸ ἐξοπλισμὸ», ποῦ ἡ λειτουργία τους μοιάζει κατὰ κάποιον

τρόπο, ὅπως θά δοθεῖ, μέ τή λειτουργία τῆς οἰκογένειας (π.χ. ἐστίας παιδαγωγικῆς δράσης).

Ἡ ἐπέμβαση τῶν παιδαγωγικῶν ὀργάνων στήν οἰκογένεια καί στό περιβάλλον τοῦ ἀνηλίκου πρέπει νά γίνεται μέ ἀρκετή σύννεση καί μέτρο καί κυρίως μέ σεβασμό στίς ἀρχές τῆς οἰκογένειας (μόρφωση, ὕλικές καί ἠθικές ἀνάγκες, κτλ.).

Σχετικά μέ τό δεύτερο παράγοντα (χρόνο), εἶναι γενικά ἀποδεκτό ὅτι ἡ ἀποτελεσματικότητα τῆς διαπαιδαγώγησης ἐξαρτᾶται ἀπό τή μὴ διακοπή τῆς κατά τή διάρκεια τῆς μεταχείρισης, λόγω τῶν διαφόρων σταδίων τῆς δικονομίας. Ἡ διαπαιδαγώγηση τότε μόνο δέν διακόπτεται, ὅταν ἐξασφαλιστεῖ ἡ δημιουργία τρόπων «λήψεως εὐθυνῶν», πού χαρακτηρίζεται ἀπό τήν ποικιλία καί τή μέ ἐξειδίκευση τῶν παιδαγωγικῶν «ἐξοπλισμῶν». Ἡ πρόσεγγιση εἶναι ἐδῶ πολυδυναμική καί τελεολογικά ὀλιστική.

3. θέση τοῦ ἀνηλίκου στό πλαίσιο τῆς ποινικῆς νομοθεσίας

Ἄλλοτε, τά ἐγκλήματα ἐτιμωροῦντο γενικά, μέ βάση τήν ἀντικειμενική τους ὑπόσταση χωρίς νά λαμβάνεται ἔμπ' ὄψῃ ἡ ἥλικία τοῦ δράστη. Μέ τήν πάροδο ὅμως τοῦ χρόνου ἐπεκράτησε ἡ ἰδέα νά ἐξετάζεται καί ἡ ἥλικία. Ἔτσι, φτάσαμε στό διαχωρισμό τῶν ἐγκληματιῶν σέ ἀνηλίκους καί ἐνηλίκους. Κάθε ἐγκλημα πού διαπράττεται ἀπό ἀνήλικο ἄρχισε νά ἐξετάζεται ἂν εἶναι ἀποτέλεσμα ἑλλειψῆς ἢ κακῆς διαπαιδαγώγησης. Ὁ νομοθέτης ἀντιμετώπισε μέ τή σειρά αὐτή τήν ἱστορική ἐξέλιξη τῶν ἰδεῶν.

3.1. Κείμενα

Ἐπάρχουν κείμενα μεγάλης σπουδαιότητας πού ἔχουν ἀναφερθεῖ στήν ἐξέλιξη τῆς νομικῆς κατάστασης τοῦ ἀνηλίκου, ἀπό ἀρχαιοτάτων χρόνων. Ὁ ἀποριτισμοῦ στά πλέον βασικά καί σχετικά πρόσφατα:

Τό διάταγμα (ordonnance) τῆς 2ας Φεβρουαρίου 1945 «περὶ ἐγκληματικότητας ἀνηλίκων»⁵ εἶναι τό πιό σπουδαῖο, γιατί μ' αὐτό θεσπίζεται ὁ νομικός καταστατικός χάρτης μᾶς νεότητος πού ἔπαυε νά θεωρεῖται «ἐνοχος». Ὡστόσο θά πρέπει, πρὶν προχωρήσουμε στή λεπτομερῆ ἀνάλυση τῆς κατάστασης σχετικά μ' αὐτό τό διάταγμα, νά σταθοῦμε γιά λίγο στό νόμο τοῦ 1912, πού εἰσήγαγε τά δικαστήρια γιά ἀνηλίκους, κατάργησε τό κριτήριο τῆς «διάκρισης»⁶ (τὴν ἰκανότητα δηλαδή νά διακρίνει τὸν ἄδικο χαρακτῆρα τῆς πράξης) γιά τοὺς ἀνη-

5. Dalloz, 1945, L. 169, commentaire de M. Donnedieu de Vabres.

6. Σύμφωνα μέ τοὺς P. Garraud καί M. Laborde-Lacoste, *Précis élémentaire de droit pénal*, Sirey 1936, n° 1314, καί 1316 ἡ κατάργηση αὐτοῦ τοῦ κριτηρίου χαρακτηρίζεται σάν ἓνα μέσο τῆς ἀντεγκληματικῆς πολιτικῆς.

λίκους μέχρι καί 12 ἐτῶν καί προετοίμασε τήν ἐξέλιξη, πού εἶχε σάν ἀποτέλεσμα τό διάταγμα τοῦ 1945.

Τό διάταγμα αὐτό (τοῦ 1945) καθερώνει τίς ἐξῆς ἀρχές:

Πρῶτα ἀπ' ὅλα δημιουργεῖ τὸν εἰδικό δικαστὴ ἀνηλίκων, συντονίζοντας ἔτσι τὴν ὑπάρξη τῶν εἰδικῶν δικαστηρίων πού εἶχε δημιουργήσει ὁ νόμος τοῦ 1912, μέ τὴν ἐξειδίκευση δικαστοῦ γιά ὅσα ἀφοροῦν τοὺς νέους. Στό δικαστὴ δίνει μεγάλη ἐξουσία καί τὸ ἐπιτρέπει τὴν ἐπέμβαση σέ ὅλα τὰ στάδια τῆς ποινικῆς διαδικασίας. Στὴ συνέχεια, θέτει μιὰ ἄλλη ἀρχή: τὴν ἀρχὴ τῆς εἰκαζόμενης ποινικῆς ἀνευθυνότητας ὅλων τῶν ἀνηλίκων μέχρι καί 18 ἐτῶν, καταργώντας ἔτσι ὀριστικά τό κριτήριο τῆς διάκρισης. Ἡ ἀρχὴ ὅμως αὐτὴ δέν ἐφαρμόζεται σέ ἐξαιρετικῆς περιπτώσεις, ὅταν οἱ περιστάσεις ἢ ἡ προσωπικότητα τοῦ ἀνηλίκου τὸ ἀπαιτοῦν. Ἡ κατάργηση τοῦ κριτηρίου τῆς διάκρισης βασίζεται, σύμφωνα μέ τό νόμο, ὄχι στὴν ἰκανότητα καταλογισμοῦ τοῦ ἀνηλίκου, ἀλλὰ στίς ἀνάγκες διαπαιδαγώγησής του. Ἡ ἄμεση δηλαδή σχέση μεταξύ τῆς βαρύτητας τοῦ ἐγκλήματος καί τῆς ποινῆς δέν ἐξετάζεται πλέον.

Ἔτσι, οἱ ἀνήλικοι μέχρι ἡλικίας καί 12 ἐτῶν εἶναι ἀνεύθυνοι, οἱ δὲ ἀπὸ 12 ἕως 18 ἐτῶν ἔχουν περιορισμένη εὐθύνη. Καί στοὺς μὲν ἡλικίας 12 ἕως καί 15 ἐτῶν παρέχεται ἀμετάκλητα τό δικαίωμα τῆς συγγνώμης λόγω ἡλικίας, στοὺς δὲ 16 ἕως καί 18, παρέχεται μὲν τό ἴδιο δικαίωμα, ἀλλὰ σέ ὀρισμένες περιπτώσεις μπορεῖ νά τὸ στερήσει ὁ δικαστὴς ἀνηλίκων βάσει αἰτιολογημένης ἀπόφασης. Ἀεῖζει νά σημειωθεῖ τό γεγονός ὅτι κατ' αὐτὸν τὸν τρόπο, μπορεῖ νά ἐπιβληθεῖ στὸν ἀνήλικο ἡλικίας 16 ἐτῶν, ἡ ἴδια ποινὴ πού προβλέπεται γιά ἓνα ἐνήλικο.⁷ Αὐτό βέβαια δείχνει μιὰ ἰδιομορφία τῆς ἐξέλιξης τῶν ἰδεῶν τοῦ νομοθέτη, ἀλλὰ τοποθετεῖ τό θέμα σ' ἓνα πλαίσιο πιό πλατὺ, ἀφοῦ ἡ φοίτηση σέ σχολεῖο εἶναι ὑποχρεωτική στή Γαλλία ἕως τὰ 16. Καί ἀπὸ τὴν ἀποψη τῆς κοινωνικῆς ἄμυνας, ὁ νομοθέτης προτίμησε νά δεῖξει μεγαλύτερη ἐλαστικότητα σ' ἓνα πληθυσμὸ πού παύει νά βρίσκεται κάτω ἀπὸ τὸν κοινωνικὸ ἔλεγχο τῶν σχολεῖο. Τελικὰ ὅμως ὁ νόμος δίνει τό προβάδισμα στά μέτρα προστασίας, βοήθειας καί παιδαγωγικῆς ἐποπτείας σέ βάρος τῶν ποινῶν, καί εἰσάγει μιὰ κλιμάκωση τῶν παιδαγωγικῶν μέτρων.

Ἀπὸ τὴν ἄλλη μεριά καί παράλληλα μέ τὴν πρόοδο τῶν κοινωνικῶν ἐπιστημῶν, ἔπρεπε νά εἰσαχθεῖ στὰ ἦθη ὁ θεσμὸς αὐτοῦ τοῦ δικαστῆ ἀνηλίκων, νά ἐπιβεβαιωθεῖ ἔτσι ὁ ρόλος του σάν προστάτη τῆς νεότητος «σέ ἠθικό κίνδυνο», ἡ κοινὴ γνώμη νά ἀποκτήσει μεγαλύτερη εὐαισθησία στό δράμα τῶν δυστυχισμένων παιδιῶν καί ἔτσι νά κατοχυρωθεῖ ἡ

7. Τό ἔτος 1976 ἐπιβλήθηκε θανατικὴ ποινὴ σέ ἀνήλικο ἡλικίας 17 ἐτῶν, γιά διαπραχθέν κακοῦργημα (φόνος μετὰ ληστείας).

έννοια τῆς «παιδαγωγικῆς βοήθειας», σύμφωνα μέ τήν ἔκταση πού θέλησε νά τῆς δώσει τό διάταγμα τῆς 23ης Δεκεμβρίου 1958.⁸ Τό κείμενο τοῦ διατάγματος αὐτοῦ, ἐνσωματωμένο στόν Ἀστικό Γαλλικό Κώδικα μέ τόν τίτλο «περί πατρικῆς ἐξουσίας» (ἄρθρα 375-382 Γ.Α.Κ.), ἀντικατέστησε τίς διατάξεις περί «πατρικό τοῦ σφωρονομικῶν», ἔννοια πού ἔκτοτε ἐξαλειφθηκε ἀπό τό κείμενο τοῦ νόμου.

Σάν εἰδικό δίκαιο καί ὄχι δίκαιο κατ' ἐξαιρέση, τό διάταγμα τῆς 23 Δεκ. 1958 θεωρήθηκε ὁ καταστατικός χάρτης τῆς προστασίας τῆς νεότητος. Τό διάταγμα αὐτό, σέ σχέση μέ τό προηγούμενο τοῦ 1945, παριστάνει συμβολικά «τό κοινό δίκαιο» καί καλύπτει τό μεγαλύτερο μέρος τῆς δραστηριότητος τῶν δικαστηρίων ἀνηλίκων. Αὐτή ἦταν βέβαια καί ἡ ἐπιθυμία τοῦ νομοθέτη, ὅπως μαρτυρεῖ ἡ εἰσηγητική ἔκθεση: «Ἐμπνεσμένο ἀπό τίς ἀρχές πού ὀδηγοῦν στήν ἐξέλιξη τῶν θεσμῶν, προσαρμοζόμενο στίς τεχνικές προόδους, τό καινοῦργο κείμενο, προσανατολίζοντας τήν ἐνέργεια τοῦ δικαστοῦ ἀνηλίκων στή λήψη προληπτικῶν μέτρων, πῆρε μιά βασική θέση στή δικαστική προστασία τῶν ἀνηλίκων».

Μιά ἀπό τίς μεγαλύτερες ἀρετές αὐτοῦ τοῦ νόμου εἶναι ὅτι υπογραμμίζει τή σπουδαιότητα τῶν οἰκογενειακῶν σχέσεων καί τήν ἀνάγκη παραμονῆς τοῦ ἀνηλίκου στό φυσικό του περιβάλλον. Ἐτσι, ὁ πρόεδρος τοῦ Ἐφετείου Ἀνηλίκων τοῦ Παρισιοῦ χαιρέτισε μέ τά ἐξῆς λόγια τή δημοσίευσή αὐτοῦ τοῦ νόμου: «Ὁ Ἀστικός Κώδικας τόν ὅποιο ἀνήκουν τά καινούργια κείμενα θέτει τήν ἀρχή ὅτι ἡ διαπαιδαγώγησι τοῦ ἀνηλίκου ἐξαρτᾶται ἀπό τήν οἰκογένεια». Ἡ ἰδέα αὐτή, γιά τήν ὁποία ἔγινε μεγάλη κριτική στό τέλος τοῦ 19ου αἰώνα, ξαναβρίσκει μιά ζωτική ἀνανέωσι ὑστερα ἀπό ἐργασίες πού ἔγιναν σέ διάφορες σχολές ψυχολογίας, μέ τίς ὁποῖες διαπιστώθηκε ἡ σπουδαιότητα τοῦ δεσμοῦ μεταξύ παιδιοῦ καί οἰκογένειας. Μ' αὐτὸν τόν τρόπο, ἡ ἔννοια τῆς «ἐπιτήρησης» ἐξαφανίστηκε ἀπό τό κείμενο καί ἀντί γι' αὐτήν γίνεται λόγος γιά βοήθεια, ὕλική ἢ ἠθική, πού δίνεται στοὺς ἀνηλίκους ἢ στίς οἰκογενεῖς τους, γιά νά μπορέσουν οἱ τελευταῖες κάτω ἀπό τίς καλύτερες συνθήκες νά ἐκπληρώσουν τὰ καθήκοντά τους. Ἐτσι τοῦλάχιστον παρουσιάζεται τό γράμμα καί τό πνεῦμα τοῦ νόμου.

Τά δύο αὐτά διατάγματα μποροῦμε νά ποῦμε ὅτι ἀποτελοῦν ἓνα ὁλοκληρωμένο δίκαιο ἀνηλίκων, πού δέν ἐπρόκειτο νά ὑποστῆ μεγάλες μεταρρυθμίσεις. Ὡστόσο, μιά σειρά νόμων ἐπέφερε μερικές ἀλλαγές:

Τό διάταγμα τῆς 24ης Μαΐου 1951⁹ εἰσήγαγε τροποποίηση τοῦ διατάγματος τοῦ 1945 καί ὁ νόμος τῆς 4ης Ἰουνίου 1970¹⁰ καί τό διάταγμα τῆς 23ης Δεκεμ-

βρίου τοῦ 1970 εἰσήγαγαν τροποποίηση τοῦ διατάγματος τοῦ 1958.

Ὁ πρῶτος νόμος καθιέρωσε ἀφ' ἐνός μέν τήν ἴδρυση ἐνός δικαστηρίου ἀνηλίκων σέ κάθε νομό¹¹—πράγμα πού ἐπέτρεψε τήν καλύτερη εἰδίκευση τοῦ δικαστῆ τῶν ἀνηλίκων—ἀφ' ἑτέρου ἐπανάφερε τόν καταργηθέντα μέ τό διάταγμα τοῦ 1945 θεσμό τοῦ κακουργιοδικείου ἀνηλίκων, τοῦ ὁποίου δυστυχῶς ἡ σύνθεσι δέν διαφέρει πολὺ ἀπό τή σύνθεσι τοῦ κοινοῦ κακουργιοδικείου. Ὁ νόμος τῆς 4ης Ἰουνίου 1970 καί τό διάταγμα τῆς 23ης Δεκεμβρίου τοῦ 1970 δέν ἐπέφεραν οὐσιώδεις ἀλλαγές στό προηγούμενο σύστημα. Τό ἄρθρο 375 τοῦ Γαλλικοῦ Ἀστικοῦ Κώδικα, σύμφωνα μέ τό νέο νόμο, ἔχει ὡς ἐξῆς: «Ὅποτε εἶναι δυνατόν, ὁ ἀνήλικος πρέπει νά παραμένει στό φυσικό του περιβάλλον».

Ἐπί πλέον, δέν πρέπει νά παραλείψουμε τό νόμο τῆς 5ης Ἰουλίου 1974 πού μείωσε τό ὄριο τῆς ἀστικής ἐνηλικίωσης σέ 18 χρόνια. Αὐτό εἶχε σάν ἀποτέλεσμα τήν δημιουργία πολλῶν προβλημάτων λόγω τῆς ἐξάλειψης τοῦ προληπτικοῦ μέτρου τῆς «παιδαγωγικῆς βοήθειας», σέ ὀρισμένη κατηγορία ἀνηλίκων.

Τό διάταγμα ὁμοῦ τῆς 18ης Φεβρουαρίου 1975 δίνει τό δικαίωμα στοὺς νέους μὴ ἐγκληματίες, 18 ἕως 21 ἐτῶν, πού παρουσιάζουν μεγάλες δυσκολίες κοινωνικῆς προσαρμογῆς, νά ζητήσουν ἀπό τό δικαστή ἀνηλίκων τήν ἀνανέωσι ἢ τή λήψη μέτρων δικαστικῆς προστασίας. Ὁ δὲ νόμος τῆς 11ης Ἰουλίου 1975,¹² ἐμπνευσμένος ἀπό τό κείμενο τοῦ παραπάνω διατάγματος, πρόσθεσε στό νόμο τοῦ 1945 τό ἄρθρο 16 bis ἐπὶ τῆ βάσει τοῦ ὁποῖου «ἐάν ἦδη ἔχουν ληφθεῖ προληπτικά μέτρα γιά ἓναν ἀνήλικο ἡλικίας 16 ἐτῶν, τό δικαστήριο τῶν ἀνηλίκων ἢ τό κακουργιοδικεῖο ἀνηλίκων μποροῦν ἐπίσης ν' ἀπαγγεῖλουν μέ δικαιολογημένη ἀπόφασι τῆ θέσι αὐτοῦ ὑπὸ δικαστικῆ προστασίας γιά μιά διάρκεια πού δέν ὑπερβαίνει τὰ 5 ἔτη». Σημειώνεται ἐπίσης, ὅτι στήν περίπτωση πού ὁ ἀνήλικος ἔχει εἰσαχθεῖ σ' ἓνα κατά-

11. Μέχρι τό 1951, ὄπῃ ἦχε ἓνα δικαστήριο ἀνηλίκων σέ κάθε περιφέρεια. Πρέπει νά σημειωθεῖ ὅτι ἡ Γαλλία ἀποτελεῖται ἀπό 22 περιφέρειες καί 94 νομούς.

12. Ὁ νόμος αὐτός τέθηκε σέ ἐφαρμογή τόν Ἰανουάριο τοῦ 1977. Παρουσιάζει ὁμοῦ τεράστιες πρακτικῆς δυσκολίες ἀπό τό γεγονός ὅτι οἱ ἀποφάσεις πρέπει νά λαμβάνονται ἀπό τό δικαστήριο τῶν ἀνηλίκων ἢ τό κακουργιοδικεῖο τῶν ἀνηλίκων καί ὄχι ἀπό τό δικαστή τῶν ἀνηλίκων. Ὄντως, στήν πράξι, ἀπό τήν ἀρχή τοῦ 1977 μέχρι σήμερα, πᾶρθκαν μόνο 4 ἀποφάσεις σύμφωνα μέ τό νόμο. Ὁ μικρὸς αὐτὸς ἀριθμὸς ἐξηγεῖται ἀπό τό γεγονός ὅτι αὐτὸς ὁ νέος θεσμὸς στή δικονομία εἶναι δύσκολος στό χειρισμὸ του. Ἐτσι, ὁ δικαστῆς μετατρέπει μιά ὑπόθεσι ἐγκληματίας σέ ὑπόθεσι ἀνηλίκου πού παρουσιάζει μεγάλες δυσκολίες κοινωνικῆς προσαρμογῆς καί βάσει αὐτοῦ ἐφαρμόζει ἄλλο νόμο, τό διάταγμα τῆς 18ης Φ. 1975, πού τὸ ἐπιτρέπει νά λάβει μέτρα μόνος του, ἀντὶ νά ληφθοῦν ἀπὸ τό δικαστήριο τῶν ἀνηλίκων ὄχι ἡ κακουργιοδικεῖο. Ἐπειδὴ ὁμοῦ αὐτὴ ἡ κατάστασι δέν εἶναι «ῥηγιή» ἀπὸ τήν ὀψη τῆς «νομιμότητος», ἓνα καινοῦργο νομοσχέδιο βρίσκεται ἀπὸ μελέτη.

8. *Journal Officiel* τῆς 24ης Δεκεμβρίου 1958, σελ. II.769

9. *Journal Officiel* τῆς 25 Μαΐου 1951.

10. J.O. τῆς 5 Ἰουνίου 1970, V.C. Colombet, σχόλιο τοῦ νόμου n°70-459 τῆς 4 Ἰουνίου 1970 ἐπὶ τῆς πατρικῆς ἐξουσίας, D.1971, chron.p.1.

στημα, ή παραμονή του εκεί παίρνει τέλος κατά το χρόνο ενηλικίωσης, εκτός αν ο ενδιαφερόμενος ζητήσει την παράτασή της.

3.2. Χαρακτηριστικά του συστήματος της δικαστικής λειτουργίας

Τό σύστημα διαπνέεται από πνεύμα ανθρωπιάς και κατανόησης. Ο δικαστής συχνά καταφεύγει, ανάλογα με την υπόθεση, στις συμβουλές των ειδικών των ανθρωπίνων επιστημών (ψυχιάτρων, ψυχολόγων και παιδαγωγών).

Μ' άλλα λόγια, τό κλίμα εμπιστοσύνης πού κυριαρχεί κάνει τόν ανήλικο νά πιστέψει ότι οι άνθρωποι πού κατατιώνονται μέ τήν υπόθεσή του φροντίζουν γιά τό καλό του· αυτό δημιουργεί ένα κλίμα διαλόγου. Η ευελιξία πού υπάρχει στή δικονομία επιτρέπει τή συνεχή προσαρμογή των μέτρων στήν κατάσταση του ανηλίκου και τέλος, τό γεγονός ότι ό ίδιος δικαστής παρακολουθεί τήν υπόθεση από τήν άρχή μέχρι τό τέλος δημιουργεί μία συνοχή και διευκολύνει τή λήψη των σωστών αποφάσεων. Πρέπει επίσης νά σημειωθεί ότι ή διαδικασία τού επ' αυτοφώρω άδίκηματος δέν εφαρμόζεται επί υποθέσεων ανηλίκων.

3.3. Διοργάνωση του δικαστικού μηχανισμού

Η διαδικασία λοιπόν του θέματος των ανηλίκων είναι μία ειδική διαδικασία και τά όργανα της είναι τά εξής: ό δικαστής ανηλίκων, τό δικαστήριο των ανηλίκων, τό έφετείο ανηλίκων και τό κακούργιοδικείο ανηλίκων.

Ο δικαστής ανηλίκων εκλέγεται μεταξύ των δικαστών του πρωτοδικείου της περιφέρειας όπου έδρεύει τό δικαστήριο των ανηλίκων, γιά δύο χρόνια, μέ βάση τις ικανότητές του και τό ενδιαφέρον τό οποίο εκδηλώνει γιά τά προβλήματα της νεότητας. Είναι άρμόδιος νά δικάζει τά πταίσματα της 5ης τάξης¹³ και τά πλημμελήματα πού έχουν διαπραχθεί από ανηλίκους μέχρι και 18 έτών. Επί πλέον, τό δικαίωμα νά άποστέλλει τήν υπόθεση στό δικαστήριο ανηλίκων, αν τό κρίνει σκόπιμο. Στήν περίπτωση πού δικάζει ό ίδιος, άπαγγέλλει μόνο μέτρα διαπαιδαγώγησης ή επίβλεψης (δηλαδή, τοποθέτηση στήν οικογένεια ή σε άλλο πρόσωπο και θέση υπό επίμελειαν), πού δέν συνεπάγονται τοποθέτηση σε δημόσιο ή ιδιωτικό κατάστημα της Έποπτευόμενης Διαπαιδαγώγησης.

Τό δικαστήριο ανηλίκων συγκροτείται από ένα δικαστή ανηλίκων ως πρόεδρο και δύο πάρεδρους μη δικαστές, πού εκδηλώνουν ενδιαφέρον γιά τά προβλήματα των νέων και πού τούς χαρακτηρίζει υπευθυνότητα. Τό δικαστήριο αυτό είναι άρμόδιο νά δικάζει σε πρώτο βαθμό τά πταίσματα της 5ης τάξης πού τιμωρούνται μέ ποινή φυλάκισης πάνω από 10 ήμέρες ή χρηματική ποινή πάνω από 600 γαλλικά φράγκα, τά πλημμελήματα πού έχουν διαπραχθεί από ανηλίκους 18 έτών, όπως επίσης και τά κακούργηματα πού έχουν διαπραχθεί από ανηλίκους μέχρι και 15 έτών. Επιβάλλει επίσης διάφορα μέτρα διαπαιδαγώγησης, μέτρα πού συνεπάγονται τήν τοποθέτηση σε δημόσιο ή ιδιωτικό κατάστημα της Έποπτευόμενης Διαπαιδαγώγησης, όπως επίσης και ποινές.

Τό έφετείο ανηλίκων τό οποίο έχει άρμοδιότητα νά δικάζει σε δεύτερο βαθμό τις άποφάσεις του πταισματοδικείου, του δικαστή ανηλίκων και του δικαστηρίου ανηλίκων, συγκροτείται από τρεις συμβούλους, άπ' τούς όποιους ό ένας, ό όποιος εκτελεί χρέη προέδρου, είναι αντιπροσωπευτικός σύμβουλος προστασίας του παιδιού (conseiller délégué à la protection de l'enfance).

Τό κακούργιοδικείο ανηλίκων άποτελείται από ένα σύμβουλο έφετείου ως προεδρο, από δύο πάρεδρους οι όποιοι εκλέγονται—εκτός αν δηλώσουν άδυναμία—μεταξύ των δικαστών ανηλίκων της άρμοδιότητας του έφετείου, και από 9 ενόρκους, άπλούς πολίτες, πού εκλέγονται μέ κλήρωση από τόν κατάλογο των ενόρκων του κοινού κακούργιοδικείου, τό οποίο είναι άρμόδιο νά δικάζει μόνο τά κακούργηματα τά διαπραχθέντα από ανηλίκους ηλικίας 16 έως 18 έτών. Έπειδή όμως ή σύνθεσή του είναι όπως τού κοινού κακούργιοδικείου, μπορεί νά δικάσει και τούς ενηλικίους συναυτουργούς ή συνεργούς των ανηλίκων, έφ' όσον έτσι άποφάσισε τό δικαστικό συμβούλιο.

Σχετικά μέ τούς σε ήθικό κίνδυνο ανηλικούς, τό άρθρο 375 του Γαλλικού Άστικού Κώδικα δίνει άρμοδιότητα στό δικαστή ανηλίκων νά λάβει μέτρα «παιδαγωγικής βοήθειας» γιά τούς ανηλικούς των όποιών ή ύγεια, ή ασφάλεια, ή ήθικη και ή διαπαιδαγώγηση κινδυνεύουν. Υπευθυνόμαστε ότι ό τρόπος μεταχείρισης των ανηλίκων εγκληματιών και των σε ήθικό κίνδυνο» πραγματοποιείται μέ βάση τις ίδιες άρχές και στά ίδια άναμορφωτικά καταστήματα.

Τελειώνοντας τό κεφάλαιο αυτό, συνοψίζουμε τις βασικές άρχές της δικαιοσύνης πού εφαρμόζεται στους ανηλικούς: ειδική διαδικασία, ειδικά δικαστήρια, προτεραιότητα στήν εξέταση της προσωπικότητας του ανηλίκου, εξαιρετική έλαστικότητα των παιδαγωγικών μέτρων και γενικά μία «δυναμική» γιά τήν κατανόηση του προβλήματος των κοινωνικά άπροσάρμοστων παιδιών.

13. Art. R. 40 du Code Pénal.

4. μεταχείριση

4.1. Διοργάνωση

Στὴ μεταχείριση τῶν ἀνηλίκων, ὅπως καὶ σὲ ἐκείνη τῶν ἐνηλίκων, μεσολαβεῖ κατ' ἀρχὴν ἓνα ὄργανο διοικητικό, ἢ Διεύθυνση τῆς Ἐποπτευόμενης Διαπαιδαγωγώσεως (La Direction de l'Education Surveillée) καὶ ἓνα δικαστικό, ὁ δικαστὴς ἀνηλίκων.¹⁴ Συνεργάζονται ἐπίσης στὴ μεταχείριση ἐκτός ἀπὸ τοὺς παιδαγωγούς, τοὺς ἐπιμελητές καὶ τοὺς ἀπλούς ἰδιώτες, διάφορα ἰδιωτικά καταστήματα.

4.1.1. Ἡ Ἐποπτευόμενη Διαπαιδαγωγία

4.1.1.1. Ρόλος τῆς Ἐποπτευόμενης Διαπαιδαγωγώσεως: Ἡ Διεύθυνση τῆς Ἐποπτευόμενης Διαπαιδαγωγώσεως, ποὺ εἶναι μία ἀπὸ τίς δέκα Διευθύνσεις τοῦ Ὑπουργείου Δικαιοσύνης καὶ ποὺ δημιουργήθηκε μὲ τὸ νόμο τῆς 13ης Σεπτεμβρίου 1945, ἀναλαμβάνει νὰ ἀπαντήσει στὸ σύνολο τῶν ἐρωτήσεων τῶν σχετικῶν μὲ τὴν προστασία τῆς νεότητος. Καθοδηγεῖ δηλαδή τίς μελέτες, συμπράττει στὴ σύνταξη τῶν νόμων γιὰ τὴν πρόληψη καὶ μεταχείριση τῶν ἀνηλικῶν ἐγκληματιῶν, καὶ συμμετέχει στὶς διάφορες δραστηριότητες ποὺ ἀφοροῦν τὴν προστασία τῶν νέων. Ἐπιτυγχάνει τὴν ἀναδιπλωμένη ἀναπαιδαγωγία τῶν ἀνηλικῶν ἐγκληματιῶν καὶ τῶν «σὲ ἠθικὸ κίνδυνο» τῶν διάφορα καταστήματα καὶ τίς ὑπηρεσίες τοῦ δημόσιου τομέα, καὶ μὲ τὸν ἐλέγχου ποὺ πραγματοποιεῖ στὰ καταστήματα καὶ ὑπηρεσίες τοῦ ἰδιωτικοῦ τομέα, τὴν ἀναμόρφωσή τους. Διαχειρίζεται τὰ καταστήματα, τίς ὑπηρεσίες καὶ τὰ καταστήματα τοῦ δημόσιου τομέα καὶ διοικεῖ τὸ προσωπικὸ τους. Ὅργανώνει σεμινάρια ἐπιμόρφωσης γιὰ τοὺς δικαστὲς ἀνηλίκων καὶ συγκεντρώνει ὁποιοδήποτε στοιχεῖο ποὺ μπορεῖ νὰ βοηθήσει στὴν ἀναπληρωματικὴ μόρφωση τῶν παιδαγωγῶν καὶ τῶν ἐπιμελητῶν ἀνηλίκων. Λαμβάνει ἐπίσης μέρος διὰ τῶν ὀργάνων τῆς ἐπιτροπῆς ἐλέγχου δημοσιευμάτων προορισμένων γιὰ τὴν νεότητα, στὴν ἐπιτροπὴ κινηματογραφικοῦ ἐλέγχου, καθὼς ἐπίσης καὶ στὶς ἐργασίες διαφόρων διεθνῶν ὀργανισμῶν.

4.1.1.2. Ὅργανωση τῆς Ἐποπτευόμενης Διαπαιδαγωγώσεως: Ἀυτὲς οἱ διάφορες λειτουργίες ποὺ ἔχει ἀναλάβει ἡ Διεύθυνση τῆς Ἐποπτευόμενης Διαπαιδαγωγώσεως εἶναι διαμοιρασμένες σὲ τέσσερα γραφεῖα τῆς κεντρικῆς ὑπηρεσίας. Τὸ πρῶτο γραφεῖο εἶναι ἐπιφορτισμένο μὲ τὴν ἐξεύρεση μεθόδων καὶ τὴν ἐκπόνηση μελετῶν θεωρητικῶν καὶ ἐπιστημονικῶν, καὶ ἰδιαίτερα μὲ τίς ἐργασίες τοῦ Κέντρου ἐπιμόρφωσης καὶ Ἐρευνῶν τῆς Ἐποπτευόμενης Δια-

παιδαγωγώσεως. Τὸ δεύτερο γραφεῖο, ποὺ ἀναλαμβάνει τὴ δικαστικὴ προστασία, ἐξασφαλίζει τὴ συνεννοήσιμη τῆς Ἐποπτευόμενης Διαπαιδαγωγώσεως μὲ τὰ δικαστήρια ἀνηλίκων. Τὸ τρίτο γραφεῖο, τοῦ προσωπικοῦ καὶ τῶν διοικητικῶν λειτουργιῶν, εἶναι εἰδικά ἐπιφορτισμένο μὲ τὴν διοικητικὴ διαχείριση. Τέλος, τὸ τέταρτο γραφεῖο, τῶν ἰδιωτικῶν ἰδρυμάτων, ἔχει τὴν ὑποχρέωση νὰ ἐλέγχει τὴ λειτουργία τους καὶ νὰ τοὺς παρέχει τὴν ἀπαιτούμενη οἰκονομικὴ ἐνίσχυση.

a) Τὸ κέντρο Ἐπιμόρφωσης καὶ Ἐρευνῶν τῆς Ἐποπτευόμενης Διαπαιδαγωγώσεως

Τὸ Κέντρο Ἐπιμόρφωσης καὶ Ἐρευνῶν τῆς Ἐποπτευόμενης Διαπαιδαγωγώσεως δημιουργήθηκε τὸ 1952 στὸ Vaucresson. Ἡ δραστηριότητά του εἶναι διπλή: πρῶτα ἀπ' ὅλα ὀργανώνει σεμινάρια ἐπιμόρφωσης γιὰ τοὺς δικαστὲς ἀνηλίκων, τοὺς ἐπιμελητὲς ἀνηλίκων, τοὺς παιδαγωγούς κτλ., ὅπως ἐπίσης καὶ γιὰ τοὺς ξένους ποὺ ἐνδιαφέρονται γιὰ τὰ προβλήματα τῆς νεότητος καὶ ἔχουν ἀνάλογη μόρφωση. Εἴχαμε τὴν εὐκαιρία, προσωπικά, νὰ πάρουμε μέρος γιὰ καιρὸ στὶς πάρα πάνω δραστηριότητες καὶ νὰ ἐπισκεφθῶμε διάφορα δημόσια ἢ ἰδιωτικά καταστήματα, γιὰ νὰ ἐλέγξουμε ἀπὸ κοντὰ τὴν ὀργάνωση καὶ λειτουργία τοῦ συστήματος.

Στὴ συνέχεια—καὶ αὐτὸ ἀποτελεῖ τὴ δεύτερη μορφή τῆς δραστηριότητάς του—τὸ Κέντρο τοῦ Vaucresson εἶναι ἓνα ἐν ἐνεργείᾳ κέντρο ἐγκληματολογικῶν καὶ κοινωνικῶν ἐρευνῶν εἰδικευμένο στὰ προβλήματα τῆς νεότητος. Οἱ ἐρευνες αὐτὲς γίνονται κατὰ τέτοιον τρόπο, ὥστε νὰ συντελέσουν στὴν ἐξεύρεση μίᾶς προληπτικῆς πολιτικῆς σὲ θέμα τῆς ἐγκληματικότητας τῶν ἀνηλίκων, νὰ τελειοποιήσουν τίς μεθόδους ἀναδιπλωμένης καὶ νὰ προσάγουν τὴν μόρφωση τῶν παιδαγωγῶν.

Γιὰ τὸ σκοπὸ αὐτὸ, πέντε ὀμάδες ἐρευνητῶν, κάθε μιά ἀπὸ τίς ὁποῖες ἀποτελεῖ ἓνα χωριστὸ τομέα, εἶναι ἐπιφορτισμένες νὰ μελετοῦν συνεχῶς τὰ ἐξῆς θέματα:

- τοὺς τύπους καὶ τοὺς παράγοντες τῆς κοινωνικῆς προσαρμογῆς καὶ τῆς ἐγκληματικότητας τῶν νέων,
 - τίς μεθόδους τῆς παιδαγωγικῆς καὶ δικαστικῆς ἐπέμβασης,
 - τὰ ἀποτελέσματα τῶν παρὰ πάνω ἐπεμβάσεων,
 - τίς μεθόδους ἐπιμόρφωσης τοῦ παιδαγωγικοῦ προσωπικοῦ τῆς Ἐποπτευόμενης Διαπαιδαγωγώσεως καὶ εἰδικότερα τὴν χρησιμοποίησιν τῆς μεθόδου τῆς «δυναμικῆς τῆς ὀμάδας» (dynamique de groupe), καὶ τέλος
 - τὸ κόστος τῆς ἐγκληματικότητας τῶν νέων.
- Τὰ ἀποτελέσματα τῶν πάρα πάνω ἐρευνῶν δημοσιεύονται σὲ συγγράμματα ποὺ εἶναι ἐκδοσι τοῦ ἴδιου τοῦ Κέντρου. Οἱ ἐρευνες εἶχαν σάν ἀποτέλεσμα νὰ δημιουργηθεῖ σιγά-σιγά μιά σταθερὴ ἀντί-

14. Ἄν θέτουμε τὴν περιγραφή τῆς μεσολάβησης τοῦ δικαστῆ ἀνηλίκων σὲ δεύτερη θέση σὲ σχέση μὲ τὸ διοικητικό, εἶναι γιὰτις σ' αὐτὸ τὸ κεφάλαιο ὁ δικαστὴς ἀνηλίκων ἔχει ρόλο ἐπιτελικὸ γιὰ τὴν ἐφαρμογὴ τῶν μέτρων ἀπὸ τὰ διοικητικά ὄργανα καὶ τὰ ἀποτελέσματα τῶν μέτρων αὐτῶν.

ληψη γιά τήν αναδιπαιδαγώγηση τών ανηλίκων, πού βοηθάει τόν ανήλικο ν' αναπτύξει τήν ιδέα τής προσωπικής εθύνης, και πού τόν οδηγεί sé μιά γενική και επαγγελματική μόρφωση.

β) Διαχείριση τού δημόσιου τομέα

"Όπως ήδη αναφέρθηκε, ή Έποπτευόμενη Διαπαιδαγώγηση έχει τή διαχείριση όλων τών καταστημάτων και υπηρεσιών πού ανήκουν στό δημόσιο τομέα. Έλέγχει δηλαδή τέσσερις περιφερειακές αντιπροσωπίες και σαράντα πέντε νομαρχιακές υπηρεσίες.

Τό 1945, ό τομέας αυτός περιελάμβανε 10 οικοτροφεία (internats) sé δλόκληρη τή Γαλλία και καμιά υπηρεσία sé «άνοιχτό χώρο». Σήμερα, σύμφωνα μέ τά έπίσημα στοιχεία τού Κέντρου Έπιμόρφωσης και Έρευνών τής Έποπτευόμενης Διαπαιδαγώγησης, ό αριθμός τών οικοτροφείων άνέρχεται sé 30, αλλά πλάι σ' αυτά υπάρχουν διάφορες έστίες και υπηρεσίες διαπαιδαγώγησης «sé άνοιχτό χώρο». Γενικά, ή Έποπτευόμενη Διαπαιδαγώγηση, σύμφωνα μέ τίς τελευταίες στατιστικές (έτος 1976), διαθέτει 291 δημόσια καταστήματα, διασκορπισμένα sé 21 περιφέρειες. Ό ακόλουθος πίνακας παρουσιάζει τό σύνολο τού αριθμού κάθε τύπου καταστήματος γιά τό έτος 1976.

Ό «έξοπλισμός» τής Έποπτευόμενης Διαπαιδαγώγησης τήν 1η Ιανουαρίου 1976

Τύπος καταστημάτων	Αριθμός
Δημόσια Κέντρα Παρατήρησης τής Έποπτευόμενης Διαπαιδαγώγησης	1
Έπαγγελματικά Οικοτροφεία τής Έποπτευόμενης Διαπαιδαγώγησης	4
Ειδικά Ίδρύματα τής Έποπτευόμενης Διαπαιδαγ. Οικοτροφεία Ειδικά μέντα γιά ανηλικούς σχολικής ηλικίας	23
Έπηρεσία Γνωμοδότησης Παιδαγωγικού Προσανατολισμού	1
Έστίες Παιδαγωγικής Δράσης	63
Έπηρεσία Τοποθέτησης sé Οικογένειες	61
Έπηρεσία Έκπαιδευτικού Προσανατολισμού	4
Έπηρεσία Έποπτευόμενης Έλευθερίας	10
Σύνολο	122
	291

Έπί πλέον, sé διάφορους νομούς, βρίσκονται στό στάδιο τής ίδρυσης 21 παιδαγωγικοί «έξοπλισμοί» τής Έποπτευόμενης Διαπαιδαγώγησης, δηλαδή 10 έστίες παιδαγωγικής δράσης, 7 κέντρα προσανατολισμού και παιδαγωγικής δράσης και 4 ειδικά οικοτροφεία τής Έποπτευόμενης Διαπαιδαγώγησης.

Πάντως, είτε πρόκειται γιά καταστήματα είτε γιά υπηρεσίες, δέν γίνεται σαφής διαχωρισμός τής παρατήρησης και τής αναδιπαιδαγώγησης. Στήν πραγματικότητα, οι δύο λειτουργίες συνυπάρχουν sé όλα τά καταστήματα και υπηρεσίες. Παρ' όλα αυτά, ή έξειδίκευση είναι αισθητή sé όρισμένα, sé σχέση μέ τή μία ή τήν άλλη λειτουργία.

Ό δημόσιος τομέας σήμερα τείνει πρός τή δημιουργία κέντρων προσανατολισμού και παιδαγωγικής δράσης (centres d'orientation et d'action éducative COAE), στό όποια ανήκουν οι υπηρεσίες γνωμοδότησης παιδαγωγικού προσανατολισμού (consultation d'orientation éducative COE) και οι έστίες παιδαγωγικής δράσης (foyers d'action éducative FAE). Τά παραπάνω κέντρα αναλαμβάνουν ένα όρισμένο αριθμό ανηλίκων, άρκετά περιορισμένο, κατά τή διάρκεια τής ανάκρισης, πού τούς εξασφαλίζει τήν παρατήρηση και τήν αναδιπαιδαγώγηση γιά τρεις μήνες περίπου. Μετά τήν έκδοση τής απόφασης και μέ βάση τίς παρατηρήσεις πού έγιναν, τόν ανήλικο τόν έμπιστευονται sé ειδικά καταστήματα τής Έποπτευόμενης Διαπαιδαγώγησης ή sé έστίες παιδαγωγικής δράσης. Ή σημερινή τάση δηλαδή στήν αναδιπαιδαγώγηση τών νέων είναι ή δημιουργία μικρών πολυκλαδικών έστιών.

γ) Έλεγχος επί τού ιδιωτικού τομέα

Ή Έποπτευόμενη Διαπαιδαγώγηση άσκει έλεγχο στόν ιδιωτικά καταστήματα, ή δυναμικότητα τών όποιών sé οικοτροφεία είναι κατά 10 φορές περίπου μεγαλύτερη από κείνη τού δημόσιου τομέα. Τά καταστήματα αυτά, γνωστά μέ τό όνομα ιδιωτικός τομέας, δημιουργούνται μέ ιδιωτική πρωτοβουλία και δέν εξαρτώνται από τό κράτος, γιαι αυτό δέν έπαιβάνει κατ' εθείαν στή διαχείριση τους. Διευθύνονται από ιδιώτες ή διάφορες φιλανθρωπικές έταιρείες. Όπως θά δούμε στό αντίστοιχο κεφάλαιο, ό έλεγχος τής Έποπτευόμενης Διαπαιδαγώγησης sé αυτά τά καταστήματα γίνεται πρώτα κατά τό στάδιο τής σύστασής τους, όποτε είναι άπαραίτητη ή συγκατάθεση τού Έργουού Δικαιοσύνης γιά τό έγκυρο τής ιδρυτικής πράξης, και άργότερα κατά τή λειτουργία τους πάνω στόν τρόπο διαπαιδαγώγησης τών ανηλίκων. Αύτός ό έλεγχος γίνεται από τίς δικαστικές έξουσίες (ειδικά τό δικαστή ανηλίκων) και από αντιπροσώπους τής Έποπτευόμενης Διαπαιδαγώγησης (ειδικά από τούς έλεγκτές τής). Τά καταστήματα αυτά δέν μπορούν νά δεχθούν ανηλικούς εγκληματίες, παρά μόνο ύστερα από έξουσιοδότηση τού νομαρχη και σύμφωνη γνώμη τού δικαστή ανηλίκων.

4.1.2. Ό δικαστής ανηλίκων

Οί άρμοδιότητές του σχετικά μέ τή μεταχείριση τών ανηλίκων είναι ποικίλες:

α) Ποινικές άρμοδιότητες

"Όπως γνωρίζουμε, ό δικαστής ανηλίκων δέν έχει μόνο τήν έξουσία νά άνακρίνει, νά δικάζει, μέσα στό πλαίσιο τής άρμοδιότητάς του, και νά επιβάλλει διάφορα παιδαγωγικά μέτρα (δπως τήν παράδοση τού ανηλίκου εγκληματία στός γονείς του, στόν

κηδεμόνα του, σέ πρόσωπο πού εἶχε τὴν ἐπιβλεψή του, σέ πρόσωπο ἄξιο ἐμπιστοσύνης, ἢ τῆ θέσι ὑπὸ ἐπιμέλεια μέχρι τὴν ἐνηλικίωσή του). Ἔχει ἐπίσης τὴν ἐξουσία—κι ἐδῶ ἀποτελεῖ ἓνα ὄργανο τῆς μεταχειρίσεως—νά τροποποιεῖ, σέ κάθε στιγμή, τὰ ἤδη ἐπιβληθέντα στὸν ἀνήλικο μέτρα τοποθέτησης ἢ φύλαξης. Παρ' ὅλα αὐτὰ, τὸ δικαστήριον τῶν ἀνηλίκων εἶναι τὸ μόνο ἀρμόδιο νὰ λαμβάνει, σχετικὰ μὲ τὸν ἀνήλικο πού βρίσκεται ὑπὸ τὴν προστασία τῶν γονέων, τοῦ κηδεμόνα κτλ., μέτρα τοποθέτησής του σέ δημόσιο ἢ ἰδιωτικὸ ἀναμορφωτικὸ κατάστημα, σέ ἱατρικὸν κατάστημα ἢ σέ εἰδικὸ οἰκοτροφεῖο γιὰ ἀνηλίκους ἐγκληματίες σχολικῆς ἡλικίας.

β) Ἀρμοδιότητες δικαστικῆς προστασίας

Ὁ δικαστὴς ἀνηλίκων ἔχει τὴν ἐξουσία νὰ ἐπιβάλλει μέτρα «παιδαγωγικῆς βοήθειας» στοὺς ἀνηλίκους τῶν ὁποίων ἡ ὑγεία, ἡ ἀσφάλεια, ἡ ἠθικὴ καὶ ἡ διαπαιδαγώγησις κινδυνεύουν.

Ὅπως εἶδαμε παραπάνω,¹⁵ σύμφωνα μὲ τὸ διάταγμα τῆς 18ης Φεβρουαρίου 1975, ὁ δικαστὴς ἀνηλίκων μπορεῖ, ὕστερα ἀπὸ αἴτησι τοῦ ἀνηλίκου ἢ τοῦ ἐνηλίκου 18 ἕως 21 χρόνων, πού παρουσιάζουν μεγάλες δυσκολίες κοινωνικῆς προσαρμογῆς, καὶ μὲ τὴ σύμφωνη γνώμη τους, νὰ ἐπιβάλλει ἓνα ἢ περισσότερα μέτρα δικαστικῆς προστασίας, ὅπως π.χ. μέτρα παρατήρησις ἀπὸ μιά ὑπηρεσία γνωμοδότησης, μέτρα παιδαγωγικά σὲ «ἀνοιχτὸ χῶρο», τὴν παραμονὴ ἢ τὴν εἰσαγωγὴ σὲ εἰδικὸν κατάστημα πού ἐξασφαλίζει λειτουργίες παραχρῆς στέρησις, προσανατολισμὸς, διαπαιδαγώγησις ἢ επαγγελματικῆς μόρφωσης. Τὰ παραπάνω μέτρα μέτρα παίρνουν τέλος, μὲ τὴν ἐκπνοὴ τῆς προθεσμίας πού εἶχε ὀρισθεῖ εἴτε μὲ τὴ συμπλήρωσι τοῦ 21ου ἔτους τῆς ἡλικίας τοῦ ἐνδιαφερομένου, εἴτε ὅταν τὸ ζητήσει ὁ ἴδιος μετὰ τὴν ἐνηλικίωσι.

Τέλος, σύμφωνα μὲ τὸ νόμο τῆς 11ης Ἰουλίου 1975, ὅταν τὸ δικαστήριον ἀνηλίκων ἢ τὸ κακουργιοδικεῖο ἀνηλίκων ἔχουν θέσει ἓνα ἀνήλικο 16 ἐτῶν ὑπὸ δικαστικὴν προστασία, μέσα στὸ πλαίσιο τῆς ἀπόφασίς αὐτῆς, ὁ δικαστὴς ἀνηλίκων μπορεῖ σὲ κάθε στιγμή καὶ μέχρι νὰ ἐκπνεύσῃ ἡ καθορισμένη προθεσμία, νὰ ὀρίσει ἓνα ἢ περισσότερα μέτρα προστασίας, βόηθειαι, ἐπιβλεψῆς καὶ διαπαιδαγώγησις. Μπορεῖ ἐπίσης, κάτω ἀπὸ τοὺς ἴδιους ὅρους, νὰ καταργῆσει ἓνα ἢ περισσότερα ἀπὸ τὰ μέτρα πού ἔχουν ἐπιβληθεῖ στὸν ἀνήλικο, ἢ νὰ θέσει τέρμα τῆς δικαστικῆς προστασίας, πρὶν ἀπὸ τὸ τέλος τὸ ὀριζόμενον ἀπὸ τὸ νόμο.

γ) Διοικητικῆς ἀρμοδιότητες

Ποινικὸς καὶ ἀστικὸς δικαστὴς, ὁ δικαστὴς ἀνηλίκων εἶναι ἓνας πραγματικὸς διοικητικὸς διευθυν-

15. Βλέπε σελίδα 390

τῆς στῆ μεταχειρίσει τῶν ἀνηλίκων. Διευθύνει, μέσα στὴν περιφέρειά του, τὴν ὑπηρεσία τῶν ἐπιμελητῶν ἀνηλίκων, τὴν ὑπηρεσία ἱατρο-ψυχολογικῶν ἐξετάσεων καὶ τὴν ὑπηρεσία κοινωνικῶν λειτουργῶν. Ἀπὸ τὴν ἄλλη μεριά, ἔχει ὑποχρέωσι νὰ ἐπισκέπτεται τὰ δημόσια καὶ ἰδιωτικὰ καταστήματα τῆς Ἐποπτευόμενης Διαπαιδαγώγησις τῆς περιφέρειάς του καὶ νὰ ἐλέγχει τὸν τρόπο λειτουργίας τους. Ὅφειλε δὲ ν' ἀποστέλλει στὸ Ὑπουργεῖο Δικαιοσύνης ἔκθεσι τῶν ἐκάστοτε ἐπισκέψεών του.

4.2. Λειτουργία

4.2.1. ... ἀπὸ τίς κοινέσι φυλακές στίσι μικρές ἐστίσι παιδαγωγικῆς δράσεως...

Ἡ ἰδέα τῆς ἀναδιαπαιδαγώγησις, πού εἶναι σήμερα ἢ τοῦ θετικῶ γαλλικοῦ δικαίου, χρειάστηκε ἄρκετὸ χρονικὸ διάστημα γιὰ νὰ ἐπικρατήσει.

Βέβαια, σύμφωνα μὲ τὸ Γαλλικὸ Ποινικὸ Κώδικα τοῦ 1810, ὁ δικαστὴς ἐξέταζε ἂν ὁ ἀνήλικος γινώριζε ἢ ὄχι τὸν ἄδικο χαρακτῆρα τῆς πράξεως του, ἐκεῖνο ὅμως πού ἔχει σημασία εἶναι τὸ γεγονὸς ὅτι καὶ στίσι δύο περιπτώσεσι (εἴτε γινώριζε εἴτε ὄχι τὸν ἄδικο χαρακτῆρα τῆς πράξεως του) κλεινοῦσαν στίσι φυλακές στίσι ὁποῖες κρατοῦνταν οἱ ἐνήλικοι. Γιὰ νὰ ἀποφευχθοῦν τὰ γινωστὰ ἀποτελέσματα τῆς συνύπαρξις τῶν δύο κατηγοριῶν ἐγκληματιῶν, καὶ τῆς διαφθορᾶς τῶν φυλακῶν, ὁ νόμος τῆς 5ης Αὐγούστου τοῦ 1850 δημιούργησε εἰδικὰ καταστήματα γιὰ τοὺς ἀνηλίκους, τίσι σωφρονιστικῆς ἀποικίαις, στίσι ὁποῖες ἐφαρμόζονταν μιά ἠθικὴ, θρησκευτικὴ καὶ ἐπαγγελματικὴ διαπαιδαγώγησι πού κατηύθυνε τὰ παιδιὰ στὸν ἀγροτικὸν τομέα. Παρ' ὅλη τὴν ἀλλαγὴ τοῦ πλαισίου, ἡ μεταχειρίσει δὲν ἦταν περισσότερο ἐποικοδομητικὴ. Ἔτσι, ὁ νόμος τῆς 19ης Ἀπριλίου τοῦ 1898 ἔδωσε τὴ δυνατότητα στὸν κοινὸ ἀνακριτὴ νὰ ἐμπιστευθεῖ τὴ φύλαξι τοῦ ἀνηλίκου ἐγκληματία στοὺς γονεῖς του, σ' ἓνα πρόσωπο, σ' ἓνα φιλανθρωπικὸ ἴδρυμα ἢ στῆ «Δημόσια Πρόληψι» (Assistance Publique). Στὴν πραγματικότητα ὅμως, τὸ σύστημα μεταχειρίσεως τῶν ἀνηλίκων ἄλλαξε μὲ τὴν οὐσιαστικὴ τροποποίησι τοῦ ποινικοῦ κώδικα τοῦ 1810, πού ἐπέφερε ὁ νόμος τῆς 22ας Ἰουλίου 1912, ὁ ὁποῖος ὄχι μόνον κατήργησε τὸ κριτήριον τῆς διάκρισις γιὰ τοὺς ἀνηλίκους μέχρι καὶ 12 ἐτῶν, ἀλλὰ ἐπὶ πλέον ἔδωσε τὴ δυνατότητα στὸ δικαστὴ ἀνηλίκων νὰ ἀπαγγεῖλει μέτρα διαπαιδαγώγησις καὶ περίθαλψις στοὺς ἀνηλίκους 13 ἕως καὶ 18 ἐτῶν. Τὸ διάταγμα δὲ τῆς 2ας Φεβρουαρίου 1945, μὲ τὴν εἰσαγωγὴ τῆς ἀρχῆς τῆς «εἰκαζόμενης ποινικῆς ἀνευθυνότητος» ὅλων τῶν ἀνηλίκων μέχρι καὶ 18 ἐτῶν, κατέστησε τὴν ἀναδιαπαιδαγώγησι τὸν κυριότερον τρόπο μεταχειρίσεως τους.

Ἐπενθυμίζουμε ὅτι, σύμφωνα μὲ τὸ παραπάνω διάταγμα (1945),¹⁶ ὅπως μὲ τὸ διάταγμα τοῦ 1958,¹⁷ ὑπάρχει κοινὴ μεταχείριση τῶν δύο κατηγοριῶν ἀνηλίκων (ἐγκληματιῶν καὶ «σέ ἠθικὸ κίνδυνον»), καὶ τὰ μέτρα διαπαιδαγώγησης εἶναι τὰ ἐξῆς: ἀνάθεση τοῦ ἀνηλίκου στοὺς γονεῖς του, στὸν κηδεμόνα του, σέ πρόσωπο πού εἶχε τὸ δικαίωμα προστασίας του ἢ σέ πρόσωπο ἄξιο ἐμπιστοσύνης: ἐπίσης, τοποθέτησή του σ' ἓνα δημόσιο ἢ ἰδιωτικὸ κατὰστημα διαπαιδαγώγησης ἢ ἐπαγγελματικῆς μόρφωσης, σέ ἓνα ἱατρικὸ ἢ ἱατρο-παιδαγωγικὸ κατὰστημα νόμιμα ἐξουσιοδοτημένο, εἴτε ἀποστολῆ σ' ἓνα ὄργανισμὸ κοινωνικῆς βοήθειας τοῦ παιδιοῦ.¹⁸ Ἐπίσης, ὅταν πρόκειται γι' ἀνήλικο ἐγκληματία, ἢ τοποθετησὴ του σέ εἰδικὸ οἰκοτροφεῖο γι' ἀνήλικους σχολικῆς ἡλικίας (ἂν ὁ ἀνήλικος εἶναι μικρότερος τῶν 13 ἐτῶν) ἢ ἢ τοποθετησὴ σ' ἓνα δημόσιο κατὰστημα τῆς Ἐποπτευόμενης Διαπαιδαγώγησης (ἂν ὁ ἀνήλικος εἶναι μεγαλύτερος τῶν 13 ἐτῶν).

Ὅπως εἶδαμε, ἡ ἐξέλιξη πού ὑπαγορεύτηκε ἀπὸ τὴν ἀνάγκη τῆς μὴ διακοπῆς τῆς παιδαγωγικῆς λειτουργίας καθὼς καὶ τῆς διατήρησης τοῦ ἀνηλίκου στὸ φυσικὸ του περιβάλλον, ὀδήγησε τὴ Διεύθυνση τῆς Ἐποπτευόμενης Διαπαιδαγώγησης νὰ δημιουργήσει ἐστὶς παιδαγωγικῆς δράσης μέσα στὶς πόλεις. Αὐτὸς ὁ τύπος ἐστῶν ἀπόκτησε μιά πρωτοφανῆ σπουδαιότητα γιὰ τὴ διαπαιδαγώγηση τῶν νέων καὶ ἀποτελεῖ σήμερα τὸ βασικὸ ἐξοπλισμὸ πού πρέπει νὰ διαθέτει κάθε δικαστήριον ἀνηλίκων. Ἡ ἐξέλιξη αὐτῶν τῶν ἐστῶν γίνεται σὲ βάρος τῶν ἐπαγγελματικῶν οἰκοτροφειῶν, τῶν ὁποίων ὁ τρόπος διαπαιδαγώγησης, στηριζόμενος στὴν ἐπαγγελματικὴ κατάρτιση, δὲν ἔχει τὴν ἀξία πού προβλέπει ὁ νόμος. Γιὰ τὸ λόγο αὐτὸ, τὰ οἰκοτροφεῖα αὐτὰ μετατράπηκαν, ἐκτὸς ἀπὸ μερικά, σέ εἰδικὰ ἱδρύματα τῆς Ἐποπτευόμενης Διαπαιδαγώγησης, πού λειτουργοῦν μὲ βάση νέους κανόνες μεταχείρισης, καὶ πού εἶναι προορισμένα νὰ δέχονται ἀνηλίκους τῶν ὁποίων ἡ ἀναδιπαιδαγώγηση προϋποβλεπτεῖ μεγαλύτερη ἀπὸ τὴ συνήθη διάρκεια καὶ ὕλικα μέσα περισσότερο σημαντικά. Τὸ ἴδιο συμβαίνει, ὅπως θὰ δοῦμε, καὶ μὲ τὰ κέντρα παρατήρησης πού μετατράπηκαν καὶ αὐτὰ μὲ τὴ σειρά τους σέ εἰδικὰ ἱδρύματα τῆς Ἐποπτευόμενης Διαπαιδαγώγησης. Ἔτσι, μὲ

τὴν προοδευτικὴ ἐξαφάνιση τῶν παραπάνω ἱδρυμάτων (δηλ. τὰ ἐπαγγελματικὰ οἰκοτροφεῖα καὶ τὰ κέντρα παρατήρησης) καὶ μὲ τὴν ἐμφάνιση σέ μεγάλη κλίμακα τῶν ἐστῶν παιδαγωγικῆς δράσης, παρατηρεῖται μιά οὐσιώδης ἐξέλιξη τῶν ἀναμορφωτικῶν ἱδρυμάτων, ἐξέλιξη πού ἀφορᾷ τὶς δομές, τὰ παιδαγωγικὰ μέσα καὶ γενικὰ τοὺς τρόπους μεταχείρισης τῶν ἀνηλίκων.

Ὅστόσο δὲν πρέπει νὰ ἀγνοηθεῖ ἡ μελέτη τῶν παραπάνω ἱδρυμάτων μὲ τὴ δικαιολογία ὅτι δὲν θὰ ὑπάρχουν σέ λίγα χρόνια, γιὰ τὸν ἀπλούστατο λόγο ὅτι θὰ μᾶς βοηθήσει στὸ νὰ γίνουν πιὸ κατανοητὲς οἱ κριτικὲς πού ἀφοροῦν τὸν τρόπο λειτουργίας τους καὶ πιὸ προσιτὰ τὰ προβλήματα πού προκύπτουν ἀπὸ τὴ μετατροπὴ τους σέ καινούργια κατὰστημα.

4.2.2. Πρόσφατη μεταβατικὴ κατὰσταση

4.2.2.1. Κέντρα παρατήρησης

α) Σκοπὸς

Σύμφωνα μὲ τὸ διάταγμα τῆς 20ῆς Ἰουλίου 1950, ἡ παραμονὴ τῶν ἀνηλίκων στὰ κέντρα παρατήρησης ἔχει σάν σκοπὸ:

- τὴν παραμονὴ τους καθ' ὅλη τὴ διάρκεια τῆς διαδικασίας, μέχρις ὅτου ἡ ἐκτέλεση τῆς ὀριστικῆς ἀπόφασης γίνῃ δεκτὴ.
- τὴ συγκέντρωση πληροφοριῶν σχετικὰ μὲ τὸ οἰκογενειακὸ καὶ κοινωνικὸ τους περιβάλλον.
- τὴ μελέτη τῆς προσωπικότητάς τους, τῆς φυσικῆς καὶ τῆς ψυχικῆς τους κατὰστασης, τοῦ διανοητικοῦ τους ἐπιπέδου καὶ τῶν σχολικῶν καὶ ἐπαγγελματικῶν ἱκανοτήτων τους.
- τέλος, τὴν παρουσίαν τῶν συμπερασμάτων, τὰ ὁποῖα δίνουν τὴ δυνατότητα στὸ δικαστὴ, πού εἶναι γνώστης τῆς προσωπικότητάς τοῦ ἀνηλίκου, νὰ ἐπιβάλλει τὰ κατὰλληλα μέτρα γιὰ τὴν ἀναδιπαιδαγώγηση καὶ τὴν κοινωνικὴ του προσαρμογὴ.

Γιὰ νὰ ἐκληρωθεῖ καλύτερα λοιπὸν αὐτὸς ὁ σκοπός, τὸ διάταγμα τῆς 20ῆς Ἰουλίου 1950, ἐκτὸς ἀπὸ τὴν παρατήρηση μὲ ξετετάσεις καὶ τὰ πρακτικὰ τέστ ἀπὸ τοὺς εἰδικούς, εἰσήγαγε μιά *συνεχῆ παρατήρηση τῆς συμπεριφορᾶς* τοῦ ἀνηλίκου σέ ὅλες τὶς ἐκδηλώσεις, παρατήρηση πού ἀνατέθηκε στοὺς παιδαγωγούς.

β) Νομικὴ βάση

Σύμφωνα μὲ τὸ διάταγμα τοῦ 1945, γιὰ νὰ ἐπιτευχθεῖ ἡ ἀνακάλυψη τῆς ἀλήθειας, ἢ γνῶση τῆς προσωπικότητάς τοῦ ἀνηλίκου, καθὼς ἐπίσης καὶ γιὰ νὰ βρεθεῖ τὸ κατὰλληλο μέτρο γιὰ τὴ μεταχείρισή του, ὁ δικαστὴς ἀνηλίκων, ἐκτὸς ἀπὸ τὴ συγκέντρωση πληροφοριῶν πάνω στὸ κοινωνικὸ καὶ οἰκογενειακὸ περιβάλλον καὶ ἐκτὸς ἀπὸ τὴν ἱατρικὴ

16. Ἀφορὰ μέτρα προστασίας, βοήθειας, ἐπιβλέψεως καὶ διαπαιδαγώγησης.

17. Ἀφορὰ μέτρα «παιδαγωγικῆς βοήθειας». Ἐδῶ πρέπει νὰ σημειωθεῖ ὅτι αὐτὰ τὰ μέτρα δὲν ἀποτελοῦν μέτρα προστασίας λόγῳ ἔλλειψης πατρικῆς ἐξουσίας, οὔτε τιμωρία ἐναντίον τῶν γονέων. Δὲν τοὺς ἀφαίρειται δηλαδή τὸ δικαίωμα τῆς ἐκτέλεσης πατρικῆς ἐξουσίας, ἀλλὰ ἀσκεῖται ἐλεγχῶς ἢ αὐτῆς γιὰ τὸ ἀποκλειστικὸ συμφέρον τοῦ ἀνηλίκου.

18. Αὐτὸς ὁ ὄργανισμὸς εἶναι μιά ὑπηρεσία τῆς «Δημόσιας Πρόληψης», πού ἀναλαμβάνει τὴν προστασία τῶν ἐγκαταλειμμένων παιδιῶν πού δὲν ἔχουν γονεῖς, ἢ πού αὐτοὶ ἔλειπαν τῆς πατρικῆς ἐξουσίας, ἢ πού τὴ διατηροῦν μὲν, ἀλλὰ τοὺς ἔχει στερηθεῖ τὸ δικαίωμα φύλαξης τῶν παιδιῶν.

ἐξέταση, μπορεῖ, μὲ σκοπὸ νὰ παρατείνει τὸ χρόνον ποῦ χρειάζεται γιὰ νὰ γνωρίσει καλύτερα περὶ τίνος πρόκειται, ν' ἀποφασίσει τὴν τοποθέτησιν τοῦ ἀνηλίκου σ' ἓνα κέντρο παρατήρησης. Ὅσον ἀφορᾷ τὴν παρατήρησιν τῶν «σὲ ἠθικὸ κίνδυνον» ἀνηλίκων, τὸ ἄρθρο 886-2 τοῦ Γαλλικοῦ Κώδικα Πολιτικῆς Δικονομίας τὴν προβλέπει χωρὶς νὰ τὴν καθιστᾷ ὑποχρεωτικῆν.

Τὰ κέντρα στὰ ὁποῖα πραγματοποιεῖται ἡ παρατήρησις, εἶναι εἴτε δημόσια, ἐξαρτώμενα ἀπὸ τὴ Διεύθυνση τῆς Ἐποπτευόμενης Διαπαιδαγωγίης, τὸ Ὑπουργεῖον Δικαιοσύνης, εἴτε ἰδιωτικά, δημιουργημένα σὺν τῷ πλάσιον τῶν ἔργων γιὰ τὴν προστασίαν τοῦ παιδιοῦ καὶ χρηματοδοτούμενα ἀπὸ τὸ Κράτος. Ἡ ἴδρυσις τους χρονολογεῖται ἀπὸ τὸ 1950 καὶ ἐκτείνεται σ' ὀλόκληρην περίπυον τῆ Γαλλίας. Ἀπὸ τὸ 1976 ὁμως, ἐξ αἰτίας τῆς ἀλλαγῆς τῆς πολιτικῆς τῆς Ἐποπτευόμενης Διαπαιδαγωγίης, μειώθηκε ἡ κρατικὴ ἐπιχορήγησις τους καὶ περιορίστηκε σὲ ἐλάχιστες ἐξαιρέσεις.¹⁹

γ) Τρόπος λειτουργίας

Ἡ ἰδέα ποῦ κυριαρχεῖ στὸν τρόπο λειτουργίας αὐτῶν τῶν καταστημάτων εἶναι ἡ ἰδέα τῆς ἐκλογῆς ἐκλογῆς, ἡ ὁποία πραγματοποιεῖται μὲ τὸ διαδοχικὸ πέρασμα τοῦ ἀνηλίκου ἀπὸ διάφορες ὁμάδες· δηλαδή τῆς «ὑποδοχῆς», τῆς «παρατήρησης» καὶ τῆς «μεταβατικῆς» ὁμάδας. Ἄς δοῦμε λοιπὸν ἀναλυτικότερα:

Ἀπὸ τὴν ἡμέρα τῆς εἰσόδου τοῦ ὁ ἀνήλικος τοποθετεῖται σὲ μιὰ ὁμάδα «ὑποδοχῆς», ὅπου παραμένει 15 περίπου ἡμέρες, ὕστερα ἀπὸ μιὰ ὀλοκληρωτικὴ ἀπομόνωση 3 ἕως 5 ἡμερῶν. Αὐτὴ ἡ προκαταρκτικὴ παρατήρησις ἐνεργεῖται ἀπὸ ἓνα παιδαγωγὸ μὲ τὴν παρακολούθησιν ἑνὸς ἱατροῦ, μὲ σκοπὸ ἀφ' ἑνὸς νὰ διαπιστωθεῖ ἂν ὁ ἀνήλικος ἔχει τὴ δυνατότητα νὰ λάβῃ μέρος στὴν κοινῇ ζωῇ, χωρὶς αὐτὸ ν' ἀποτελέσει κίνδυνον γιὰ τοὺς ἄλλους καὶ χωρὶς νὰ ἐνοχλήσῃ καὶ τὸν ἴδιον, καὶ ἀφ' ἑτέρου νὰ προσδιορισθεῖ ἡ ψυχολογικὴ ἠλικία καὶ τὸ πνευματικὸ ἐπίπεδον τοῦ ἐξεταζόμενου.

Στὴ συνέχεια, βασιζόμενος στὴν ἔκθεσιν τοῦ παιδαγωγοῦ καὶ τοῦ ἱατροῦ, ὁ διευθυντὴς τοῦ κέντρου παρατήρησης τοποθετεῖ τὸν ἀνήλικον σὲ μιὰ ὁμάδα «παρατήρησης», κανονικὴ ἢ ἐιδική, ἡ τὸν εἰσάγει σὲ ἀναρρωτήριο, ὅταν εἶναι ἄρρωστος. Ἡ κατάταξις τῶν ἀνηλίκων στὶς κανονικὰς ὁμάδας²⁰ γίνεται σύμφωνα μὲ τὴ διανοητικὴ κατάστασιν, τὸ πνευματικὸ ἐπίπεδον καὶ τὴς ἰδιορρυθμίης τοῦ χαρακτήρα. Ἡ παρατήρησις, ἡ ὁποία δὲν ὑπερβαίνει συνήθως τὶς

ὄχτῳ ἑβδομάδες γιὰ κάθε ἄτομον, καθοδηγεῖται συγχρόνως 1) ἀπὸ τοὺς παιδαγωγούς, ὁ ὅποιοι παρακολουθοῦν τὴ συμπεριφορὰ τοῦ ἀνηλίκου σὲ ὄλες τὶς ἐκδηλώσεις τῆς καθημερινῆς ζωῆς (σχολεῖο, ἐργαστήρια, φυσικὴ ἀγωγή, διάφορες δραστηριότητες κτλ.), 2) ἀπὸ τοὺς ἱατρούς, ὁ ὅποιοι διενεργοῦν διάφορες σωματικὰς καὶ ψυχικὰς ἐξετάσεις, 3) ἀπὸ τοὺς καθηγητὰς, οἱ ὅποιοι ἀναλαμβάνουν τὸν ἐπαγγελματικὸν προσανατολισμὸ καὶ 4) ἀπὸ τοὺς ἐπιμελητὰς ἀθλητισμοῦ.

Ὅλες οἱ παρατηρήσεις, ποῦ γίνονται μὲ τὸν τρόπο αὐτὸ, συνοψίζονται σὲ μιὰ συνθετικὴ ἔκθεσις ἡ ὁποία πραγματοποιεῖται μὲ τὴ συνεργασίαν ὄλων τῶν ἐιδικῶν ποῦ πῆραν μέρος στὴν παρατήρησιν. Σ' αὐτὴ τὴν ἔκθεσιν ὑπάρχουν ὀρισμένα συμπεράσματα σχετικὰ μὲ τὰ αἷτια τῆς ἐγκληματικότητος τῶν ἀνηλίκων, καὶ ἀνάλογα μὲ τὸ βαθμὸ δυσκολίας τῆς κοινωνικῆς τους προσαρμογῆς, προτείνονται τὰ κατάλληλα μέτρα ἀναδιαπαιδαγωγίης τους. Ἐτσι, μετὰ τὸ τέλος τῆς «παρατήρησης», ὁ ἀνήλικος εἰσάγεται στὴ «μεταβατικὴ ὁμάδα» ποῦ περιλαμβάνει 20-24 ἀνηλίκους, καὶ ἐκεῖ ἀρχίζει ἡ ἀναδιαπαιδαγωγίης, ἡ ὁποία πραγματοποιεῖται μὲ τὸν ἴδιον τρόπο μὲ τὸν ὅποιο πραγματοποιεῖται στὰ οἰκοτροφεῖα διαπαιδαγωγίης, ὅπως θὰ δοῦμε παρακάτω.

δ) Παρατηρήσεις ἀπὸ ἐρευνες ποῦ ἔγινον στὰ καταστήματα τοῦ ἰδιωτικοῦ τομέα καὶ οἱ ὁποῖες ἔχουν σημασίαν γιὰ τὴν ἐξέλιξιν τῆς λειτουργίας τῶν καταστημάτων γενικὰ

— Εἰδίκευσιν τῶν Κέντρων Παρατήρησης (Κ.Π.)

Πρέπει νὰ σημειωθεῖ, ὅτι ὑπάρχει ἓνα εἶδος εἰδίκευσης τῶν κέντρων παρατήρησης, τὰ ὁποῖα δὲν δέχονται παρά μιὰ ὀρισμένη κατηγορίαν ἀνηλίκων. Τὰ κριτήρια διανομῆς τους γίνονται μὲ βάση τὸ φύλον ἢ τὶς ψυχικὰς διαταραχὰς. Ἐτσι, μιὰ ἐρευνα²¹ ποῦ ἔγινε σὲ 39 κέντρα παρατήρησης τοῦ ἰδιωτικοῦ τομέα,²² συνολικοῦ πληθυσμοῦ 1950 ἀνηλίκων, μᾶς δίνει ὀρισμένους ἐνδιαφέροντες πληροφορίες.

Σχετικὰ μὲ τὸ φύλον: Μπορεῖ νὰ πεῖ κανεὶς ὅτι τὰ δύο τρίτα τοῦ ἀριθμοῦ τῶν οἰκοτροφῶν σ' αὐτὰ τὰ κέντρα εἶναι ἀγόρια καὶ τὸ ἓνα τρίτον κορίτσια. Δηλαδή:

20 κέντρα παρατήρησης δὲν δέχονται παρά μόνο ἀγόρια, ἢτοι 50% τοῦ συνολικοῦ πληθυσμοῦ,

12 κέντρα παρατήρησης δὲν δέχονται παρά μόνο κορίτσια, ἢτοι 30% τοῦ συνολικοῦ πληθυσμοῦ καὶ

7 κέντρα παρατήρησης εἶναι μικτὰ καὶ ἡ δυναμικότητά τους ἀντιπροσωπεύει τὸ 20% τοῦ συνολικοῦ πληθυσμοῦ.

21. *Savegarde de l'enfance* no 3/4 mars-avril 1973. *Résultats d'une enquête auprès des centres d'observation*, μελέτη τῶν Melle Yvonne Couly καὶ M. Jean-Gabriel Meilhail.

22. Πρέπει νὰ σημειωθεῖ ὅτι ὁ ἀριθμὸς τῶν κέντρων παρατήρησης τοῦ ἰδιωτικοῦ τομέα εἶναι κατὰ πολὺ μεγαλύτερος ἀπ' αὐτὸν τοῦ δημοσίου τομέα.

19. Ἡ Ἐποπτευόμενη Διαπαιδαγωγίης διέθετε τὸ ἔτος 1976 τέσσερα κέντρα παρατήρησης: Bures-sur-Yvette, Epinay, Suvisy-sur-Orge et Savigny-sur-Orge.

20. Ἄς σημειωθεῖ ὅτι κάθε ὁμάδα περιλαμβάνει 15-20 ἀνηλίκους.

Σχετικά με τίς διαταραχές συμπεριφοράς: Οί διαταραχές, οί όποίες διαπιστώθηκαν σε 3.005 ανηλίκους που ύποβλήθηκαν σε παρατήρηση μέσα στα παραπάνω κέντρα, είναι ποικίλες και μπορούν νά ταξινομηθούν σε πέντε κατηγορίες, όπως παρουσιάζεται στον ακόλουθο πίνακα:

Φύση τών διαταραχών	Άριθμός ανηλίκων	%
1. Διαταραχές συμπεριφοράς, οδισιαστικές, «άντιδραση», συνδεδεμένες με τό οίκογενειακό και κοινωνικό περιβάλλον, χωρίς σοβαρή προσβολή τής προσωπικότητας	705	23,4
2. Διαταραχές συμπεριφοράς με επικράτηση δυσκολιών χαρακτήρος «ένεργητικής» μορφής (παρορμητικότητα, άστάθεια κτλ.) χωρίς σοβαρή προσβολή τής προσωπικότητας	788	26,2
3. Διαταραχές με υπέρσχυση «παθητική» (άντενέργεια, παραιτηση, ύποβολή, ψυχική πτώση), χωρίς σοβαρή διαταραχή τών κοινωνικών σχέσεων	578	19,1
4. Σοβαρές διαταραχές τής προσωπικότητας και τών κοινωνικών σχέσεων (νεύρωση έντονη, σοβαρή τάση σε «άφημα», δυσαρμονία στην εξέλιξη, προφύχωση, ψύχωση, ψυχοπάθεια κτλ.)	776	26
5. Διαταραχές συνδεδεμένες ουσιαστικά: α) με τήν πνευματική ανεπάρκεια και β) με τήν όργανική βλάβη	158	5,3
Σύνολο	3.005	100

Κάθε κέντρο, σύμφωνα με τήν έρευνα, αναλαμβάνει ανηλίκους, οί όποιοι παρουσιάζουν ένα ή σπανίως δύο είδη διαταραχών. Δηλαδή:

- 12 κέντρα δέχονται ανηλίκους τής πρώτης κατηγορίας,
- 10 κέντρα δέχονται ανηλίκους τής δεύτερης κατηγορίας,
- 2 κέντρα δέχονται ανηλίκους τής τρίτης κατηγορίας,
- 9 κέντρα δέχονται ανηλίκους τής τέταρτης κατηγορίας,
- 1 κέντρο δεχόταν ανηλίκους τής τρίτης και τής τέταρτης κατηγορίας κατ' ίσοτιμίαν και
- 1 κέντρο δεχόταν ανηλίκους τής πρώτης και τής δεύτερης κατηγορίας κατ' ίσοτιμίαν επίσης.

— Δυναμικότητα

Ό παρακάτω πίνακας, σύμφωνα με τήν ίδια έρευνα πάντοτε, παρουσιάζει τόν αριθμό καταστημάτων σε σχέση με τή δυνατότητα χωρητικότητάς τους, κατά τό έτος 1969.

Άριθμός θέσεων	Άριθμός καταστημάτων	%
0 έως 20	6	15
21 έως 40	11	30
41 έως 60	10	25
61 έως 80	8	20
+ 80	4	10
Σύνολο	39	100

— Διάρκεια

Ή παραμονή του ανηλίκου στα παραπάνω κέντρα παρατήρησης ήταν γενικά άρκετά μεγάλη. Αυτό απέβαινε σε βάρος τής αναδιαπαιδαγώγησης, λόγω άπώλειας χρόνου στο στάδιο παρατήρησης.

Ό ακόλουθος πίνακας παρουσιάζει τή μέση διάρκεια παραμονής σε διάφορα κέντρα παρατήρησης:

Μέση διάρκεια παραμονής	Άριθμός καταστημάτων	%
Μέχρι 3 μήνες	4	11
Άπό 3 έως 6 »	12	33
Άπό 6 έως 8 »	6	17
Άπό 8 έως 12 »	8	22
Άνω τών 12 μηνών	6	17

ε) Παρατηρήσεις σχετικά με τό δημόσιο τομέα

Όσον άφορά τό δημόσιο τομέα, τά κέντρα παρατήρησης, που βρίσκονται ακόμα σε λειτουργία, όπως είδαμε είναι τέσσερα. Παρά τό γεγονός όμως ότι έποικιλλαν οί «τρόποι ανάληψης εϋθυνών» υπό τήν επίδραση τών καινούργιων παιδαγωγικών μεθόδων, έν τούτοις, σε γενικές γραμμές, τό παιδαγωγικό τους σύστημα παραμένει όπως ήταν πρίν, επικρατεί δηλαδή ή αντίληψη ότι ό εξέταζόμενος ανήλικος άποτελεί όχι ένα άτομο, αλλά μία περίπτωση.

Συνοπτικές παρατηρήσεις

Φθάνουμε λοιπόν στο συμπέρασμα ότι τά κέντρα παρατήρησης, που έχουν διαμορφωθεί μ' αυτόν τόν τρόπο, δέν μπορούν νά συνεχίσουν τή λειτουργία τους μέσα σ' ένα σύστημα άναμορφωτικής μεταχείρισης που βασίζεται σε μία νέα πολιτική. Αυτό άνάγκασε τήν Έποπτευόμενη Διαπαιδαγώγηση νά κλείσει τελείως όρισμένα άπ' αυτά τά καταστήματα, ή νά τά μετασχηματίσει σε ειδικά ιδρύματα τής Έποπτευόμενης Διαπαιδαγώγησης, τά όποια αναλαμβάνουν τήν εϋθύνη τής σχολικής ή επαγγελματικής μόρφωσης. Άν όμως αυτά τά κέντρα χάνουν τή σπουδαιότητά τους, ή «παρατήρηση» αυτή καθ' έαυτήν άποτελεί πάντοτε μία σπουδαία και πρακτικά άπαραίτητη φάση για τήν εξέλιξη τής διαπαιδαγώγησης τών ανηλίκων. Ή πραγμάτωση δέ αυτής τής άλλαγής τών κέντρων παρατήρησης έξαρτάται άπό: —τήν εξέλιξη τών θεραπευτικών και παιδαγωγικών μεθόδων,

- τὴν ἰδέα τῆς μὴ διακοπῆς τῆς παιδαγωγικῆς λειτουργίας,
- τὴν ἀνάγκη μελέτης τοῦ οἰκογενειακοῦ καὶ κοινωνικοῦ περιβάλλοντος καὶ
- τὴ διατήρηση τοῦ ἀνηλίκου στό φυσικό του περιβάλλον.

Γι' αὐτούς τοὺς λόγους, ἡ παρατήρηση σήμερα ἐξασφαλίζεται ἀπὸ διάφορους μικρότερους ὀργανισμούς, τῶν ὁποίων ἡ λειτουργία εἶναι τέτοια, ὥστε μιά διακλαδική προσέγγιση τῆς προσωπικότητας τοῦ ἀνηλίκου μπορεῖ νὰ πραγματοποιηθεῖ σὲ μικρὸ χρονικὸ διάστημα (4-5 ἡμερῶν), διατηρώντας τὸν ἀνήλικο στό φυσικό του περιβάλλον.

Σὲ περίπτωση πού ὁ δικαστὴρ ἀνηλίκων χρειάζεται πῶς σαφεῖς πληροφορίες πᾶνω στὴν προσωπικότητα τοῦ ἀνηλίκου, μπορεῖ νὰ ζητήσει μιά παρατεταμένη παρατήρησή του σ' «ἀνοιχτὸ χῶρο», διάρκειας ἑστώ καὶ μηνῶν, ἢ τὴν ἐπέμβαση τῶν ἐστῶν παιδαγωγικοῦ προσανατολισμοῦ, ὕπηρεσιῶν πού ἡ λειτουργία τους εἶναι παρεμφερῆς μ' ἐκείνη τῶν κέντρων παρατήρησης. Ἔτσι, τὰ ἀποτελέσματα τῶν ἐξετάσεων πᾶνω στὴν προσωπικότητα τοῦ ἀνηλίκου, δὲν εἶναι ἴσως τόσο πλήρη ὅπως τῶν κέντρων παρατήρησης, δίνουν ὅμως σὲ δικαστὴ τὰ πρῶτα στοιχεία πληροφοριῶν καὶ ἐκτιμήσεων, τὰ ὁποῖα τοῦ ἐπιτρέπουν νὰ ἐκλέξει τὰ μέτρα ἀναδιδασκαλίας πού ἀρμόζουν περισσότερο στὴν προσωπικότητα τοῦ ἀνηλίκου, ἐνῶ ἡ ἐλαστικότητα τῆς δικονομίας ἐπιτρέπει τὴν προσαρμογὴ σὲ καινούργιες ἐνδεχομένως ἀνάγκες.

4.2.2.2. Οἰκοτροφεῖα ἐπαγγελματικῆς κατάρτισης τῆς Ἐποπτευόμενης Διαπαιδαγώγησης

α) Νομικὴ βάση

Ἡ ἀναδιδασκαλία τοῦ ἀνηλίκου μπορεῖ νὰ ἀσκηθεῖ μέσα σὲ οἰκοτροφεῖο. Ὁ δικαστὴς ἀνηλίκου, σύμφωνα μὲ τὸ ἄρθρο 375-3 τοῦ Γαλλικοῦ Ἀστικοῦ Κώδικα, μπορεῖ νὰ ἐμπιστευθεῖ τὸν «σὲ ἠθικὸ κίνδυνο» ἀνήλικο σ' ἓνα ὕγειονομικὸ ἢ παιδαγωγικὸ (κοινὸ ἢ εἰδικὸ) κατὰστημα. Ἀπὸ τὴν ἄλλη μεριά, τὰ δικαστήρια τῶν ἀνηλίκων καὶ τὰ κακοῦργοδικεῖα ἀνηλίκων ἔχουν τὴ δυνατότητα νὰ τοποθετήσουν ἐναντὶ ἀνηλίκου ἐγκληματῶν ὁποιασδήποτε ἡλικίας σ' ἓνα δημόσιο ἢ ἰδιωτικὸ κατὰστημα διαπαιδαγώγησης ἢ ἐπαγγελματικῆς κατάρτισης, νόμιμα ἐξουσιοδοτημένον, σ' ἓνα ἱατρικὸ ἢ ἱατροπαιδαγωγικὸ κατὰστημα νόμιμα ἐξουσιοδοτημένον (ἄρθρο 15-2 3, ἄρθρο 16-2 καὶ 3 τοῦ διατάγματος τοῦ 1945). Στὴν περίπτωσή πού ὁ ἀνήλικος εἶναι κάτω τῶν 13 ἐτῶν, τὸ δικαστήριον τῶν ἀνηλίκων μπορεῖ νὰ τὸν ἐμπιστευθεῖ στὴν ὑπηρεσία κοινωνικῆς βοήθειας τοῦ παιδιοῦ, ἢ σ' ἓνα εἰδικὸ οἰκοτροφεῖο γι' ἀνηλίκους σχολικῆς ἡλικίας (ἄρθρο 15-4 καὶ 5 τοῦ διατάγ-

ματος τοῦ 1945). Ἄν εἶναι πᾶνω ἀπὸ 13 ἐτῶν, τὰ παραπάνω δικαστήρια (δικαστήρια ἀνηλίκων καὶ κακοῦργοδικεῖα ἀνηλίκων) μποροῦν νὰ τὸν τοποθετήσουν σὲ ἓνα δημόσιο κατὰστημα τῆς Ἐποπτευόμενης Διαπαιδαγώγησης.

Γιὰ τὴν ἐφαρμογὴ αὐτῶν διατάξεων, οἱ «σὲ ἠθικὸ κίνδυνο» ἀνήλικοι εἰσάγονται συχνὰ στὰ ἰδιωτικὰ ἰδρύματα. Σχετικὰ μὲ τοὺς ἀνηλίκους ἐγκληματίες πού τοὺς ἔχουν ἐμπιστευθεῖ στοὺς γονεῖς τους ἢ σὲ ἄλλο πρόσωπο, ἢ πού δὲν ἔχουν καταδικασθεῖ μὲ ποινὴ, οἱ περισσότεροι ἀπ' αὐτοὺς ὑποβάλλονται σὲ μιά μεταχειρίσιμη σὲ κλειστὸ χῶρο, μέσα σὲ δημόσια ἢ ἰδιωτικὰ κατὰστημα τῆς Ἐποπτευόμενης Διαπαιδαγώγησης.

Ἐξ αἰτίας τοῦ ἰδιαίτερου χαρακτηριστικοῦ τους, τοῦ γεγονότος δηλαδὴ ὅτι κατάρτιζον τοὺς νέους ἐπαγγελματικά, τὰ παραπάνω κατὰστημα ὀνομάζονται καὶ ἐπαγγελματικὰ οἰκοτροφεῖα τῆς Ἐποπτευόμενης Διαπαιδαγώγησης. Αὐτὰ στὴν ἀρχὴ ἦταν 27—ἡ ἰδρυσὴ τους ἄρχισε τὸ 1945—τὸ ἔτος 1965 περιορίστηκαν σὲ 13 γιὰ νὰ μείνουν τελικὰ τὸ 1977 μόνο 3. Τὸ ἐπαγγελματικὸ οἰκοτροφεῖο τῆς Ἐποπτευόμενης Διαπαιδαγώγησης τῆς Fau-Les-Nemours²³ βρίσκεται σὲ τὸ νομὸ Seine-et-Marne, τὸ οἰκοτροφεῖο τῆς Chapelle-Saint-Mesmin²⁴ σὲ τὸ νομὸ Loir καὶ τέλος τὸ ἐπαγγελματικὸ οἰκοτροφεῖο τῆς Belle-Ile-en-mer²⁵ σὲ τὸ Morbihan. Ἡ ὑπόλοιπα εἴτε κλείσανε, εἴτε μετατράπηκαν σὲ εἰδικὰ κατὰστημα τῆς Ἐποπτευόμενης Διαπαιδαγώγησης.

β) Γενικὰ χαρακτηριστικὰ αὐτῶν τῶν κατὰστημάτων

Τὰ ἐπαγγελματικὰ οἰκοτροφεῖα τῆς Ἐποπτευόμενης Διαπαιδαγώγησης προσπάθησαν νὰ ἀνταποκρι-

23. Αὐτὸ τὸ οἰκοτροφεῖο ἔχει δυναμικότητα 150 θέσεων καὶ δέχεται ἀγόρια ἡλικίας 14 μέχρι 16 ἐτῶν. Σ' αὐτὸ μόνον δύο χρόνια, πού εἶναι ἀπαραίτητα γιὰ τὴν ἐπαγγελματικὴ κατάρτιση πού περιλαμβάνει τὴν ἐκμάθηση κατασκευῆς οἰκοδομῶν, ἐλατοχρωματογραφίας, τοποθέτησης ἠλεκτρικῶν καὶ ὑδραυλικῶν ἐγκαταστάσεων, κατασκευῆς μωσαϊκῶν διαπέδων, κλειδῶν κτλ. Ἡ ἐκμάθησις αὐτὴ γίνεται σὲ ομάδες ἀπὸ 15 περίπου μαθητῆς. Μὲ τὴν ἐξοδὸ τους τοὺς χορηγεῖται ἓνα πιστοποιητικὸ ἐπαγγελματικῆς ἱκανότητας.

24. Αὐτὸ ἔχει δυναμικότητα 50 θέσεων καὶ ἀναλαμβάνει ἀγόρια τῶν ὁποίων οἱ πνευματικῆς ἱκανότητες εἶναι ἀνεπαρκεῖς. Πρόκειται δηλαδὴ γι' ἀγόρια, εἴτε ἀνόριμα, εἴτε ἀνοητικὰ καθυστερημένα, εἴτε ἀγόρια τῶν ὁποίων ἡ ἐκπαίδευσίς βρίσκεται σὲ χαμηλὸ ἐπίπεδο σὲ σχέση μὲ τὴν ἡλικία τους. Ὁ πληθυσμὸς αὐτὸς ἀπαιτεῖ εἰδικῆς προπρόθεσης διαβίωσης, ὅπως: 1) κλίμα οἰκοτροφείου ἀνεκτὸ, πού θὰ εὐνοήσει τὴν ἀνάπτυξη τῆς προσωπικότητας τοῦ ὑπὸ διαπαιδαγώγηση ἀνηλίκου, 2) ἀτομικὴ διαπαιδαγώγηση σὲ σὲ σὲ σχολικὸ, ὅσο καὶ στὸν ἐπαγγελματικὸ τοίμα καὶ 3) ψυχοθεραπευτικὴ ἀγωγή μὴ ὀριζόμενος ἀπ' αὐτοὺς.

25. Ἀποτελεῖται ἀπὸ δύο τμήματα: τὸ ἓνα ἔχει κατεῖδηση πρὸς τὴ ναυτικὴ κατάρτιση καὶ τὸ ἄλλο πρὸς τὴ βιομηχανικὴ. Μετὰ τὸ τέλος τῆς ἐκμάθησης, πού διαρκεῖ δύο ἔως τρία χρόνια, παραχωρεῖται στ' ἀγόρια, ἀνάλογα μὲ τὸ εἶδος τῆς εἰδικότητας, πιστοποιητικὸ ναυτικῆς ἐκμάθησης ἢ ἐπαγγελματικῆς ἱκανότητας.

θοῦν στό σκοπὸ τῆς «κοινωνικῆς ἀναπροσαρμογῆς» καὶ τῆς ἀναδιαιταγωγῆς τῶν ἀνηλίκων, διὰ μέσου τῆς ἐπαγγελματικῆς κατάρτισης. Ἄλλοτε δηλαδὴ ἐπικρατοῦσε ἡ ἰδέα, ὅτι οἱ ἀνήλικοι ὑποπίπταν στὴν ἐγκληματικότητα, γιὰτί ἦταν «κακοὶ μαθητές», ἢ γιὰτί εἶχαν γονεῖς ἀλκοολικούς, ἄρρωστους κτλ. Ἡ «θεραπεία» σ' αὐτές τίς περιπτώσεις ἦταν ἡ ἀπομύνη ἐνὸς ἐπαγγελματικοῦ διπλώματος, γεγονός πού συνεπαγόταν τὴν παράταση τῆς παραμονῆς τῶν νέων μέσα σ' αὐτὰ τὰ οἰκοτροφεία. Γιὰ τὸν καθορισμὸ τῆς διάρκειας τῆς παραμονῆς τους δὲν λαμβάνονταν καθόλου ὑπ' ὄψη οἱ παιδαγωγικὲς ἀνάγκες τους, ἀλλὰ κυρίως ὁ χρόνος πού ἀπαιτεῖτο γιὰ τὴν ἀπόκτηση τοῦ πιστοποιητικοῦ ἐπαγγελματικῆς ἱκανότητας, γεγονός πού προκαλοῦσε μιὰ ἀκαμψία στὴ λειτουργία αὐτῶν τῶν καταστημάτων. Ἐπί πλέον, ὁ διαχωρισμὸς τῶν διαφόρων καταστημάτων γινόταν μὲ βάση τὴν ἡλικία τῶν ἀνηλίκων καὶ τὴν ἐπαγγελματικὴ διδασκαλία. Ὑπῆρχαν δηλαδὴ καταστήματα γιὰ παιδιὰ σχολικῆς ἡλικίας, γιὰ ἐφηβους 14 ἕως 17 ἐτῶν καὶ γιὰ νέους πάνω ἀπὸ 17 ἐτῶν. Στὴ λειτουργία τους γενικά κυριαρχοῦσε μιὰ δολοκληρωτικὴ ἀντίληψη. Τὸ κατάστημα ἐπιβαρυνόταν μὲ τὴ διατροφή τῶν οἰκοτρόφων, τὴν ἐνδυσση καὶ τὴν παροχὴ στέγης, μὲ τὴ σχολικὴ καὶ ἐπαγγελματικὴ μόρφωση, μὲ τὴν παροχὴ ψυχγωγίας καί, σέ ὀρισμένες περιπτώσεις, μὲ τὴν περιθαλψη τῶν ἀρρώστων. Ὅσον ἀφορᾷ τὸν τρόπο ζωῆς τῶν οἰκοτρόφων, ἦταν ἀρκετὰ αὐστηρὸς. Στὴν πραγματικότητα, ζοῦσαν σέ μιὰ κατάσταση γενικῆς ἀπομόνωσης.

γ) Τρόπος διαπαιδαγωγῆσης

Ἡ ἀγωγή τῶν ἀνηλίκων μέσα σ' αὐτὰ τὰ καταστήματα ἔχει σάν ἀρχικὸ σκοπὸ τὴν ἀναδιαιτρωφωση τοῦ χαρακτήρα τους καὶ τὴν ἠθικὴ τους διάπλαση, γιὰτί ἡ θέληση καὶ τὸ αἶσθημα τῆς εὐθύνης ἀποτελοῦν τὴ βάση κάθε κοινωνικῆς συμπεριφορᾶς. Ἡ ἀγωγή ἀσκοπεῖ ἐπίσης στό νὰ τοὺς ἐξασφαλίσει τὴ φυσικὴ τους ἀνάπτυξη, νὰ τοὺς παράσχει σχολικὲς γνώσεις μ' ἕνα εἰδικὸ τρόπο διδασκαλίας, ἀφοῦ ἡ προηγούμενη σχολικὴ κατάρτιση εἶχε παραμεληθεῖ γιὰ διάφορους λόγους, καὶ τέλος νὰ τοὺς ἐφοδιάσει μ' ἕνα ἐπάγγελμα πού θὰ τοὺς ἐπιτρέψει ν' ἀντεπεξέλθουν στίς ἀνάγκες τῆς ζωῆς. Γιὰ τὴν ἐπιτέξη λοιπὸν τῶν παραπάνω σκοπῶν καὶ τὴν πραγματοποίηση τῆς διαπαιδαγωγῆσης τῶν ἀνηλίκων, αὐτὰ τὰ ἰδρύματα τῆς Ἐποπτευόμενης Διαπαιδαγωγῆσης χρησιμοποιοῦν, κάτω ἀπὸ τὴ διεύθυνση τῶν εἰδικευμένων παιδαγωγῶν, μιὰ πολλαπλὴ παιδαγωγικὴ:

— Παιδαγωγικὴ ομάδα

Αὐτὴ ἔχει προορισμὸ νὰ ἰσοσκελίσει τὴν ἀπουσία τῆς οἰκογενειακῆς ζωῆς. Ἐτσι, γιὰ νὰ ὀργανώσει μιὰ ὁμαδικὴ ζωὴ, τὸ κατάστημα παρουσιάζει ἕνα πρότυπο μικροκοινωνίας, πού στό ἔσωτερικὸ τῆς

ὑπάρχουν μικρὲς ομάδες ἀπὸ 15 περίπου μαθητές. Ἔργο τῶν παιδαγωγῶν εἶναι νὰ διευθύνουν διαρκῶς κάθε ἐνδιαφέρουσα δραστηριότητα καὶ ἡ διαρκὴς παρουσία τους (ζοῦν μὲ τὴν οἰκογενεὰ τους σὲ οἰκήματα κοντὰ σ' ἔκτανα τῶν ὁμάδων τοῦ δευθύνου), δίνει στὸν ἀνήλικο ἕνα αἶσθημα ἀσφάλειας. Ἄν καὶ ἡ κοινωνικὴ ἀγωγή γίνεται κατὰ ομάδες, ἐν τούτοις πρέπει νὰ σημειωθεῖ, ὅτι ἀφ' ἐνὸς μὲν ὁ παιδαγωγὸς κάνει συγχρόνως καὶ μιὰ ἀτομικὴ παιδαγωγικὴ λειτουργία γιὰ κάθε μέλος τῆς ομάδας καὶ ὅτι ἀφ' ἑτέρου, ὁ ἀνήλικος μπορεῖ νὰ ἔχει προσωπικὴ ζωὴ (τοῦ παρέχεται ἀτομικὸ δωμάτιο ὅπου μπορεῖ νὰ ἀπομονωθεῖ, νὰ συντάξει τὴν ἀλληλογραφία του κτλ.).

— Παιδαγωγικὴ ἐργαστηρίου

Ἡ προετοιμασία γιὰ τὴν ἐπαγγελματικὴ ζωὴ εἶναι μιὰ ἀπὸ τίς κυριότερες φροντίδες αὐτῶν τῶν καταστημάτων, ἂν ὄχι ἡ πρώτη. Δὲν μποροῦμε νὰ μὴν ὑπογραμμίσουμε τὴ διαπίστωση, ὅτι τὰ ἐπαγγελματικὰ οἰκοτροφεία τῆς Ἐποπτευόμενης Διαπαιδαγωγῆσης λειτουργοῦσαν μὲ μεγάλη ἐπιτυχία στὸν ἐπαγγελματικὸ τομέα—τουλάχιστον ἀπὸ τὴν ἄποψη ὅτι ἡ κατάρτιση ἦταν πραγματικὰ καλὴ. Ἐτσι, τὸ πιστοποιητικὸ ἐπαγγελματικῆς ἱκανότητας πού χορηγοῦσαν μπορούσε ν' ἀποτελεσε ἕνα καλὸ ἐφόδιο γιὰ τοὺς ἀνηλικους οἱ ὅποιοι δὲν εἶχαν πρὶν καμιά ἐπαγγελματικὴ κατάρτιση· τώρα, μετὰ τὴν ἐξοδὸ τους εἶχαν τὴ δυνατότητα νὰ βροῦν ἐργασία.²⁶

— Παιδαγωγικὴ τῶν τάξεων

Εἶναι ἡ παιδαγωγικὴ τοῦ σχολείου, πού εἶναι προσαρμοσμένη στὴν ἡλικία καὶ τὸν ἰδιαιτερο χαρακτήρα τῶν μαθητῶν.

— Παιδαγωγικὴ τοῦ ἀθλητισμοῦ καὶ τῆς ψυχαγωγίας

Εἶναι κοινὸς ἀποδεκτὸ καὶ νομοθετικὰ κατοχυρωμένο διὰ διαφόρων διατάξεων, ὅτι ἡ φυσικὴ ἀγωγή, ὁ ἀθλητισμὸς²⁷ καὶ ἡ ψυχαγωγία παίζουν σπουδαῖο ρόλο στὴν ἀναδιαιταγωγῆση τῶν νέων. Τοὺς μαθαίνουν νὰ χρησιμοποιοῦν τὸν ἐλεύθερο χρόνο τους, ἀσκώντας τὴν πρωτοβουλία τους καὶ ἀναπτύσσοντας ἄλλες δραστηριότητες, κι ἔτσι τοὺς δίνουν τὴν εὐκαιρία νὰ ἀποκτήσουν αἶσθημα εὐθύνης.

26. Στὴν πραγματικότητα ὁμως, ἡ οικονομικὴ κατάσταση τῶν τελευταίων ἐτῶν, καθιστᾷ πολὺ πῖο δύσκολη τὴν ἐξέυρεση ἐργασίας γιὰ τοὺς νέους, μετὰ τὴν ἐξοδὸ τους ἀπὸ τὰ οἰκοτροφεία.

27. Ἐνας καθηγητὴς φυσικῆς ἀγωγῆς, μέλος τοῦ προσωπικοῦ τοῦ οἰκοτροφείου ἐπαγγελματικῆς κατάρτισης τῆς Ἐποπτευόμενης Διαπαιδαγωγῆσης, διευθύνει ὁ ἴδιος τίς ἀθλητικὲς δραστηριότητες καὶ ἐπιτερεῖ τίς πραγματοποιούμενες σήμερα στὰ εἰδικὰ ἰδρύματα τῆς Ἐποπτευόμενης Διαπαιδαγωγῆσης δραστηριότητες σὲ ἐλεύθερο χρόνο, ὅπως: ποδηλασία, κολύμβηση, ὄρειβασία, σπηλαιολογία, ἰστιοπλοῖα, κτλ.

δ) Κριτήρια μετατροπῆς τῶν οἰκοτροφῶν επαγγελματικῆς κατάρτισης σέ εἰδικά οἰκοτροφεῖα τῆς Ἐποπτευόμενης Διαπαιδαγωγίσης

Ἡ παραμονή τοῦ ἀνηλίκου στό φυσικό του περιβάλλον καί ἡ διατήρηση τῶν οἰκογενειακῶν καί κοινωνικῶν σχέσεων, ἀρχές πού ἔχουν ἐπιβληθεῖ μέ τή νέα παιδαγωγική πολιτική, θέσανε ἕνα πρόβλημα στά οἰκοτροφεῖα επαγγελματικῆς κατάρτισης, τά ὁποῖα, σύμφωνα μέ τόν τρόπο λειτουργίας τους, στεροῦσαν τόν ἀνήλικο ἀπό τό φυσικό του περιβάλλον καί τοῦ ἐπέβαλλαν διαφορετικό τρόπο ζωῆς. Ὁ τρόπος αὐτός ζωῆς εἶχε σάν σκοπό νά μεταβάλλει τόν ἀνήλικο ἐγκληματία σ' ἕνα καλῶς ἐργαζόμενο, διατηρώντας τον ἐπί πολύ χρόνο σ' ἕνα προστατευόμενο ἀναμορφωτικό πλαίσιο.

Οἱ διάφορες λοιπὸν ἐρευνες²⁸ πού ἔγιναν τά τελευταῖα χρόνια ἀπέδειξαν ὅτι τά καταστήματα αὐτά δέν ἀνταποκρίνονται πλέον στίς νέες παιδαγωγικές ἀπαιτήσεις, καί ὅτι σέ ἀντίθεση μέ ὅ, τι ἰσχύει σήμερα, ὁ ἀνήλικος εἰσάγεται στά οἰκοτροφεῖα επαγγελματικῆς κατάρτισης χωρίς τή θέλησή του. Σήμερα, ὁ δικαστής ἀφήνει στόν ἀνήλικο, ἐκτός ἐξαιρετικῶν περιπτώσεων, τήν ἐκλογὴ διαφόρων παιδαγωγικῶν μέτρων. Ἔτσι, τό ποσοστό ἐπιτυχίας γιά τήν κοινωνική του προσαρμογὴ εἶναι μεγαλύτερο.

Στὴ συνέχεια, ἀποδείχθηκε ὅτι αὐτά τά καταστήματα δέν ἀντιπροσωπεύουν τήν κοινωνικὴ πραγματικότητα, ἀλλὰ ἀποτελοῦν περιορισμένους προστατευόμενους χώρους. Ἡ ζωὴ σ' ἕνα οἰκοτροφεῖο εἶναι χωρίς ἐναλλαγές, χωρίς ποικιλία καί δέν ἀκολουθεῖ τό ρυθμὸ τῆς ζωῆς γενικά. Ἔτσι, ὁ αὐστηρὸς τρόπος ζωῆς, τὰ στενά πλαίσια, τό ἐπιβεβλημένο ὄραριο ἔχουν σάν ἀποτέλεσμα νά καλλιεργήσουν στούς ἀνηλίκους μιά σχέση ἐξάρτησης μέ τό κατάστημα τό ὁποῖο ἱκανοποιεῖ ὄλες τους τίς ἀνάγκες, ἀλλὰ ἀγνοεῖ τήν αὐτάρκειά τους.

Ἐνας ἄλλος παράγοντας, πού ἔχει συντελέσει ἐπίσης στή μετατροπὴ αὐτῶν τῶν καταστημάτων σέ εἰδικά ἰδρύματα τῆς Ἐποπτευόμενης Διαπαιδαγωγίσης, εἶναι τό ὅτι δέν διευκολύνεται ἡ χωρίς διακοπὴ παιδαγωγικὴ λειτουργία. Τά οἰκοτροφεῖα επαγγελματικῆς κατάρτισης τῆς Ἐποπτευόμενης Διαπαιδαγωγίσης, μέσα στό ὅλο σύστημα τῆς μεταχείρισης, ἀποτελοῦσαν ἕνα ἀπό τά ἐργαστήρια ἀπό τά ὁποῖα ὁ ἀνήλικος ἦταν ὑποχρεωμένος νά περάσει. Ὅπως συνέβαινε δηλαδὴ συχνά, τόν ἀνήλικο τόν παρακολουθοῦσε ἕνας ἐπιμελητὴς ἀνηλίκου τῆς ἐλευθερῆς διαπαιδαγωγίσης γιά δύο περίπου χρόνια, ἔπειτα τόν ἐμπιστευόνταν σ' ἕνα κέντρο παρατήρησης γιά ἕξι μῆνες, στή συνέχεια τόν ἔστειλαν σ' ἕνα οἰκοτροφεῖο επαγγελματικῆς κατάρτισης γιά 2-3 χρόνια καί τέλος μιά παιδαγωγικὴ ὁμάδα ἀνε-

λάμβανε τήν προστασία του μετά τὴν ἐξοδὸ του ἀπὸ τό κατάστημα. Εἶναι φανερό ὅτι αὐτὸς οἱ ἀλλαγές στόν τρόπο ζωῆς τοῦ ἀνηλίκου εἶχαν ἀρνητικὴ ἐπίδραση στὴ δυνατότητα κοινωνικῆς προσαρμογῆς του.

Παρ' ὅλα αὐτά ὁμως, δέν πρέπει ν' ἀγνοηθοῦν οἱ ὑπηρεσίες τίς ὁποῖες ἔχουν προσφέρει τά οἰκοτροφεῖα επαγγελματικῆς κατάρτισης. Ἄν αὐτά ἔγιναν ἀντικειμενο κριτικῆς, εἶναι γιὰτὶ δέν μπορούσαν πλέον νά λειτουργήσουν σωστά καί ν' ἀνταποκριθοῦν στίς πιὸ πρόσφατες παιδαγωγικὲς ἀπαιτήσεις. Ἡ Ἐποπτευόμενη Διαπαιδαγωγίση ἦταν ὑποχρεωμένη, ὑπὸ τὴν ἐπὴρεια μῆς καινούργιας ἀντίληψης τῆς ἀναμορφωτικῆς μεταχείρισης, νά θέσει, μέ τὴ δημιουργία τῶν καινούργιων ἰδρυμάτων τῆς, σάν ἀντικειμενικὸ σκοπὸ τὴν προοδευτικὴ προτοιμασία τῶν νέων γιά μιά ὁμαλὴ ζωὴ, δίνοντας τους μόνο ἐκεῖνο πού τους λείπει καί ὄχι—ὅπως ἦδη ἀναφέρθηκε—νά τούς συνηθίσει, μέ τὴν ὑπερπροστασία, στὴν ἐξέλιξη. Τά καινούργια δηλαδὴ ἰδρύματα ἔχουν σάν σκοπὸ ὄχι νά ὑπερπροστατεύουν τούς ἀνηλίκους, ἀλλὰ νά τούς ἐπιβλέπουν, νά τούς βοηθῶνε, νά τούς μαθαίνουν νά ζοῦν: κι ὅλα αὐτά γιά νά ἀποκτήσουν συνείδηση ὅτι ἔχουν τὴ δυνατότητα νά γίνουν ἐνήλικοι αὐτάρκεις καί ὑπεύθυνοι ὅπως οἱ ἄλλοι πολῆτες. Κατόρθωσε δηλαδὴ μ' αὐτὸν τὸν τρόπο ἡ Ἐποπτευόμενη Διαπαιδαγωγίση νά καταλύσει τὸ μονολιθισμὸ τῶν οἰκοτροφῶν επαγγελματικῆς κατάρτισης τῆς Ἐποπτευόμενης Διαπαιδαγωγίσης καί μπορούμε νά ποῦμε ὅτι ἔφθασε στό σημεῖο μέ τὴν πολυκλαδικότητα καί τὴν ἐκείλιξη πού ἔδωσε στά καινούργια καταστήματα νά ἐναι τελικὰ μεγάλῃ πρόοδο στὴ μεταχείριση τῶν ἀνηλίκων.

4.2.3. Το ἰσχύον ἀναμορφωτικὸ σύστημα

Γιά νά ἀντεπεξέλθει στίς καινούργιες παιδαγωγικὲς ἀνάγκες, ὅσον ἀφορᾷ τὴν ἀναμορφωτικὴ μεταχείριση τῶν ἀνηλίκων, ἡ Ἐποπτευόμενη Διαπαιδαγωγίση ἔβαλε σάν στόχο νά θέσει στὴ διάθεση κάθε δικαστηρίου ἀνηλίκων ἕνα βασικὸ ἐξοπλισμὸ καί νά τοποθετηθεῖ σέ κάθε περιφέρεια ἕνα ἢ περισσότερα ἰδρύματα τῆς Ἐποπτευόμενης Διαπαιδαγωγίσης, τά ὁποῖα νά δέχονται ἀνηλίκους ἀπὸ δικαστήρια διαφόρων δικαιοδοσιῶν. Αὐτοῦ τοῦ εἶδους τά καταστήματα, πού διαθέτουν προσωπικὸ καί ἰλικά μέσα πιὸ σπουδαῖα ἀπ' αὐτά πού διαθέτουν οἱ βασικοὶ ἐξοπλισμοί, εἶναι προορισμένα ν' ἀναλαμβάνουν τούς ἀνηλίκους πού παρουσιάζουν σοβαρὰ ψυχικὰ διαταραχές, καί πού ἡ κατάστασή τους ἀπαιτεῖ μιά εἰδικὴ μεταχείριση, ἡ ὁποῖα δέν εἶναι δυνατόν νά γίνεῖ μέσα στό πλαίσιο τῶν βασικῶν γενικά ἐξοπλισμῶν.

Στὴν ἀρχὴ λοιπὸν θά ἐξετασθοῦν οἱ βασικοὶ ἐξοπλισμοί, καί στὴ συνέχεια τὰ εἰδικά ἰδρύματα τῆς Ἐποπτευόμενης Διαπαιδαγωγίσης.

28. Selosse, J., Jacquey M., Second P., Mazerol M. T., *L'internat de rééducation, résultat d'une enquête-intervention*, édit. Cujas 1972; Cortez F., *L'internat aujourd'hui*, ἔκδοση E.S.F. 1976.

4. 2. 3. 1. Βασικοί Ἐξοπλισμοί

Χαρακτηριστικό αὐτῶν τῶν βασικῶν ἐξοπλισμῶν εἶναι ὅτι πρέπει νά εἶναι ὅσο τό δυνατόν πιά «ἐλαφρεῖς» καί νά βρισκονται κοντά στήν ἔδρα τοῦ δικαστηρίου ἀηλίκων.

α) Καθῆκοντα τῶν βασικῶν ἐξοπλισμῶν

Τά καθῆκοντα μέ τά ὁποῖα εἶναι ἐπιφορτισμένος κάθε βασικός ἐξοπλισμός εἶναι:

- ν' ἀντιμετωπίζουν τίς ἀνάγκες τῶν δικαστηρίων.
- νά παρουσιάζουν τά συλλεγένητα στοιχεῖα σχετικά μέ τήν προσωπικότητα τοῦ ἀηλίκου καί τήν οἰκογένειά του.
- νά ἐξασφαλίζουν τή διαρκή «ἀνάληψη εὐθυνῶν» στοῦς δικαστήριον πού τοῦς ἔχουν ἐμπιστευθεῖ.
- νά διατηροῦν, κατά τό δυνατόν, τόν ἀηλίκον μέσα στό φυσικό του περιβάλλον, διαπαιδαγωγώντας τον ἐπί τόπου.
- νά ἐπιτρέπουν στό δικαστή ἀηλίκων νά ἐλέγχει τήν ἐξέλιξη τῆς παιδαγωγικῆς λειτουργίας καί νά ἐξασφαλίζουν τήν ἀποστολή του σάν ἐγγυητοῦ τῶν ἐλευθεριῶν.

β) Δομές τῶν βασικῶν ἐξοπλισμῶν

Οἱ ὑπηρεσίες ἀπό τίς ὁποῖες συνίσταται ὁ βασικός ἐξοπλισμός εἶναι:

— Ὑπηρεσίες ἐποπτευόμενης ἐλευθερίας

Κάθε δικαστήριο ἀηλίκων, γιά νά μπορεῖ νά ἐξασφαλίσει τήν παιδαγωγική λειτουργία «σ' ἀνοιχτό χῶρο», διαθέτει μιά ὑπηρεσία ἐποπτευόμενης ἐλευθερίας, πού ἀποτελεῖται ἀπό παιδαγωγούς καί πού παρακολουθεῖ τοῦς ἀηλίκους ἐγκληματίες κατά τή φάση τῆς παρατήρησης καί τῆς ἀναδιαπαιδαγώγησης «σ' ἀνοιχτό χῶρο», σύμφωνα μέ τό νόμο τῆς 2ας Φεβρουαρίου 1945.

— Συμβουλευτικές ὑπηρεσίες εἰδικοῦ παιδαγωγικοῦ προσανατολισμοῦ

Αὐτή ἡ ὑπηρεσία βρίσκεται μέσα στήν πόλη καί ἔχει σάν μέριμνα νά δίνει στό δικαστή σέ διάστημα λίγων ἐβδομαδῶν μιά ἔκθεση πού ἀφορᾶ τόν ἀηλίκον καί στήν ὁποῖα βασίζεται ὁ δικαστής προκειμένου νά προσδιορίσει τό ἀναμορφωτικό μέτρο. Τό προσωπικό αὐτῆς τῆς ὑπηρεσίας εἶναι ποικίλο· ἀποτελεῖται ἀπό μιά ομάδα πού τήν ἀρρατίζουν παιδαγωγοί, κοινωνικοί λειτουργοί, ψυχολόγοι, εἰδικοί ἐπί τοῦ ἐπαγγελματικοῦ προσανατολισμοῦ, ἰατροί καί ψυχίατροι. Σ' αὐτή τήν ὑπηρεσία εἶναι προσαρτημένες δύο ἄλλες ὑπηρεσίες.

— Ἡ ὑπηρεσία παιδαγωγικοῦ προσανατολισμοῦ

Αὐτή βρίσκεται κοντά στήν εἰσαγγελία καί τοῦς ἀνακριτές καί ἔχει σάν μέριμνα νά προβαίνει στίς πρώτες συνδιαλλαγές καί στά πρώτα διαβήματα, μέ σκοπό τήν πρόταση λύσεων διαπαιδαγώγησης ἀμέσους ἀνάγκης γιά τοῦς παραπεμφθέντες στά δικαστήρια ἀηλίκους.

— Ἡ ὑπηρεσία παρατήρησης καί διαπαιδαγώγησης «σ' ἀνοιχτό χῶρο»

Ἡ ὑπηρεσία αὐτή σκοποῦ ἔχει νά κατευθύνει τήν παιδαγωγική λειτουργία πού ἀφορᾶ τοῦς ἀηλίκους πού παραμένουν στό οἰκογενειακό τους περιβάλλον.

Ἡ συμβουλευτική ὑπηρεσία εἶναι μιά ὑπηρεσία παρατήρησης τῆς ὁποίας ἡ ἔκταση δράσης εἶναι περιορισμένη γιά δύο λόγους: πρῶτα, γιὰ τό γεγονός ὅτι δέχεται ἀηλίκους μόνο ἀπό ἕνα δικαστήριο, τῆς ἐπιτρέπει νά προβαίνει σέ παρατηρήσεις πιά οὐσιαστικές καί πιά γρήγορες σέ σχέση μ' αὐτές πού γίνονται μέσα στά παλιά κέντρα παρατήρησης. Κατά δεύτερο λόγο, ἐπειδή αὐτή ἡ ὑπηρεσία θεωρεῖται «ἐλαφρῆς ἐξοπλισμός», ἡ ἐγκατάστασή της εἶναι δυνατή μέσα στίς πόλεις ὅπου ἔδρουν τά δικαστήρια τῶν ἀηλίκων. Αὐτό ἐπιτρέπει στή συμβουλευτική ὑπηρεσία νά παρακολουθεῖ τόν ἀηλίκον μέσα στό φυσικό του περιβάλλον. Σέ περίπτωση δέ πού ὁ ἀηλίκος τοποθετεῖται μέσα σέ ἔστια παιδαγωγικῆς λειτουργίας, δέν ἀποκόπτονται οἱ ἐπαφές μέ τήν οἰκογένειά του, δεδομένου ὅτι καί ἔστιες παιδαγωγικῆς δράσης βρίσκονται μέσα στίς πόλεις.

— Ἐστίες παιδαγωγικῆς δράσης

Αὐτές, ὅπως καί οἱ συμβουλευτικές ὑπηρεσίες, βρίσκονται μέσα στίς πόλεις, καί ἔχουν σάν μέριμνα, νά δέχονται ἐπιεγόντως καί προσωρινά, στά λίγα δωμάτια ὑποδοχῆς πού διαθέτουν, τοῦς ἀηλίκους πού βρίσκονται σέ ἀναμονή μιάς παιδαγωγικῆς λύσης, καί νά ὀδηγήσουν σέ μιά παιδαγωγική δράση τοῦς ἀηλίκους, γιά τοῦς ὁποῖους τό φυσικό περιβάλλον δέν παρουσιάζει εἰναικές προϋποθέσεις γιά τήν ποθοῦμενη παιδαγωγική ἐξέλιξη.

Αὐτές ὁ ἔστιες βρίσκονται κοντά στίς περιοχές ἐργασίας καί στά κέντρα μαθητείας, ἀθλητισμοῦ, ψυχαγωγίας καί ἱατροψυχολογικῆς θεραπείας. Στεγάζονται δέ σέ μεγάλα οἰκῆματα, ἡ μικρά διαμερίσματα ἡ καί μεμονωμένα δωμάτια, τά ὁποῖα τοῦς ἐπιτρέπουν νά ἀνταποκριθῶν στίς διάφορες ἀνάγκες ὑποδοχῆς τῶν ἀηλίκων, ἀνάλογα μέ τίς περιπτώσεις.

Ὡστόσο, ἡ λειτουργία τῶν ἐστιῶν αὐτῶν παρουσιάζει ὀρισμένα προβλήματα. Πρῶτα ἀπ' ὅλα, τό γεγονός ὅτι οἱ ἔστιες αὐτές ἀναλαμβάνουν περισσότερο ἄγδρια παρά κορίτσια (σὴν περιοχῆ μόνο ὀρισμένον δικαστηρίων ὑπάρχει καί μιά δεύτερη ἔστια γιά κορίτσια). Ἔτσι, οἱ ἔστιες δέν μποροῦν νά ἀνταποκριθῶν στίς ἀνάγκες τῶν δικαστηρίων, παρά μόνο ὅταν εἶναι μικτές. Κατά δεύτερο λόγο, οἱ ἔστιες γίνονται γρήγορα ἀνεπαρκεῖς, ὅταν τά δικαστήρια ἔχουν φόρτο ἐργασίας ἡ ὅταν οἱ τόποι ἀρμοδιότητάς τους εἶναι γεωγραφικά διασπαρμένοι. Εἶναι ἡ περίπτωση τοῦ Παρισιοῦ καί τῶν μεγάλων πόλεων, ὅπου οἱ ἔστιες θά ἔπρεπε νά πολλαπλασιαστοῦν.

γ) Λειτουργίες τῶν βασικῶν ἐξοπλισμῶν

Πρέπει νά σημειώσουμε ὅτι αὐτοῦ τοῦ εἶδους οἱ ἐξοπλισμοὶ προσδιορίζονται ἀπὸ τήν λειτουργία τους, καί οἱ λειτουργίες αὐτές είναι:

— Λειτουργία παροχῆς στέγης

Οἱ βασικοὶ ἐξοπλισμοὶ πρέπει νά ἔχουν σέ κάθε στιγμή τή δυνατότητα νά ἀναποκρίνονται στήν παραπάνω λειτουργία. Εἴτε πρόκειται γιά τή φάση τῆς παρατήρησης, εἴτε γιά τή φάση τῆς διαπαιδαγωγί-σης, ἢ ἀνάγκη παροχῆς στέγης τότε γίνεται ἀπα-ραίτητη, ὅταν ἐξ αἰτίας τῆς οικογενειακῆς κατάστα-σης τοῦ ἀνηλίκου, ἢ ἐπίβλεψή του δέν εἶναι δυνατή μέσα στήν οικογένειά του.

Ἔτσι, γιά ἀντεπεξέλθει σ' αὐτή τή λειτουργία, κάθε βασικός ἐξοπλισμός διαθέτει δωμάτια καί δια-μερίσματα μέσα στήν πόλη.

— Λειτουργία προσανατολισμοῦ

Μ' αὐτήν, ὁ δικαστής ἔχει τή δυνατότητα, μέσα στό πλαίσιο τῆς ἡμεσης «λήψης εὐθυνῶν», νά λάβει γνώση τῶν πληροφοριῶν τῶν σχετικῶν μέ τόν ἀνή-λικο καί τήν οικογένειά του, μέ σκοπό νά προσανα-τολίσει τήν παιδαγωγική δράση.

— Λειτουργία παρατήρησης

Ἄν οἱ πρῶτες πληροφορίες δέν εἶναι ἀρκετές γιά νά δώσουν μιὰ παιδαγωγική λύση, ὁ δικαστής μπο-ρεῖ νά ζητήσει τή διενέργεια συμπληρωματικῶν ἐρευνῶν, πού πραγματοποιοῦνται κατά τή διάρκεια μιᾶς παρατήρησης μερικῶν μηνῶν, ἢ ὅποια γίνεται «σέ ανοιχτό χῶρο». Σέ εἰδικές περιπτώσεις (ὅταν δέν ἐπιτρέπεται ἢ δέν διευκολύνεται ἡ παρατήρηση αὐτή γιά λόγους πού ἀφοροῦν εἴτε τόν ἀνήλικο εἴτε τήν οικογένειά του), ὁ ἀνήλικος παραμένει κάτω ἀπό τήν ἐπίβλεψη τῆς παιδαγωγικῆς ομάδας, μέσα σέ μιὰ ἐστία παιδαγωγικῆς δράσης.

Κατά τή διάρκεια αὐτῆς τῆς παρατήρησης, οἱ εἰ-δικοὶ τῶν κοινωνικῶν ἐπιστημῶν, οἱ ὅποιοι συνεργ-άζονται στενά μέ τόν δικαστήριον, προσπαθοῦν νά ἐξακριβώσουν τά ἐξωτερικά καί ἐσωτερικά αἰτία πού ὀδήγησαν τόν ἀνήλικο ἐνώπιον τοῦ δικαστηρίου καί στή συνέχεια νά προσδιορίσουν τόν τρόπο διαπαι-δαγωγίσεώς του.

— Λειτουργία διαπαιδαγωγίσεως

Ὅπως εἶναι γνωστό, ἀντικειμενικός σκοπός τῆς Ἐποπτευόμενης Διαπαιδαγωγίσεως εἶναι νά κάνει τοὺς νέους αὐτάρκεις καί ὑπευθύνους, ἔτοιμους νά ἀντιμετωπίσουν τίς κοινωνικές εὐθύνες. Γι' αὐτό τό σκοπό, οἱ παιδαγωγικές ομάδες προσπαθοῦν νά φτά-σουν στό ἐξῆς ἀποτελέσματα:

1) νά ἀναπληρώσουν τήν ἔλλειψη τῆς διαπαιδαγώ-γησης τοῦ ἀνηλίκου στό σχολικό, στόν ἐπαγγελ-

ματικό καί στόν ἠθικό τομέα:

- 2) νά λύσουν τά προβλήματα πού δημιούργησε ἡ διατάραξη τῶν οικογενειακῶν σχέσεων καί πού πολύ συχνά εἶναι ἡ αἰτία τῶν ψυχικῶν διαταρα-χῶν τοῦ ἀνηλίκου·
- 3) νά ἀναπτύξουν τίς δυνατότητες προσαρμογῆς τοῦ ἀνηλίκου γιά νά μπορέσει νά γίνει ἀποδεκτός ἀπό τήν κοινότητα στήν ὁποία ἀνήκει·
- 4) νά συμβάλουν στή λύση τῶν ἐνδεχομένων προ-βλημάτων ἐπιβίωσης, μέ τά ὅποια βρίσκονται πολύ συχνά ἀντιμέτωπος οἱ οἰκογένειες τῶν ἀνη-λίκων.

Ἄλλα αὐτά τά στοιχεῖα ἀποδεικνύουν ὅτι ἡ ἀνα-μορφωτική διαπαιδαγωγή, ὅπως γίνεται σήμε-ρα, δέν μοιάζει καθόλου μέ ἐκείνη πού ἐφαρμοζόταν πρῖν μερικά χρόνια.

Συνοπτικές παρατηρήσεις

Οἱ ἐστίες ὅμως παιδαγωγικῆς δράσης δέν μπο-ροῦν ν' ἀναλάβουν ὀρισμένη κατηγορία ἀνηλίκων πού παρουσιάζουν σοβαρές ψυχικές διαταραχές καί πού ἔχουν ἀνάγκη ἀπό μιὰ μεταχείριση μεγαλύτερης διάρκειας καί ἀπό τή μεσολάβηση ἐνός ὄργανισμοῦ πού διαθέτει περισσότερο παιδαγωγικό προσωπικό καί μεγαλύτερα μέσα. Ἀρμόδια σ' αὐτές τίς περι-πτώσεις εἶναι τά εἰδικά ἰδρύματα τῆς Ἐποπτευόμε-νης Διαπαιδαγωγίσεως.

4.2.3.2. *Εἰδικά ἰδρύματα τῆς Ἐποπτευόμενης Διαπαιδαγωγίσεως*

Αὐτά βρίσκονται μέσα στίς πόλεις ἢ, τό πολύ, κοντά σέ μιὰ μεγάλη πόλη. Δέχονται ἀνηλίκους ἀρ-μοδιότητος διαφόρων δικαστηρίων, τῶν ὁποίων ἡ μεταχείριση ἀπαιτεῖ περισσότερο χρονικό διάστημα καί εἶναι πού δύσκολο νά πραγματοποιηθεῖ. Τά ἰδρύ-ματα αὐτά ἀντικατέστησαν τά παλιά κέντρα παρα-τήρησης καί τά οἰκοτροφεία ἐπαγγελματικῆς κατάρτισης τῆς Ἐποπτευόμενης Διαπαιδαγωγίσεως.

α) Γενικά χαρακτηριστικά αὐτῶν τῶν ἰδρυμάτων

— Λειτουργίες

Ἡ ἐκπλήρωση τοῦ σκοποῦ (ἀναδιαπαιδαγωγή τῶν ἀνηλίκων) τῶν παραπάνω καταστημάτων ἐξ-ασφαλίζεται μέ τίς ἀκόλουθες λειτουργίες:

— παρατήρηση καί παιδαγωγικός προσανατολι-σμός,

— παροχή στέγης καί συντήρηση,

— σχολική καί ἐπαγγελματική ἐκπαίδευση,

— παιδαγωγική λειτουργία «σ' ανοιχτό χῶρο».

Ἔτσι, ἡ διεύθυνση τῆς Ἐποπτευόμενης Διαπαι-δαγωγίσεως ἔδωσε σ' αὐτά τά καταστήματα ἕναν πολ-υκλαδικό λειτουργιῶν πού τοὺς ἐπιτρέπει μιὰ με-γαλύτερη ἐξατομίκευση τῶν ἐφαρμοζομένων σ' αὐτά παιδαγωγικῶν μέτρων.

— Τρόποι «ἀνάληψης εὐθυνῶν»

Ἐπὶ τῶν ἑξῆς ἑκκατάκωστοι εἰδικὰ ἰδρύματα τῆς Ἐποπτευόμενης Διαπαιδαγωγῆς χρησιμοποιοῦν γιὰ τὴν ἀναδιαπαιδαγωγῆς τῶν ἀνηλίκων. Κι αὐτὸ ἐξαρτᾶται ἀπὸ τὸ ἀνὴλικος εἶναι:

Ἐσωτερικός οἰκότροφος (interne). Στὴν περίπτωσιν αὐτῆ, ὁ ἀνήλικος παραμένει ὀλοκληρωτικὰ στὸ εἰδικὸ ἴδρυμα τῆς Ἐποπτευόμενης Διαπαιδαγωγῆς καὶ δέχεται μιὰ γενικὴ διαπαιδαγωγῆσιν.

Μιὰ ἄλλη κατηγορία εἶναι ἡ τῶν ἀνηλίκων (interne-externe)-στοὺς ὁποίους τὰ εἰδικὰ ἰδρύματα τῆς Ἐποπτευόμενης Διαπαιδαγωγῆς παρέχουν μόνον στέγη καὶ οἱ ὁποῖοι παρακολουθοῦν διάφορα μαθήματα ἔξω ἀπὸ τὸ κατῆστημα.

Νέος ἐργαζόμενος (jeune travailleur). Κατοικεῖ στὸ κατῆστημα, ἀλλὰ δουλεύει ἔξω ἀπ' αὐτὸ.

Ἐξωτερικός οἰκότροφος (pensionnaire externe). Σ' αὐτὴ τὴν περίπτωσιν, τὸ εἰδικὸ ἴδρυμα τῆς Ἐποπτευόμενης Διαπαιδαγωγῆς ἔχει ἀναλάβει τὸν ἀνήλικον, ἀλλὰ τὸν ἔχει τοποθετήσει σ' ἓνα δημόσιον κατῆστημα, ἔξω ἀπὸ τὸ ἴδρυμα, ἢ σὲ μιὰ οἰκογένειαν.

Ἐξωτερικός (externe). Ὁ ἀνήλικος σ' αὐτὴ τὴν περίπτωσιν ζεῖ «σ' ἀνοιχτὸ χῶρον», παρακολουθεῖ δηλαδὴ τὸ σχολεῖο καὶ σπουδάζει γενικὰ ἔξω, λαμβάνει ὅμως μέρος στίς ὁμαδικὰ δραστηριότητες πού ἀναπτύσσονται στὰ εἰδικὰ αὐτὰ ἰδρύματα (π.χ. ἐκπαιδευτικὲς δραστηριότητες, ἐκδρομές, ψυχαγωγία κτλ.).

Ἡμι-οἰκότροφος (demi-pensionnaire). Ὁ ἀνήλικος δέν πηγαίνει στὸ εἰδικὸ ἴδρυμα τῆς Ἐποπτευόμενης Διαπαιδαγωγῆς, παρὰ μόνον γιὰ νὰ παρακολουθήσῃ μαθήματα γενικῆς ἢ ἐπαγγελματικῆς μόρφωσης. Τὸ εἰδικὸ ἴδρυμα τῆς Ἐποπτευόμενης Διαπαιδαγωγῆς, γιὰ νὰ ἀνταποκριθεῖ σ' ὅλες αὐτὰς τὶς μορφὰς «ἀνάληψης εὐθυνῶν», διαθέτει ἔξω ἀπ' αὐτὸ διαμερίσματα ἢ δωμάτια στὸ κέντρο τῆς πόλης. Αὐτὴ τὴ στιγμή ὁ δημόσιος τομέας τῆς Ἐποπτευόμενης Διαπαιδαγωγῆς διαθέτει 23 εἰδικὰ ἰδρύματα, 3 ἐπαγγελματικὰ κατῆστηματα καὶ 1 μόνον οἰκοτροφεῖο.

β) Στατιστικὰ δεδομένα²⁹

Παραθέτουμε στή συνέχεια στατιστικὰ δεδομένα τῆς γενικῆς δραστηριότητος τῶν 27 παραπάνω κατῆστημάτων γιὰ τὸ ἔτος 1975.

— Σχετικὰ μὲ τὸν συνολικὸ πληθυσμὸ τῶν ἰδρυμάτων

Κατὰ τὴ διάρκεια τοῦ ἔτους 1975, τὰ 27 κατῆστηματα ἀνέλαβαν τὴν προστασία 2.584 συνολικὰ ἀγοριῶν καὶ 299 κοριτσιῶν ἐγκληματιῶν καὶ «σέ ἠθικό κίνδυνο».

29. Ἐρευνα πού πραγματοποιήθηκε ἀπὸ τὸ Centre de Formation et de Recherches de l' Education Surveillée à Vaucresson.

Φύλο καὶ δικαστικὴ πρόβλεψιν τῶν νέων τοὺς ὁποίους ἀνέλαβαν τὰ κατῆστηματα κατὰ τὴ διάρκεια τοῦ ἔτους 1975

Χρόνος	Διάταγμα τοῦ 1945			Ἄρθρο 375 Γ.Α.Κ.			Σύνολο
	Ἄγῳρια	Κορίτσια	Ἄγῳρια	Κορίτσια	Ἄγῳρια	Κορίτσια	
1975	1.183	18	1.401	281	2.584	299	2.883
		1.201		1.682			

Ἀπὸ τὸν παραπάνω πίνακα, μπορεῖ νὰ ἐξαχθεῖ τὸ συμπέρασμα ὅτι σ' ἓνα πληθυσμὸ 2.883 ἀγοριῶν καὶ κοριτσιῶν, τὰ 1683, ἢ τὸ 58%, εἶναι ἀνήλικοι οἱ ὁποῖοι βρίσκονται «σέ ἠθικό κίνδυνο». Αὐτὸ τὸ ποσοστὸ εἶναι ἓνα δείγμα ἐνθαρρυντικὸ γιὰ τὴν προληπτικὴν πολιτικὴν. Τὸ ποσοστὸ δὲ αὐτὸ εἶναι ἀκόμα μεγαλύτερο γιὰ τὰ κορίτσια, 93%.

Ἀπὸ τὸν πίνακα πού ἀκολουθεῖ βγαίνει τὸ συμπέρασμα ὅτι σὲ συνολικὸ πληθυσμὸ 1.201 ἀγοριῶν καὶ κοριτσιῶν οἱ 440 ἀπ' αὐτοὺς, ἢ τὸ 36%, εἶναι ὑπότροποι. Τὸ ποσοστὸ αὐτὸ εἶναι ἀρκετὰ μεγάλο καὶ ἐπιτρέπει ἐρωτήματα σχετικὰ μὲ τὴν ἀποτελεσματικότητα τῶν ἐφαρμοζομένων μεθόδων στὰ παλιὰ οἰκοτροφεῖα καὶ κέντρα παρατήρησης.

Δικαστικὴ πρόβλεψιν τῶν νέων πού ἔχουν παρακολουθηθεῖ ἀπ' αὐτὰ τὰ κατῆστηματα ἀπὸ τὴν 1η Ἰανουαρίου μέχρι τὴν 31η Δεκεμβρίου 1975

Οἱ γιὰ πρώτη φορὰ (primaires)	Νόμος τοῦ 1945		
	διαπράξαντες ἀδίκην	ὑπότροποι	Σύνολο
761	440	1.201	

— Σχετικὰ μὲ τὸν τρόπο «ἀνάληψης εὐθυνῶν»

Τρόπος «ἀνάληψης εὐθυνῶν» τῶν ἀνηλίκων ἀπὸ τὰ κατῆστηματα τοῦ δημόσιου τομέα ἀπὸ τὴν 1η Ἰανουαρίου μέχρι τὴν 31η Δεκεμβρίου 1975

Τρόπος «ἀνάληψης εὐθυνῶν» τῶν ἀνηλίκων κατὰ τὸ ἔτος 1975	Ἄγῳρια	Κορίτσια	Σύνολο
Ὀλοκληρωτικὰ οἰκότροφοι	1.960	130	2.090
Παραμένοντες τῆ νύχτα	77	7	84
Ἀνήλικοι οὐδέποτε οἰκότροφοι ἢ παραμένοντες τῆ νύχτα	547	162	709 ¹

1. Εἶναι λυπηρὸ τὸ γεγονός ὅτι οἱ στατιστικὲς δὲν ἀναλύουν τὶς διάφορες κατηγορίες ἐνὸς τόσο σοβαροῦ ἀριθμοῦ.

Ἐτσι, διαπιστώνεται ὅτι ὁ ἀριθμὸς τῶν νέων πού ἔχουν ζήσει κατὰ τὴ διάρκεια τοῦ ἔτους 1975 τῆ ζωῆ τοῦ ὀλοκληρωτικὰ οἰκότροφου, εἶναι ἀρκετὰ μέγας.

— Σχετικά με τή διάρκεια

“Ὅσον ἀφορᾷ τή διάρκεια παραμονῆς τοῦ ἀνηλίκου στά καταστάματα τοῦ δημόσιου τομέα, πρέπει νά ὑπενθυμίσουμε ὅτι πρωταρχικός σκοπός τοῦ σημερινοῦ τοῦ συστήματος εἶναι νά κρατήσουν τοὺς νέους γιά μικρό χρονικό διάστημα, γιά νά τοὺς καταστήσουν αὐτάρκει, καί ἄργότερα νά τοὺς παρακολουθήσουν στό φυσικό τους περιβάλλον.

Ὁ ἀκόλουθος πίνακας μᾶς δίνει μιά εἰκόνα τοῦ χρόνου παραμονῆς τῶν ἀνηλίκων σ' αὐτά τὰ καταστάματα.

Διάρκεια παραμονῆς τῶν 1.381 νέων πού ἔφθαν ἀπό τὰ καταστάματα τοῦ δημόσιου τομέα ἀπό τήν 1η Ἰανουαρίου μέχρι τήν 31η Δεκεμβρίου 1975

Διάρκεια παραμονῆς	Ἀριθμός νέων	%
Μέχρι 3 μῆνες	379	27,44
3 μῆνες μέχρι 6 μῆνες	158	11,44
6 μῆνες μέχρι 9 μῆνες	128	9,26
9 μῆνες μέχρι 12 μῆνες	195	14,16
12 μῆνες μέχρι 18 μῆνες	223	16,14
18 μῆνες μέχρι 2 χρόνια	172	12,45
2 χρόνια μέχρι 2 χρόνια + 6 μ.	77	5,57
30 μῆνες μέχρι 3 χρόνια	18	1,30
3 χρόνια	31	2,24

— Συνοπτικές παρατηρήσεις

Μπορεῖ λοιπόν νά ὑποθέσει κανεῖς, ἀπό τὰ διάφορα ὑπάρχοντα στοιχεία, ὅτι χάρη στήν εὐελξία, στό εἰδικό μὲν προσωπικό καί τὰ ὕλικά μέσα πού διαθέτει, κάθε εἰδικό ἴδρυμα τῆς Ἐποπτευόμενης Διαπαιδαγωγῆς ἀποτελεῖ ἕναν ὄργανισμό ὁ ὁποῖος ἀναποκρίνεται περισσότερο ἀπό τὰ παλιά καταστάματα καί κέντρα παρατήρησης στίς πραγματικές ἀνάγκες τῶν νέων.³⁰

Μέχρι τελευταία, ἡ Διεύθυνση τῆς Ἐποπτευόμενης Διαπαιδαγωγῆς δημιουργοῦσε καταστάματα μέ προσδιορισμένες λειτουργίες, καί προσάρμοζε στή συνέχεια τοὺς ἀνηλίκους σ' αὐτά. Ἐνῶ, σύμφωνα μέ τή νέα πολιτική, προσδιορίζονται πρῶτα οἱ ἀνάγκες τῶν κοινωνικά ἀπροσάρμοστων ἀνηλίκων καί βάσει αὐτῶν τῶν ἀναγκῶν δημιουργοῦνται διάφορα καταστάματα καί ὑπηρεσίες.

5. ὁ ἰδιωτικὸς τομέας: ἰδιαιτέρη ἐξέταση

Δίπλα ἀπό τὰ δημόσια καταστάματα πού εξαρτῶνται κατ' εὐθείαν ἀπό τή Διεύθυνση τῆς Ἐποπτευόμενης Διαπαιδαγωγῆς, ὑπάρχουν ἰδιωτικά, τὰ ὁποῖα ὀφείλουν τήν ὑπαρξή τους στήν ἰδιωτικὴ πρωτοβου-

30. Μερικά ἀπό τὰ εἰδικευμένα ἴδρυματα τῆς Ἐποπτευόμενης Διαπαιδαγωγῆς ἀναλαμβάνουν ὑπό τήν προστασία τους μόνον ἀνηλίκους ὁ ὁποῖοι παρουσιάζουν σοβαρὰ ψυχικὰ διαταραχές (π.χ. ψυχοπάθεια).

λία καί τὸ ἐνδιαφέρον ἐκείνων πού ἔχουν σάν ἔργο τους στήν κοινωνία τήν προστασία τοῦ παιδιοῦ. Ἡ προσφορά τους πρέπει νά ἐκτιμηθεῖ καί ἀπὸ τὸ γεγονός ὅτι ὁ ἀριθμὸς τῶν δημοσίων καταστημάτων δέν εἶναι ἄρκετος γιά νά μπορεῖ νά δεχθεῖ τοὺς ἀνηλίκους ἐγκληματίες ἢ τοὺς «σὲ ἠθικό κίνδυνον». Ἔτσι, αὐτὴ τὴ στιγμή ὁ ἀριθμὸς τῶν ἀνηλίκων στά ἰδιωτικά καταστάματα εἶναι πολὺ μεγαλύτερος ἀπὸ ἐκείνων τῶν δημοσίων καταστημάτων.

5.1. Χαρακτηριστικὰ τοῦ ἰδιωτικοῦ τομέα

Τὰ καταστάματα καί οἱ ὑπηρεσίες τοῦ ἰδιωτικοῦ τομέα, γιά νά ἔχουν τὴ δυνατότητα νά δέχονται ἕναν ἀνήλικο, πρέπει νά εἶναι ἐξουσιοδοτημένα ἀπὸ τὸ Νομάρχη, μετὰ ἀπὸ γνωμοδότηση τοῦ Ὑπουργείου Δικαιοσύνης. Χρηματοδοτοῦνται δὲ ἀπὸ τὸ Κράτος (Ὑπουργεῖο Δικαιοσύνης καί Ὑπουργεῖο Δημόσιας Ὑγείας) ἢ ἀπὸ διάφορες ὑπηρεσίες πού τοὺς ἐμπιστεύονται τὰ παιδιά (ἢ κοινωνικὴ βοήθεια τοῦ παιδιοῦ, τὸ ταμεῖο τῆς κοινωνικῆς ἀσφάλισης καί τὸ ταμεῖο οἰκογενειακῶν ἐπιδομάτων), ὅπως θὰ δοῦμε παρακάτω.

Γιά νά ἀποκτήσουμε μιά εἰκόνα τῆς ἔκτασης τοῦ ἰδιωτικοῦ τομέα, παραθέτουμε ὀρισμένα στοιχεία σχετικά μέ τὸν ἀριθμὸ καταστημάτων σὲ διαφορετικὰς περιόδους:³¹

Τὸ ἔτος 1945 ὁ ἰδιωτικὸς τομέας διέθετε:

- 133 καταστάματα πού δέχονταν ὡς ἐσωτερικοὺς 1.670 ἄγوريا καί 1.796 κορίτσια.
- 25 ὑπηρεσίες τοποθετησῆς «σ' ἀνοιχτὸ χῶρο» (τοποθετήθηκαν συνολικά 1.183 ἀνήλικοι).

Τὸ ἔτος 1961:

- 236 καταστάματα (κέντρα παρατήρησης, οἰκοτροφεία καί ἡμελεύθερες ἐστίες), πού δέχονταν 7.554 ἄγوريا καί 9.515 κορίτσια.

Τὸ ἔτος 1974:

- 921 καταστάματα καί ὑπηρεσίες. Ἀπ' αὐτά, 615 οἰκοτροφεία καί ἡμελεύθερες ἐστίες, τὰ ὁποῖα περιελάμβαναν 15.481 ἀνηλίκους τοὺς ὁποῖους εἶχαν ἐμπιστευθεῖ σ' αὐτά ὕστερα ἀπὸ δικαστικὴ ἀπόφαση.
- 28 ὑπηρεσίες παρατήρησης «σ' ἀνοιχτὸ χῶρο», οἱ ὁποῖες παρακολούθησαν 2.907 ἀνηλίκους.
- 106 ὑπηρεσίες παιδαγωγικῆς δράσης «σ' ἀνοιχτὸ χῶρο», πού ἀνέλαβαν τήν παρακολούθηση 72.709 ἀνηλίκων.³²
- 45 ὑπηρεσίες τοποθετησῆς σὲ οἰκογένειες, πού τοποθέτησαν 4.800 ἀνηλίκους μέσα σὲ οἰκογένειες, κατὰ τὴ διάρκεια τοῦ ἔτους 1974.

31. Τὰ στοιχεία αὐτὰ προέρχονται ἀπὸ τὴ Διεύθυνση τοῦ γραφείου τοῦ ἰδιωτικοῦ τομέα τῆς Ἐποπτευόμενης Διαπαιδαγωγῆς τοῦ Ὑπουργείου Δικαιοσύνης.

32. Οἱ στατιστικὲς δόθηκαν ἀπὸ τὸ Ὑπ. Δημόσιας Ὑγείας, πού ἐξασφαλίζει ὀλοκληρωτικὰ τὴ χρηματοδότηση αὐτῶν τῶν ὑπηρεσιῶν. Οἱ ὑπηρεσίες αὐτὲς δέν ἀφοροῦν τοὺς ἐγκληματίες ἀνηλίκους· ἐδὼ τὸ κείμενο μιλάει γιά ἐπιβλεπόμενη ἐλευθερία, πού ὅπως εἶπαμε, ἀσκεῖται ἀπὸ τὸ δημόσιο τομέα.

- 66 ὑπηρεσίες συγκέντρωσης πληρωριῶν σχετικά μέ τήν κοινωνική κατάσταση ἀνηλίκων, πού συνέλεξαν στοιχεῖα ἐπί 16.430 ἀπ' αὐτοῦς.
- τέλος 23 εἰδικές συμβουλευτικές ὑπηρεσίες, πού κατέληξαν σέ 4.394 πορίσματα.

Συνολικά, κατά τή διάρκεια τοῦ ἔτους 1974, τά καταστήματα καί οἱ ὑπηρεσίες τοῦ ἰδιωτικοῦ τομέα ἔλαβαν 116.721 παιδαγωγικά μέτρα ποικίλης μορφῆς.

Ἀξίζει νά σημειωθεῖ, ὅτι ἡ ἀναλογία τῶν ἀνηλίκων ἐγκληματιῶν στά καταστήματα καί τίς ὑπηρεσίες τοῦ ἰδιωτικοῦ τομέα εἶναι πολύ μικρότερη ἀπό ἐκεῖνη τοῦ δημόσιου τομέα.³³ Οἱ ἐγκληματίες ἀνήλικοι ἀντιπροσωπεύουν τό 24% τῶν ἀγοριῶν καί τό 8% τῶν κοριτσιῶν, ἐσωτερικῶν οἰκοτρόφων σέ κλειστά καταστήματα, ἐνῶ οἱ «σέ ἠθικό κίνδυνο» ἀνήλικοι, οἱ τοποθετηθέντες ἀπό τό δικαστή ἀνηλίκων, μέσα στά πλαίσια τοῦ διατάγματος τῆς 23ης Δεκεμβρίου 1958 (ἄρθρο 375 καί ἐπ. τοῦ Γ.Α.Κ.) ἢ ἀπό τή Διεύθυνση τῆς ὑγενομικῆς καί κοινωνικῆς βοήθειας τοῦ νομοῦ (Direction départementale de l'aide sanitaire et sociale, D.D.A.S.S.) ἀντιπροσωπεύουν τό 49% γιά τά ἀγόρια καί τό 62% γιά τά κορίτσια. Τό ὑπόλοιπο τῆς πελατείας τῶν ἰδιωτῶν ἰδρυμάτων περιλαμβάνει: (α) εἶτε ἀνηλίκους πού τοῦς ἐμπιστεῖται τό δικαστήριο τό ὅποιο ἀπάγγειλε τήν ἐκπτώση ἢ τόν περιορισμό τῆς πατρικῆς ἐξουσίας τοῦ πατέρα τους ἢ τῆς μητέρας τους (ἄρθρ. 378 ἕως 380 τοῦ Γ.Α.Κ., νόμος τῆς 4ης Ἰουνίου 1960), (β) εἶτε ἀνηλίκους πού εἶναι ὀρφανοί, ἐγκαταλελειμμένοι, χωρίς νά ἔχουν ὑιοθετηθεῖ ἀκόμα καί οἱ ὅποιοι βρίσκονται—κατά κάποιο τρόπο—ὑπὸ τήν κηδεμονία τῆς ὑπηρεσίας τῆς Κοινωνικῆς Βοήθειας τοῦ Παιδιοῦ, (γ) εἶτε ἀνηλίκους πού τοποθετήθηκαν ἀπό τίς οἰκογένειες τους ἢ ἀπό διάφορες κοινωνικές ὑπηρεσίες. Ἀπό τό 1975 (νόμος 534 τῆς 39ης Ἰουνίου 1975) προστίθενται στήν πελατεία τῶν ἰδιωτικῶν ἰδρυμάτων καί οἱ ἀνήλικοι τοῦς ὁποίους ἐμπιστεῖται ἡ κοινωνική ἀσφάλιση (securité sociale). Οἱ ἀνήλικοι αὐτοί εἶναι ἐκεῖνοι πού ἐκρίθησαν ἀνάπηροι (handicapés) ἀπό τή Νομαρχιακή Ἐπιτροπή τῆς Εἰδικῆς Παιδαγωγικῆς (Commission Départementale d' Education Spéciale).

Ἐνα λαμπρό παράδειγμα τῆς συνύπαρξος τῶν διαφόρων κατηγοριῶν ἀνηλίκων, συναντᾶται κανεῖς στό κατάστημα des Matées στήν Ὀρλεάνη, ὅπου τό ἔτος 1976 βρίσκονταν 23 ἀνήλικοι πού τοῦς ἐμπιστεῖται ἐκεῖ ὁ δικαστής ἀνηλίκων (ἐγκληματίες καί «σέ ἠθικό κίνδυνο»), 21, πού τοποθετήθηκαν ἀπό τή Διεύθυνση τῆς ὑγενομικῆς ὑπηρεσίας καί κοινωνικῆς βοήθειας τοῦ νομοῦ, καί τέλος 21 ἀνήλικοι πού τοποθετήθηκαν ἀπό τήν κοινωνική ἀσφάλιση. Αὐτά τά καταστήματα καί ὑπηρεσίες, παρ' ὅτι χρη-

ματοδοτοῦνται ἀπό τό Κράτος, διευθύνονται ἀπό ἑταιρίες ἢ ἰδιώτες πού εἶχαν τήν πρωτοβουλία τῆς ἱδρύσεώς τους.

5.2. Λομέες τοῦ ἰδιωτικοῦ τομέα

Μπορεῖ κανεῖς νά διακρίνει μιὰ κάθετη δομή, ἢ ὅποια ἀποτελεῖται ἀπό ἑταιρίες καί ἀπό καταστήματα καί ὑπηρεσίες.

5.2.1. Ἐταιρίες

Ὁ μεγαλύτερος ἀριθμός αὐτῶν τῶν ἑταιριῶν ἔχει σάν δραστηριότητα τή διαχείριση, ἐνῶ οἱ ὑπόλοιπες ἔχουν ἐπί πλέον καί μιὰ ὁμοσπονδιακή λειτουργία.

Ἐπὶ ὑπάρχει μεγάλη ποικιλία ἑταιριῶν, πού δυσκολεύει—κατά κάποιο τρόπο—τήν ταξινόμησή τους. Γενικά ὅμως μποροῦμε νά τίς κατατάξουμε σέ τρεῖς μεγάλες κατηγορίες:

- τίς βασικές ἑταιρίες
- τίς ἑταιρίες εὐρείας ἀρμοδιότητος καί
- τίς ὁμοσπονδίες ἑταιριῶν

Θά ἐπιμεινόμεν περισσότερο στήν ἐξέταση τῆς προέλευσης, τῆς μορφῆς καί τοῦ προορισμοῦ τους.

α) Βασικές ἑταιρίες

Εἶναι ἑταιρίες, πού τό ἔργο τους συνίσταται στή διαχείριση τῶν ἤδη ὑπαρχόντων καταστημάτων καί ὑπηρεσιῶν. Διακρίνονται δέ σέ κληρικῆς καί λαϊκῆς. — Κληρικῆς ἑταιρίες ἢ ἑταιρίες θρησκευτικῶν ταγμάτων

Εἶναι οἱ πῶ παλιές ἑταιρίες, πού ἡ ὑπαρξή τους χρονολογεῖται ἀπό τό 17ον αἶωνα. Τά καταστήματα τῶν ἑταιριῶν αὐτῶν ἀναλάμβαναν κυρίως τήν ἀναδι-
απαιδαγώγηση τῶν κοριτσιῶν. Μέχρι τό 1970 κάλυπταν τό 80% τῶν μέτρων ἀναμορφωτικῆς μεταχείρισης τῶν κοριτσιῶν ἐγκληματιῶν καί «σέ ἠθικό κίνδυνο». Σήμερα ὅμως ἡ κρίση στρατολόγησος κληρικοῦ προσωπικοῦ ἀνάγκασε αὐτές τίς ἑταιρίες νά κλείσουν τά καταστήματά τους ἢ νά τά παραχωρήσουν σέ ἄλλες ἑταιρίες.

— Λαϊκῆς ἑταιρίες

Αὐτές εἶναι ποικίλες. Ὅρισμένες ἀπ' αὐτές διαχειρίζονται ἕνα κατάστημα περιορισμένης δυναμικότητος, ἐνῶ ἀντίθετα ἄλλες ἀναλαμβάνουν τή διαχείριση πολλῶν καταστημάτων καί ὑπηρεσιῶν ἐνός νομοῦ. Εἶναι ἡ περίπτωση τῶν περισσοτέρων ἑταιριῶν Προστασίας Ἀνηλίκων Παιδικῆς καί Ἐρφηβικῆς Ἡλικίας, Νομοῦ (Associations Départementales de Sauvegarde de l'Enfance et de l'Adolescence) πού διαχειρίζονται τά καταστήματα καί τίς ὑπηρεσίες πού βρίσκονται στήν περιφέρεια τοῦ νομοῦ.

Αὐτές λοιπόν οἱ λαϊκῆς ἑταιρίες πού ἄρρισαν νά δημιουργοῦνται ἀπό τό 1945 καί πού ἐδρεύουν σέ κάθε νομό, διαχειρίζονται τά ἱδρύματα καί τίς ὑπηρεσίες πού δημιουργήθηκαν μέ δική τους πρωτοβουλία.

33. Levasseur G., Stefani G., Jambu-Merlin, *Criminologie et Science Pénitentiaire*, Dalloz, 4η ἐκδοσος, 1976.

β) Ἐταιρίες με εὐρεία ἀρμοδιότητα

Με σκοπό τὴν ἐγκαθίδρυση καταστημάτων, τὸ συντονισμό τῶν ἰδιωτικῶν πρωτοβουλιῶν μίᾶς περιφέρειας καὶ τὴ στρατολόγησι τεχνικῶν, τὸ Ὑπουργεῖο Δημόσιας Ὑγείας προχώρησε τὸ 1945 στὴ σύστασι τῶν Περιφερειακῶν Ἐταιριῶν Προστασίας Ἀνηλίκων Παιδικῆς καὶ Ἐφηβικῆς Ἡλικίας (Associations Régionales de Sauvegarde de l'Enfance et de l'Adolescence).

Σ' αὐτὲς τὶς ἐταιρίες προστέθηκαν στή συνέχεια (μὲ ὑπουργικὴ ἀπόφασι τῆς 22ας Ἰανουαρίου 1964) τὰ Ἐπαρχιακὰ Κέντρα τῶν Ἀπροσαρμόστων Ἀνηλίκων Παιδικῆς καὶ Ἐφηβικῆς Ἡλικίας (Centres Régionaux de l'Enfance et de l'Adolescence Inadaptés). Ἐτσι, τὰ παραπάνω κέντρα ἔχουν πλαυτέρη ἀρμοδιότητα ἀπὸ ἐκείνη τῶν βασικῶν ἐταιριῶν. Γιατί, ὅπως εἶπαμε, πέρα ἀπὸ τὴν ἴδρυσή καταστημάτων, συντονίζουν τὶς ἰδιωτικὲς πρωτοβουλίες τῆς περιφέρειάς τους, στρατολογοῦν εἰδικούς καὶ τεχνικούς καὶ μορφώνουν τὸ παιδαγωγικὸ προσωπικὸ, ποὺ εἶναι ἀπαραίτητο γιὰ τὴ λειτουργία τῶν καταστημάτων καὶ ὑπηρεσιῶν τους.

γ) Ὁμοσπονδίες ἐταιριῶν

Ὅπως τὸ λέει καὶ ὁ τίτλος, εἶναι ὁμοσπονδίες ποὺ συμπεριλαμβάνουν διάφορες ἐταιρίες. Παραθέτουμε ὀρισμένα παραδείγματα Ὁμοσπονδιῶν, ποὺ ἀσχολοῦνται μὲ τὰ θέματα τῶν ἀνηλίκων, γιὰ τοὺς ὁποίους ἔχει ἐκδοθεῖ δικαστικὴ ἀπόφασι. Π.χ.:

— Ἡ Γαλλικὴ Ἐταιρία Προστασίας Ἀνηλίκων Παιδικῆς καὶ Ἐφηβικῆς Ἡλικίας (Association Française de Sauvegarde de l'Enfance et de l'Adolescence), ποὺ συμπεριλαμβάνει τὶς Ἐταιρίες Προστασίας Ἀνηλίκων Παιδικῆς καὶ Ἐφηβικῆς Ἡλικίας ὅλων τῶν νομῶν.

— Ἡ Ἐθνικὴ Διομοσπονδιακὴ Ἐνωσι Κοινωνικῶν Ἔργων καὶ Ἰδιωτικῶν Ὑγειονομικῶν καὶ Κοινωνικῶν Ὄργανισμῶν (Union Nationale Interfédérale des Oeuvres et Organismes Privés Sanitaires et Sociaux), ποὺ περιλαμβάνουν ὅλες τὶς βασικὲς ἐταιρίες.

— Ἡ Ἐθνικὴ Ἐνωσι τῶν Συλλόγων Γονέων Ἀπροσαρμόστων Παιδιῶν καὶ Κοινοτήτων τῶν Παιδιῶν (L' Union Nationale des Associations des Parents d' Enfants Inadaptés et des Communautés d' Enfants), ποὺ συγκεντρώνει τοὺς Συλλόγους Γονέων Ἀπροσαρμόστων Παιδιῶν καὶ Κοινοτήτων Παιδιῶν ὅλης τῆς Γαλλίας.

5.2.2. Καταστήματα καὶ ὑπηρεσίες

Ἀντίθετα πρὸς τοὺς «ἐξοπλισμούς» τοῦ δημόσιου τομέα, ποὺ δέχονται μόνον ἐγκληματίες καὶ «σέ ἠθικὸ κίνδυνο» ἀνηλίκους, τὰ καταστήματα καὶ οἱ ὑπηρεσίες τοῦ ἰδιωτικοῦ τομέα ἀναλαμβάνουν ἐκτός ἀπὸ τοὺς παραπάνω ἀνηλίκους, τοὺς ὁποίους εἶναι

ἐξουσιοδοτημένα νὰ δεχθοῦν, καὶ μιά ἄρκετὰ ὑπολογισίμη πελατεία, ἣ ὁποία τοὺς στέλνεται, ὅπως εἶδαμε, ἀπὸ τὴ Διεύθυνσι Ὑγειονομικῆς καὶ Κοινωνικῆς Ὑπηρεσίας, ἀπὸ τὴν Κοινωνικὴ Ἀσφάλισι καὶ ἀπὸ τοὺς ἴδιους τοὺς γονεῖς.

Τὰ καταστήματα καὶ οἱ ὑπηρεσίες τοῦ ἰδιωτικοῦ τομέα, ποὺ ἔχουν τὶς ἴδιες λειτουργίες με τοῦ δημοσίου τομέα καὶ φέρουν τὸ ἴδιο ὄνομα, εἶναι τὰ ἐξῆς: Εἰδικὲς Συμβουλευτικὲς Ὑπηρεσίες (Consultations Spécialisées), Ὑπηρεσίες Παρατήρησις «σ' ἀνοιχτὸ χῶρο» (Services d'Observation en milieu ouvert), Ἐστίες Παιδαγωγικῆς Δράσις (Foyers d'Action Educative), Εἰδικὰ Καταστήματα (Institutions Spéciales), Ἡμιελεύθερες Ἐστίες (Foyers de Semi-liberté) καὶ Ὑπηρεσίες Τοποθέτησις σέ οἰκογένειες (Services de placements familiaux). Οἱ ὑπηρεσίες ὁμοῦ τῆς Ἐποπτευόμενης Ἐλευθερίας (Liberté Surveillée) ἔχουν ἀντικατασταθεῖ στὸν ἰδιωτικὸ τομέα ἀπὸ τὶς ὑπηρεσίες τῆς παιδαγωγικῆς δράσις «σέ ἀνοιχτὸ χῶρο». Ἐχουν δέ, σχετικὰ με τοὺς «σέ ἠθικὸ κίνδυνο» ἀνηλίκους, τὴν ἴδια ἀποστολή ποὺ ἔχουν οἱ ὑπηρεσίες τῆς Ἐποπτευόμενης Ἐλευθερίας γιὰ τοὺς ἐγκληματίες ἀνηλίκους.

5.3. Σχέσις τοῦ ἰδιωτικοῦ τομέα με τὶς δημόσιες ἐξουσίες

Ἀναθέτοντας στὰ ἰδιωτικὰ ἱδρύματα τὴν ἀναδιαιταγωγίη τῶν ἀνηλίκων, τὸ Κράτος δίνει σέ αὐτὰ ὀρισμένα προνόμια πατρικῆς ἐξουσίας καὶ ἐπὶ πλέον ἀρμοδιότητες δημόσιας ἐξουσίας. Ἐτσι, ἣ ἐπέμβασι τοῦ Κράτους στὸν ἰδιωτικὸ τομέα πραγματοποιεῖται μὲ διαφόρους ἐλέγχους καὶ με τὴ χρηματοδότησι γιὰ τὴ λειτουργία τῶν ἰδιωτικῶν αὐτῶν ἱδρυμάτων.

5.3.1. Ἐλέγχος τῶν δημοσίων ἐξουσιῶν στὰ καταστήματα καὶ ὑπηρεσίες τοῦ ἰδιωτικοῦ τομέα

Ἐπειδὴ τὰ καταστήματα καὶ οἱ ὑπηρεσίες τοῦ ἰδιωτικοῦ τομέα ἐκτελοῦν μιά δημόσια λειτουργία, τὸ Κράτος τὰ ἐλέγχει καὶ παρακολουθεῖ ἄν φέρνουν σέ πέρασ τὴν ἀποστολή τους. Τὰ ἐν ἰσχύει διατάγματα³⁴ δίνουν τὸ δικαίωμα στίς δημόσιες ἐξουσίες νὰ ἐλέγχουν ὅλα τὰ καταστήματα καὶ τὶς ὑπηρεσίες τοῦ ἰδιωτικοῦ τομέα. Αὐτὸς ὁ ἐλέγχος γίνεται σέ δύο στάδια: κατὰ τὴ σύστασι τῆς ἐξουσιοδότησις, καὶ κατὰ τὴ διάρκεια λειτουργίας τῶν καταστημάτων.

α) Ἐλέγχος πραγματοποιούμενος κατὰ τὴ σύστασι τῆς ἐξουσιοδότησις

Γιὰ νὰ ἔχει τὸ δικαίωμα ἓνα ἰδιωτικὸ ἱδρυμα νὰ δέχεται ἀνηλίκους ἐγκληματίες ἣ «σέ ἠθικὸ κίνδυ-

34. Διατάγματα τῆς 16ης Ἀπριλίου 1946 καὶ τῆς 13ης Ἰουνίου 1960.

νο», εἶναι ἀπαραίτητη ἡ χορήγηση ἐξουσιοδότησης γιά τό σκοπό αὐτό. Σ' αὐτό τό σημείο, τό κράτος ἀσκεῖ τόν πρῶτο καί οὐσιαστικότερο ἔλεγχο στόν ἰδιωτικό τομέα.

Δέν μπορούμε νά ἐκθέσουμε δλόκληρη τή διαδικασία τῆς ἐξουσιοδότησης. Σημειώνουμε ὡστόσο ὅτι ἡ ἐξουσιοδότηση δίνεται διά νομαρχιακοῦ διατάγματος, ὕστερα ἀπό σύμφωνο γνώμη τοῦ Ὑπουργείου Δικαιοσύνης. Ὁταν πρόκειται γιά ἀνηλίκους ἐγκληματίες, ἡ ἀπό κοινοῦ ἀπό τὰ Ὑπουργεῖα Δικαιοσύνης καί Δημόσιας Ὑγείας, ὅταν πρόκειται γιά ἀνηλίκους «σέ ἠθικό κίνδυνο». Μ' αὐτή τήν ἐξουσιοδότηση, δίνεται τό δικαίωμα στή Διοίκηση νά ὑποδείξει στούς ὀργανωτές τῶν ἰδιωτικῶν ἰδρυμάτων τίς κατευθύνσεις σχετικά μέ τὰ ἰκήματα, τό προσωπικό καί τίς μεθόδους ἀναδιδασκαλίας.

Τό Γραφεῖο τοῦ ἰδιωτικοῦ τομέα τῆς Διευθύνσεως τῆς Ἐποπτευόμενης Διαπαιδαγωγίης τοῦ Ὑπουργείου Δικαιοσύνης μετάρηψε πρόσφατα τήν πράξη ἐξουσιοδότησης σέ σύμβαση μεταξύ Ὑπουργοῦ Δικαιοσύνης καί Νομάρχου ἀφ' ἑνός, καί ἀφ' ἑτέρου τῆς διευθύνουσας ἐταιρίας, πού ζητάει τήν ἐξουσιοδότηση, ὥστε νά διευκολύνεται ἡ ἐπιβολή κατευθύνσεων λειτουργίας.

Ἔτσι, καλῶς χρησιμοποιούμενη αὐτή ἡ ἐξουσία μπορεί νά ὀδηγήσει στήν ἐξασφάλιση τῆς ἐπιθυμητῆς ἐναρμόνισης τῶν παιδαγωγικῶν «ἐξοπλισμῶν» καί τῶν παιδαγωγικῶν μεθόδων σέ περιφερειακό καί ἔθnikό ἐπίπεδο.

β) Ἐλέγχος πραγματοποιούμενος κατά τή διάρκεια τῆς λειτουργίας

Τά καταστήματα καί οἱ ὑπηρεσίες τοῦ ἰδιωτικοῦ τομέα πέρα ἀπό τήν ἐποπτεία πού γίνεται σ' αὐτά ἀπό τίς δικαστικές ἀρχές (ἰδιαίτερα ἀπό τό δικαστή ἀνηλίκων), ὑπόκεινται σ' ἐλέγχους πραγματοποιούμενους ἀπό τοὺς ἀντιπροσώπους τοῦ Ὑπουργείου Δικαιοσύνης καί εἰδικά ἀπό τοὺς ἐπόπτες τῆς Ἐποπτευόμενης Διαπαιδαγωγίης, σχετικά μέ τή διοικητική λειτουργία καί μέ τίς μεθόδους τοῦ ἀναδιδασκαλίας.

Στήν πραγματικότητα ὁμως, ὁ μέγανος ἀριθμός τῶν ἰδιωτικῶν καταστημάτων καί ὑπηρεσιῶν καί ἡ τοπική διασπορά τοὺς δέν ἐπιτρέπουν στήν Ἐποπτευόμενη Διαπαιδαγωγίη νά ἐνεργεῖ περιοδικούς ἐλέγχους. Ἔτσι, αὐτή ἀρκεῖται στίς ἐτήσιες ἐκθέσεις, πού παρουσιάζουν μιά σειρά ἀπό ἐκτιμητικά στοιχεία, πάνω στούς παιδαγωγικούς «ἐξοπλισμούς», τίς παιδαγωγικές μεθόδους, τό προσωπικό καί τόν πληθυσμό τῶν ἰδρυμάτων, μέ τή βοήθεια τῶν ὁποίων μπορεί νά κρίνει καί νά ἐλέγχει ἔμμεσα τή λειτουργία τοὺς.

Σέ περίπτωση πού ἡ Διεύθυνση τῆς Ἐποπτευόμενης Διαπαιδαγωγίης κρίνει ὅτι ἡ λειτουργία τῶν

καταστημάτων καί ὑπηρεσιῶν δέν ἀνταποκρίνεται στά κριτήρια τῶν συμβάσεων, ἀποφασίζει τήν ἀνάκληση τῆς ἐξουσιοδότησης πού ἔχει σάν ἀποτέλεσμα τήν κατάργησή τοὺς. Δέν καταφεύγει ὁμως παρά σπάνια σ' αὐτό τό ριζικό μέτρο. Εἶναι γεγονός ὅτι μέχρι τώρα βασιλεύει ἕνα πνεῦμα κοινῆς προσπάθειας μεταξύ διοίκησης καί ὀργανώσεων.

5.3.2. Ἡ χρηματοδότηση τῶν καταστημάτων καί ὑπηρεσιῶν τοῦ ἰδιωτικοῦ τομέα

Τά καταστήματα καί οἱ ὑπηρεσίες τοῦ ἰδιωτικοῦ τομέα, τά ὁποῖα δέχονται τοὺς ἀνηλίκους πού τοὺς ἔχουν ἐμπιστευθεῖ ὕστερα ἀπό δικαστική ἢ διοικητική ἀπόφαση, ἀναλαμβάνουν στήν πραγματικότητα μιά ἀποστολή γενικοῦ συμφέροντος. Τό Κράτος λοιπόν ἔχει ὑποχρέωση νά μετάρησει στή χρηματοδότηση γιά τή λειτουργία τοὺς. Ἔτσι, ἡ ὀικονομική συνεισφορά τῶν δημοσίων ἐξουσιῶν στά ἰδιωτικά καταστήματα καί ὑπηρεσίες, καλύπτει ἀφ' ἑνός μέν τό σύνολο ἡ μέρος ἀπό τὰ ἔξοδα λειτουργίας τοὺς καί ἀφ' ἑτέρου ἀναλαμβάνει τή μέρωση τοῦ παιδαγωγικοῦ προσωπικοῦ πού ἐργάζεται σ' αὐτά.

α) Χρηματοδότηση γιά τή λειτουργία τῶν καταστημάτων καί ὑπηρεσιῶν

Ἐπάρχουν δύο τρόποι χρηματοδότησης: ἐπιχορήγηση ἐφ' ἅπας, ἡ ὀλοσχερῆ ἀπόδοση τοῦ ἐκτελεσθέντος ἔργου. Ἐκτός ἐξαίρεσης ἡ δεῦτερη λύση ἔχει καθιερωθεῖ ἀπό διακανονιστικά κείμενα καί ἀπό τή νομολογία τοῦ Ἀνωτάτου Συμβουλίου Κοινωνικῆς Βοήθειας. Ἡ ὅφ' ἅπας ἐπιχορήγηση ἀφορᾶ μόνο τίς ὑπηρεσίες συγκέντρωσης πληροφοριῶν γιά τήν κοινωνική κατάσταση τῶν ἀνηλίκων πού ἐνεργοῦν ὕστερα ἀπό αἴτηση τοῦ δικαστή ἀνηλίκων καί πού ὑπάγονται στά καθέκαστα ἰδρύματα. Ἐνα διυπουργικό διάταγμα (Δικαιοσύνης-Ὀικονομικῶν) ὀρίζει ἐτήσιος τό ἀνώτατο ὀριο γιά τίς διάφορες ἔρευνες τίς πραγματοποιούμενες ἀπ' αὐτές τίς ὑπηρεσίες. Αὐτά τὰ κονδύλια ἐπιβαρύνουν τόν προϋπολογισμό τοῦ Ὑπουργείου Δικαιοσύνης.

Γενικά, τό σημερινό «οἰκοδόμημα» τῶν κειμένων σχετικά μέ τόν τρόπο χρηματοδότησης τῶν καταστημάτων καί τῶν ὑπηρεσιῶν τοῦ ἰδιωτικοῦ τομέα, ἔγινε μᾶλλον μέ βάση προϋπάρχοντα στοιχεία, παρά σύμφωνα μέ τήν παιδαγωγική πρακτική. Σύμφωνα μέ αὐτά τὰ κείμενα καί τή σημερινή νομολογία, ἡ χρηματοδότηση τῶν καταστημάτων καί ὑπηρεσιῶν γίνεται μέ βάση τό ἔργο πού ἦδη ἐκτελεσθεῖ, καί πού ὑπολογίζεται πάνω στό «ἡμερήσιο κόστος».³⁵

Πιο ἀναλυτικά, τό σημερινό σύστημα (πού προέρχεται ἀπό τό διάταγμα τοῦ ἔτους 1958) χρηματο-

35. Ἡμερήσιο κόστος: τό πόσο κοστίζει τήν ἡμέρα ἕνας ἀνήλικος στίς παραπάνω ὑπηρεσίες.

δότησης αὐτῶν τῶν καταστημάτων ἔχει θεμελιωθεῖ πάνω σέ τρεῖς κυρίως ἀρχές:

- 1) τή διυπουργική διανομή τῶν κονδυλίων μεταξύ Δημοσίας Ὑγείας καί Δικαιοσύνης,
- 2) τὸ διαχωρισμὸ μεταξύ τῆς φάσης τῆς παρατήρησης καί ἐκείνης τῆς ἀναδιαιταγωγῆς καί
- 3) τῆ χρηματοδότηση μὲ βάση τὸ ἡμερήσιο κόστος.

Σύμφωνα μὲ τὴν πρώτη ἀρχή, ὁ προϋπολογισμὸς τοῦ Ὑπουργείου Δικαιοσύνης καὶ ἐπιβαρύνει ὀλοκληρωτικά τὸ ἡμερήσιο κόστος πού ἀφορᾷ τοὺς ἀνηλίκους ἐγκληματίες πού τοὺς ἔχουν ἐμπιστευθεῖ σὲ ἰδιωτικά ἰδρύματα. Ἐπίσης τὶς δαπάνες πού ἀφοροῦν τοὺς «σέ ἠθικὸ κίνδυνο» ἀνηλίκους, πού τοὺς ἔχουν ἐμπιστευθεῖ στίς Ὑπηρεσίες Γνωμοδότησης καί Τοποθέτησης δὲ οἰκογένειες. Τέλος καλύτερι τὶς δαπάνες τῶν ἐνηλίκων (18-21 ἐτῶν) πού τοὺς ἔχουν ἐμπιστευθεῖ στίς ὑπηρεσίες Γνωμοδότησης, Παιδαγωγικῆς Δράσης «σ' ἀνοιχτὸ χῶρο» καί ὑπηρεσίες Προσανατολισμοῦ καί Παιδαγωγικῆς Δράσης «σ' ἀνοιχτὸ χῶρο». Ὅσον ἀφορᾷ τὸ ὑπόλοιπο τῶν δαπανῶν, σὲ πρώτη φάση, ἐπιβαρύνει τὸν προϋπολογισμὸ τῶν Νομαρχιῶν, ἔπειτα ὁμοῦ ἀποδίδεται ἀπὸ τὸ Ὑπουργεῖο Δημοσίας Ὑγείας σὲ ἀναλογία 84% περίπου.

Ἐνα πρόβλημα πού μπορεῖ νὰ προκύψει ἀπ' αὐτὴ τὴν ἀρχή, εἶναι τὸ ἐξῆς: πολλὲς φορές τὸ Ὑπουργεῖο Δημοσίας Ὑγείας εἶναι ἀρμόδιο νὰ προσδιορίσει τὸ ἡμερήσιο κόστος γιὰ δαπάνες πού ἀφοροῦν τὸ Ὑπουργεῖο Δικαιοσύνης. Αὐτὴ ἡ ὀργάνωση δημιουργεῖ ὁμοῦ δυσκολίες στὸν καθορισμὸ τοῦ ἡμερησίου κόστους.

Σχετικά μὲ τὴν δευτέρη ἀρχή (διαχωρισμὸς μεταξύ φάσης παρατήρησης καί ἀναδιαιταγωγῆς), οἱ δαπάνες πού ἀφοροῦν τὴν παρατήρηση τῶν «σέ ἠθικὸ κίνδυνο» ἀνηλίκων καταλογίζονται στὸν προϋπολογισμὸ τοῦ Ὑπουργείου Δικαιοσύνης, ἐνῶ οἱ δαπάνες γιὰ τὴν ἀναδιαιταγωγὴ τους, στή Διεύθυνση Ὑγειονομικῆς καί Κοινωνικῆς Βοήθειας τοῦ νομοῦ.³⁶

Γιὰ νὰ γίνει πιὸ ὁμαλὰ ὁ διαχωρισμὸς, τὸ Γραφεῖο ἰδιωτικοῦ τομέα τῆς Ἐποπτευομένης Διαπαιδαγωγῆς ἀνέλαβε τὴ δημιουργία Ὑπηρεσιῶν Παρατήρησης καί Παιδαγωγικῆς Δράσης, οἱ ὁποῖες χρηματοδοτοῦνται μόνον ἀπὸ τὸ Ὑπουργεῖο Δικαιοσύνης. Οἱ ὑπηρεσίες αὐτές³⁷ ἔχουν σάν ἀποστολὴ συγχρόνως τὴν παρατήρηση καί τὴν ἀναδιαιταγωγὴ.

Τέλος, σύμφωνα μὲ τὴν τρίτη ἀρχή, τὸ γεγονός ὅτι ἡ χρηματοδότηση βασίζεται στὸ ἡμερήσιο κόστος, δημιουργεῖ ὀρισμένα προβλήματα. Ἐτσι, γιὰ νὰ μποροῦν εἶνα κατὰστημα ἢ μιὰ ὑπηρεσία τοῦ ἰδιωτικοῦ τομέα νὰ ἀντεπεξέλθουν στίς ἀνάγκες τους, πρέπει νὰ ἐπιδιώκουν τὴ μεγαλύτερη πλήρωση τῆς δυ-

ναμικότητάς τους. Ἐπειδὴ ὁμοῦ αὐτὸ δὲν εἶναι πάντοτε δυνατὸ, ἀναγκάζονται νὰ ἀναλαμβάνουν ἀνηλίκους κάθε κατηγορίας τοὺς ὁποῖους δὲν θὰ ἀναλάμβαναν ἂν τὸ σύστημα διαχείρισης ἦταν διαφορετικὸ, ὅπως π.χ. τὸ τὸ δημόσιου τομέα, πού στηρίζεται σὲ ἕνα ἐτήσιου προϋπολογισμὸ. Μὲ λίγα λόγια, οἱ διευθύνοντες τὶς ἐταιρίες εἶναι ὑποχρεωμένοι νὰ διαλέξουν μεταξύ τῆς οἰκονομικῆς ἰσορροπίας τῶν ὑπηρεσιῶν καί τοῦ σκοποῦ τους.

β) Ἡ χρηματοδότηση τῶν ἰδιωτικῶν σχολῶν γιὰ τὴν κατάρτιση τοῦ παιδαγωγικοῦ προσωπικοῦ

Τὸ προσωπικὸ τῶν καταστημάτων καί ὑπηρεσιῶν τοῦ ἰδιωτικοῦ τομέα εἶναι τὸ ἴδιο μὲ τῶν τοῦ δημόσιου τομέα: μὲ μόνη τὴ διαφορά, τὸν τρόπο κατάρτισης τῶν παιδαγωγῶν.

Στὸ δημόσιον τομέα οἱ παιδαγωγοὶ εἶναι δημόσιοι υπάλληλοι καί εἰσάγονται στὸ ὑπαλληλικὸ σῶμα μετὰ τὴν ἀπόκτηση τοῦ διπλώματος τῆς δημοσίας σχολῆς παιδαγωγῶν τοῦ Savigny-sur-Orge. Τὸ δικαίωμα ἐγγραφῆς σ' αὐτὴν ἔχουν μόνον οἱ ἀπόφοιτοι Λυκείου. Ἀπὸ τὴν ἄλλη μεριά, ὁ ἰδιωτικὸς τομέας περιλαμβάνει δύο κατηγορίες παιδαγωγικοῦ προσωπικοῦ: τοὺς εἰδικευμένους παιδαγωγούς καί τοὺς ἐπιμελητές-παιδαγωγούς. Ἡ στρατολόγησή τους γίνεται κατὰ τρόπο ἀναρχικὸ. Ἡ κατάρτιση τους γίνεται σὲ ἰδιωτικὲς σχολές ἀναγνωρισμένες (ἀπὸ τὸ 1967) ἀπὸ τὸ Κράτος. Μετὰ τὸ τέλος τῶν σπουδῶν χορηγεῖται στοὺς μὲν εἰδικευμένους παιδαγωγούς δημόσιον δίπλωμα, στοὺς δὲ ἐπιμελητές-παιδαγωγούς, πιστοποιητικὸ ἰκανότητας γιὰ ἐξάσκηση.

Ἄξιζε νὰ σημειωθεῖ ὅτι οἱ εἰδικευμένοι παιδαγωγοὶ τοῦ ἰδιωτικοῦ τομέα δέχονται μιὰ πολυκλαδικὴ μόρφωση πού τοὺς ἐπιτρέπει νὰ ἀσκοῦν τὰ καθήκοντά τους σ' ὅλες τὶς κατηγορίες τῶν καταστημάτων. Σημειώνουμε ἐπίσης, ὅτι τὸ 1974 ὑπῆρχαν 38 σχολές εἰδικευμένων παιδαγωγῶν καί 43 σχολές ἐπιμελητῶν-παιδαγωγῶν, πού ἀνέλαβαν τὴν κατάρτιση κατὰ τὴ διάρκεια τοῦ ἴδιου σχολικοῦ ἔτους 6.626 εἰδικευμένων παιδαγωγῶν καί 3.465 ἐπιμελητῶν-παιδαγωγῶν. Αὐτὴ ἡ προσπάθεια γιὰ μόρφωση ἐπιφέρει βέβαια μιὰ σημαντικὴ οἰκονομικὴ ἐπιβάρυνση, τὴν ὁποία κατὰ μεγάλο μέρος ἔχει ἀναλάβει τὸ Κράτος. Δηλαδή, τὸ Ὑπουργεῖο Δημοσίας Ὑγείας ἀναλαμβάνει τὸ 90% τῆς οἰκονομικῆς ἐνίσχυσης αὐτῶν τῶν σχολῶν, τὸ δὲ ὑπόλοιπο 10% καλύπτεται ἀπὸ νομαρχιακῆς ἢ δημοτικῆς ἐπιχορηγήσεις, καθὼς καί ἀπὸ τὴ συμμετοχὴ ἐκείνων πού φοιτοῦν σ' αὐτὲς τὶς σχολές. Τὸ κόστος λειτουργίας ὑπολογίζεται σύμφωνα μὲ τὸ «κόστος-μαθητοῦ» (coût-élève) στὸ χρόνο: δηλαδή, τὸ 1974 στοίχισε 7.500 γαλλικὰ φράγκα γιὰ κάθε νέο πού φοιτοῦσε στίς σχολές εἰδικευμένων παιδαγωγῶν καί 4.500 γαλλικὰ φράγκα, στίς σχολές ἐπιμελητῶν-παιδαγωγῶν.

36. Διαπιστώνουμε καί ἐδῶ ἀκόμα τὸ διαχωρισμὸ μεταξύ παρατήρησης καί ἀναδιαιταγωγῆς.

37. Ὑπάρχουν ἤδη καί στὸ δημόσιον τομέα, βλ. παραπάνω σ. 70.

Τὰ στοιχεῖα αὐτὰ, ποὺ εἶναι ἐνδεικτικά, ποικίλουν γιὰ κάθε σχολή, ἀνάλογα μὲ τὴν ἀξία τοῦ προσωπικοῦ, τὴ δυναμικότητα καὶ τὴ μορφή τῆς σχολῆς, καθὼς ἐπίσης καὶ τὶς χρησιμοποιούμενες παιδαγωγικὲς μεθόδους.

6. γενικὲς παρατηρήσεις

6.1. Τρόπος ζωῆς μέσα στὰ καταστήματα

Ὁ τρόπος ζωῆς μέσα στὰ καταστήματα παρουσιάζει ὀρισμένα προβλήματα, σχετικὰ μὲ:

α) *τὴ δυναμικότητα τοῦ καταστήματος.* Ἡ δυσκολία τῆς μεταχείρισης τοῦ ἀνηλίκου σέ σχέση μὲ τοὺς σκοποὺς τῆς σέ καταστήματα μὲ μεγάλη δυναμικότητα, εἶναι γεγονὸς κοινὸς ἀποδεκτὸ, δεδομένου ὅτι μιά «ἀτομικευση» τῆς ἀναδιδασκαλίας εἶναι ἀδύνατη.

β) *τὴ σχετικὴ ἔλλειψη μικτῶν καταστημάτων.* Αὐτὸ τὸ ζήτημα ἔδωσε ἀφορμὴ γιὰ πολλὲς συζητήσεις. Εἶναι φανερὸ βέβαια, ὅτι ἡ λειτουργία τοῦ καταστήματος μ' αὐτὴ τὴ συνύπαρξη (ἀγοριῶν καὶ κοριτσιῶν) ἐξαρτᾶται συγχρόνως ἀπὸ τὸν τρόπο ὑποδοχῆς (πρὸς τὸ παρὸν αὐτὸ φαίνεται δυνατόν μόνο στίς ἐστίες ποὺ ἔχουν μικρὸ δυναμικὸ καὶ εἶναι «ἀνοιχτές» πρὸς τὰ ἔξω) καὶ ἀπὸ τὸν τύπο τοῦ πληθυσμοῦ ποὺ γίνεται δεκτὸς (ἐφηβοὶ μὲ ὅχι μεγάλες νυχθικές διαταραχές). Φαίνεται ὅτι ἡ συνύπαρξη κάνει τὴν ὁμαδικὴ ζωὴ ὄχι μόνο πῶ ὑποφερτὴ, ἀλλὰ καὶ πῶ ἐποικοδομητικὴ. Ὅρισμένοι βέβαια βρίσκουν μειονεκτήματα ποὺ προέρχονται ἀπ' αὐτὴ τὴ συνύπαρξη καὶ θέτουν σέ ἀμφισβήτηση τὴν ἀναγκαιότητά τῆς στὸ παιδαγωγικὸ πλαίσιο. Ἐνα ἄλλο ζήτημα εἶναι τὸ «ἀνοιγμα» τῶν μικτῶν καταστημάτων πρὸς τὰ ἔξω—αὐτὸ εὐνοεῖ τὶς σχέσεις τῶν ἀνηλίκων ποὺ βρίσκονται σ' αὐτὰ μὲ τὸν ὑπόλοιπο πληθυσμὸ, καὶ ἐπομένως τὴν κοινωνικὴ τους ἀναπροσαρμογὴ.

γ) *τὴ συνύπαρξη μαθητευομένων καὶ ἐργαζομένων ἀνηλίκων.* Αὐτὴ ἡ συνύπαρξη φαίνεται σάν ἕνα παραγόντας κοινωνικοποίησης τόσο γιὰ τοὺς μαθητευομένους, γιατί τοὺς φέρνει ἐπὶ σέ ἐπαφὴ μὲ τὴν κοινωνικὴ πραγματικότητα, ὅσο καὶ γιὰ τοὺς ἐργαζομένους, γιατί τοὺς ἀξέβαι τὴν ἐπιθυμία γιὰ παραγωγή.

6.2. Τρόπος ζωῆς ἀμέσως μετὰ τὴν ἐξοδὸ ἀπὸ τὰ καταστήματα

Μιά προετοιμασία γιὰ τὴν ἐξοδὸ τοῦ ἀνηλίκου ἀπὸ ἕνα κατάστημα φαίνεται ἀπαραίτητη. Ὅσο γιὰ τὴ «μετα-μεταχείριση», ὑπάρχει μικρὸς ἀριθμὸς ὑπηρεσιῶν οἱ ὁποῖες ἀναλαμβάνουν τὴν—κατὰ κάποιον τρόπο—προστασία τῶν ἀνηλίκων, μετὰ τὴν ἐξοδὸ τους ἀπὸ τὰ καταστήματα. Ἡ ἐξέλιξη αὐτῶν τῶν ὑπηρεσιῶν φαίνεται πῶ ἀναγκαία κυρίως ἀφ' ὅτου ἡ ἄστικὴ ἐνηλικίωση ἀπὸ τὰ 21 μειώθηκε στὰ 18 ἔτη. Ὅντως, σ' αὐτὴ τὴν ἡλικία οἱ ἀνήλικοὶ ἐγ-

καταλείπουν θεληματικά ἢ ὄχι (στὴν περίπτωση ποὺ ἡ αἴτησή τους γιὰ συνέχιση τῆς παραμονῆς δέν ἔγινε ἀποδεκτὴ)³⁸ τὸ κατάστημα καὶ τὶς περισσότερες φορὲς βρίσκονται ἀβοήθητοι.

Στὸ πλαίσιο πάντα τῆς «μετα-μεταχείρισης», θὰ ἔπρεπε νὰ ληφθεῖ πῶ ἐντονη μέριμνα γιὰ τὴν ἐνοικίαση μεγαλύτερου ἀριθμοῦ διαμερισμάτων καὶ δωμάτων ἐκ μέρους τῶν παιδαγωγικῶν ὁμάδων, ἵνα νὰ μποροῦν νὰ ἐγκατασταθοῦν οἱ ἀνήλικοὶ μετὰ τὴν ἐξοδὸ τους καὶ νὰ παραμείνουν σ' αὐτὰ τὸ χρονικὸ διάστημα ποὺ ἀπαιτεῖται γιὰ τὴν ὁμαλὴ ἐπαναπροσαρμογὴ τους στὴν κοινωνία.

Θὰ ἔπρεπε ἐπίσης νὰ ἀναγνωρισθεῖ στὸν ἀνήλικὸ τὸ δικαίωμα τῆς ἐπιστροφῆς του στὸ κατάστημα, στὴν περιπτώσει ἀποτυχίας του κατὰ τὴ διάρκεια μιᾶς δοκιμαστικῆς περιόδου μετὰ τὴν ἐξοδὸ.

Ἀπὸ τὸ ἄλλο μέρος, θὰ ἔπρεπε, οἱ ἀνήλικοὶ ποὺ ἐξέρχονται ἀπὸ τὰ καταστήματα νὰ ἐνισχυοῦνται προσωρινὰ οικονομικά, αὐτὸ ὅμως θέτει βέβαια ἕνα πρόβλημα οικονομικοῦ κονδυλίου καὶ ὑπευθυνότητας στὴ Διοίκηση ἀπὸ τὴ μεριά τὴν κυβερνητικὴ, καὶ ἕνα πρόβλημα ἀναλήψεως εὐθύνων στὸν ἐργαζόμενο.

7. μεταχείριση «σ' ἀνοιχτὸ χῶρο»

7.1. Σημασία τῆς μεταχείρισης «σ' ἀνοιχτὸ χῶρο»

Τὸ ν' ἀφαιρεθῆ ἐλεύθερος ἕνας ἀνήλικος τοῦ ὁποίου ἡ ἀσφάλεια, ἡ ἠθικὴ καὶ ἡ διαπαιδαγώγηση κινδυνεύουν, καὶ πολὺ περισσότερο ἕνας ἀνήλικος ποὺ ἔχει ἀποδειχθεῖ ἔνοχος μιᾶς παράβασης νόμου, φαίνεται ἐκ πρώτης ὄψεως σάν μιά λύση ἀμφισβητήσιμη, ἂν ὄχι ἐπικίνδυνη. Ὡστόσο, αὐτὴ εἶναι ἡ πῶ φυσικὴ καὶ ἡ καλύτερη σέ πολλὲς περιπτώσεις, γιατί στὴν πραγματικότητα, ἐπιτρέπει μέσα σέ προϋποθέσεις φυσιολογικές, τὴν κοινωνικὴ προσαρμογὴ ἢ ἀναπροσαρμογὴ ἑνὸς ἀνηλίκου—ὁ ὁποῖος βέβαια ἔδωσε δείγματα ἔλλειψης κοινωνικῆς προσαρμογῆς—κατὰ τοὺς ἀκόλουθους τρόπους: (α) εἴτε διατηρώντας τον στὸ οἰκογενειακὸ του περιβάλλον, ἂν φυσικὰ αὐτὸ δέν εἶναι φθοροποιὸ ἢ ἀνεπαρκές στὸ θέμα τῆς διαπαιδαγώγησης καὶ τῆς στοργῆς; (β) εἴτε ἀναθετόντας τον σ' ἕναν κηδεμόνα, σέ ἕνα «φύλακα», σ' ἕνα πρόσωπο ἀξιο ἐμπιστοσύνης, εἴτε (γ) καταφεύγοντας στὴν ὑπηρεσία κοινωνικῆς βοήθειας τοῦ παιδιοῦ. Ὡστε λοιπὸν οἱ γονεῖς, ἢ ἔλλειψει αὐτῶν, πρόσωπα ποὺ μποροῦν νὰ ἐγγυηθοῦν τὴν ἀναδιδασκαλίας τοῦ ἀνηλίκου, ἀναλαμβάνουν τὴν εὐθύνη αὐτῆ. Οἱ πρόσφατες στατιστικὲς μᾶς δείχνουν ὅτι ἡ μεταχείριση τῶν δύο τρίτων τῶν ἐγκληματιῶν ἀνηλίκων ἔγινε «σ' ἀνοιχτὸ χῶρο».

38. Βλέπε παραπάνω, σελίδα 390 (νόμος τοῦ 1975).

Ἀριθμὸς τῶν ἀνηλικῶν ἐγκληματιῶν πού ἔμειναν στό φυσικό τους περιβάλλον, ἀπὸ τὸ 1969

Ἔτη	Συνολικός ἀριθμὸς τῶν ἀδικασθέντων ἀνηλικῶν	*Ανήλικοι πού ἔχουν καταδικασθεῖ ἢ πού ἔχουν ἐμπιστευθεῖ σ' ἓνα κατὰστῆμα ἢ μιὰ ὑπηρεσία.	*Ανήλικοι πού τοὺς ἔχουν ἐμπιστευθεῖ στοὺς γονεῖς, κηδεμόνες ἢ «φύλακες»	*Ανήλικοι πού τοὺς ἔχουν ἐμπιστευθεῖ σὲ πρόσωπο ἄλλο ἐμπιστοσύνης	*Ανήλικοι στοὺς ἀποτόμους ἔχει ἐπιβληθεῖ ἀπὸ ἀπειλή
1969	47.247	16.865 35,71%	30.134 ¹ 63,77%	248 0,52%	-
1970	46.779	15.718 33,62%	30.829 ¹ 65,85%	232 0,50%	-
1971	45.462	16.133 35,51%	10.756 23,65%	304 0,67%	18.269 40,17%
1972	50.420	18.236 36,16%	11.544 23,09%	289 0,57%	20.251 40,16%
1973	50.916	19.187 37,69%	11.121 21,84%	316 0,62%	20.292 39,85%
1974	53.645	21.146 39,42%	10.302 19,20%	429 0,80%	21.768 40,58%
1975	58.625	23.162 39,5%	9.850 16,8%	365 0,60%	25.248 43,10%

1. Αὐτὸς ὁ ἀριθμὸς ἀντιπροσωπεύει τὸ σύνολο τῶν ἀνηλικῶν πού τοὺς ἐπιβλήθηκε ἐπιπέλευση καθὼς καὶ τῶν ἀνηλικῶν πού ζανατοποθέτηθηκαν στοὺς γονεῖς, κηδεμόνες καὶ «φύλακες». Ὁ διαχωρισμὸς μετὰ τῶν δύο αὐτῶν κατηγοριῶν ἔγινε ἀπὸ τὸ ἔτος 1971.

7.2. Πρακτικὴ τῆς μεταχείρισης «σ' ἀνοιχτὸ χῶρο»

Ἡ μεταχείριση «σ' ἀνοιχτὸ χῶρο» εἶναι δυνατὴ τόσο γιὰ τοὺς «σὲ ἠθικὸ κίνδυνο» ἀνηλικούς, ὅσο καὶ γιὰ κείνους πού ἔχουν διαπράξει παράβαση νόμου. Γιὰ τοὺς πρώτους, τὰ ἄρθρα 375-2 καὶ 375-3 τοῦ Γ.Α.Κ. προβλέπουν τὴ διατήρησή τοῦ ἀνηλικῶν στό τωρινὸ του περιβάλλον, ἢ τὴν ἐπανατοποθέτησή του σ' ἕκείνον ἀπὸ τοὺς γονεῖς (πατέρα ἢ μητέρα) πού εἶχε ἀναλάβει τὴ φύλαξή του, ἢ σ' ἓνα ἄλλο μέλος τῆς οἰκογένειας, ἢ σ' ἓνα τρίτο πρόσωπο πού εἶχε ἀναλάβει τὴ φύλαξή του· σὲ μιὰ ὑπηρεσία ἢ σ' ἓνα κατὰστῆμα ὑγειονομικῶ, κοινῶ ἢ εἰδικῶ, καὶ τέλος στὴν ὑπηρεσία κοινωνικῆς βοήθειας τοῦ παιδιοῦ.

Τὸ ἴδιο συμβαίνει σὲ σχέση μετὰ τὰ μέτρα προστασίας, ἐποπτείας καὶ διαπαιδαγώγησης, στὰ ὁποῖα τὰ ποινικά δικαστήρια τῶν ἀνηλικῶν μπορούν νὰ ὑποβάλουν τοὺς ἀνηλικούς ἐγκληματίες (ἄρθρο 2.I τοῦ διατάγματος τῆς 2ας Φεβρουαρίου 1945). Σ' αὐτὰ τὰ μέτρα περιλαμβάνονται ἐπίσης ἡ ἐπανατοποθέτησή τοῦ ἀνηλικῶν στοὺς γονεῖς του, σὲ κηδεμόνα, σὲ πρόσωπο πού εἶχε ἀναλάβει τὴ φύλαξή του ἢ σὲ πρόσωπο ἄλλο ἐμπιστοσύνης. Αὐτὰ τὰ παιδαγωγικά μέτρα ἐφαρμόζονται σ' ὅλους τοὺς ἀνηλικούς ἐγ-

κληματίες καὶ σ' αὐτοὺς δηλαδὴ πού ἔχουν συμπληρώσει τὸ 12ο ἔτος τῆς ἡλικίας τους (ἄρθρο 15-1 καὶ 16-2 τοῦ διατάγματος τοῦ 1945). Εἶναι ἀλήθεια ὅτι τὰ ποινικά δικαστήρια τῶν ἀνηλικῶν, ὅταν κρίνουν ὅτι ἡ ὀλοκληρωτικὴ ἐλευθερία ἐνδέχεται νὰ θέσει σὲ κίνδυνο τὴν ἀναπαιδαγώγησή τοῦ ἀνηλικῶν, ἔχουν τὴ δυνατότητα—διατηρώντας τον σὲ κατάσταση ἐλευθερίας—νὰ τὸν θέσουν ὑπὸ καθεστῶς ἐποπτευόμενης ἐλευθερίας, δηλαδὴ ὑπὸ τὴν ἐποπτεία καὶ τὸν ἔλεγχο ἑνὸς ἐπιμελητῆ τῆς ὑπηρεσίας τῆς ἐποπτευόμενης ἐλευθερίας.

8. μεταχείριση ὑπὸ τὸ καθεστῶς τῆς ἐποπτευόμενης ἐλευθερίας

Ἡ ἐποπτευόμενη ἐλευθερία εἶναι κατ' ἀρχὴν καὶ γενικὰ ἓνα μέτρο προστασίας ἀλλὰ καὶ διαπαιδαγώγησης, πού συνίσταται στὴν τοποθέτηση ἑνὸς ἀνηλικῶν ἐγκληματία (πού βρίσκεται εἴτε «σ' ἀνοιχτὸ χῶρο», εἴτε σὲ ἓνα κατὰστῆμα, εἴτε πού ὑποβάλλεται σὲ ποιητὴ στερητικὴ τῆς ἐλευθερίας) ὑπὸ τὴν ἐποπτεία καὶ τὸν παιδαγωγικὸ ἔλεγχο ἑνὸς ἐπιμελητῆ πού ἔχει ὀρίσει ἀπὸ τὸ δικαστὴ ἀνηλικῶν ἢ τὸ δικαστήριο ἀνηλικῶν. Αὐτὸ τὸ μέτρο, πού ἔχει εἰσαχθεῖ στὴ Γαλλία μετὰ τὸ νόμο τῆς 22ας Ἰουλίου 1912, προέρχεται ἀπὸ τὸ ἀγγλοσαξονικὸ θεσμὸ τῆς «probation», πού καθιερώθηκε τὸ 1869 στὴ Μασσαχουσέτη καὶ ἐφαρμόστηκε στό Σικάγο τὸ 1890.

8.1. Οἱ περιπτώσεις ἐφαρμογῆς τῆς ἐποπτευόμενης ἐλευθερίας

Ἐδῶ διακρίνουμε, ἀφ' ἑνὸς τὴν περίπτωση τοῦ σταδίου ἀνάκρισης καὶ ἀφ' ἑτέρου τὴν περίπτωση τῆς ἐκλογῆς τῆς μετὰ τὴν ὀριστικὴ ἀπόφαση. Σχετικὰ μετὰ τὸ πρῶτο σημεῖο, τὸ μέτρο αὐτὸ μπορεῖ νὰ ἐπιβληθεῖ προσωρινὰ κατὰ τὴ διάρκειά τῆς ἀνάκρισης ἀπὸ τὸ δικαστὴ ἀνηλικῶν ἢ τὸν ἀνακριτὴ. Σχετικὰ μετὰ τὸ δεύτερο σημεῖο, διακρίνουμε τὲς ἐξῆς περιπτώσεις: (α) σάν κύριο μέτρο ἢ ἐποπτευόμενη ἐλευθερία ἐφαρμόζεται μόνον στοὺς ἀνηλικούς οἱ ὅποιοι προέβησαν σὲ παράβαση νόμου. Ἡ βαρύτητα τοῦ ἀδικήματος δὲν προσδιορίζει τὴ φύση τοῦ μέτρου. Δηλαδὴ ὁ ἀνηλικὸς πού ἔγινε ὑπάτιος κακοτηγῆματος, πλημμελήματος ἢ πταισματος, μπορεῖ πάντοτε νὰ τοποθετηθεῖ ὑπὸ τὸ καθεστῶς τῆς ἐποπτευόμενης ἐλευθερίας. (β) σάν συμπληρωματικὸ μέτρο, δὲν ἐξετάζεται ἂν ὁ ἀνηλικὸς εἶναι ἤδη ἐλεύθερος ἢ κλεισμένος σ' ἓνα κατὰστῆμα· τὸ μέτρο δηλαδὴ αὐτὸ ἐφαρμόζεται τόσο στοὺς ἀνηλικούς (ἡλικίας μέχρι καὶ 18 ἐτῶν) πού βρίσκονται ὑπὸ τὸ καθεστῶς τῆς μεταχείρισης «σ' ἀνοιχτὸ χῶρο», ὅσο καὶ σ' αὐτοὺς πού βρίσκονται σ' ἓνα ἴδρυμα τῆς Ἐποπτευόμενης Διαπαιδαγώγησης ἢ σ' αὐτοὺς πού ἔγιναν ἀντικείμενο μιᾶς ποιητῆς. Μὲ λίγα λόγια, ἡ ἐποπτευόμενη ἐλευθερία εἶναι ἓνα παιδαγωγικὸ μέτρο,

πού τά δικαστήρια τῶν ἀνηλίκων ἐφαρμόζουν σέ μεγάλη κλίμακα.

Ἡ παρακάτω πίνακας παρουσιάζει τόν ἀριθμό τῶν ἀποφάσεων ἐποπτευόμενης ἐλευθερίας, πού ἀπαγγέλληκαν συμπληρωματικά σέ σχέση μέ ἄλλα μέτρα ἤ ποινές:

Ἔτη	Ἐποπτ. ἐλευθέρ. σέ σχέση μέ ἐπιαναστοχόηση σέ οἰκογένεια	Ἐποπτ. ἐλευθέρ. σέ σχέση μέ τοποθέτηση σέ κατάρτισμα	Ἐποπτ. ἐλευθ. σέ σχέση μέ ποινή φυλάκισης	Ἐποπτ. ἐλευθ. σέ σχέση μέ πρόστιμο	Σύνολο τῶν μέτρων ἐποπτ. ἐλευθερίας	Σύνολο τῶν δικασθέντων ἀνηλίκων
1969	5.397	495	2.080	—	7.972	47.247
1970	5.734	430	1.762	—	7.926	46.779
1971	5.319	410	1.566	412	7.707	45.462
1972	5.296	317	1.602	437	7.652	50.420
1973	4.681	319	1.564	440	7.004	50.916
1974	4.555	378	1.414	369	6.716	53.645
1975	4.496	296	903	293	5.911	58.625

Μέ βάση αὐτά τά στοιχεῖα, μπορούμε νά κάνουμε τίς ἐξῆς παρατηρήσεις: Πρῶτα ἀπ' ὅλα, συγκρίνοντάς τα μέ τά στοιχεῖα τοῦ προηγούμενου πίνακα.³⁹ διαπιστώνουμε ὅτι ἕνας στούς δύο περίπου ἀνηλίκους, τοῦς ὁποίους ἔχουν ἐμπιστευθεῖ στήν οἰκογένειά τους, ὑποβάλλεται στό μέτρο τῆς ἐποπτευόμενης ἐλευθερίας. Μέ βάση αὐτό τό γεγονός μπορεί κανεῖς νά ἀναμετρήσει τήν κλίμακα ἐφαρμογῆς ἐλεγχόμενης ἀναδιπαιδαγωγῆσης τοῦ ἀνηλίκου πού ἔχει ἀρεθεῖ ἔτσι στό φυσικό του περιβάλλον γιά ἕνα μάλλον μεγάλο χρονικό διάστημα. Στή συνέχεια, παρατηροῦμε ὅτι ἀπό τό 1971 ἡ ἐποπτευόμενη ἐλευθερία συνοδεύει ἐπίσης τήν ποινή τοῦ πρόστιμου παρ' ὅλη βέβαια τή μικρή ἀναλογία (ἕνας στούς 10 ἀνηλίκους πού καταδικάστηκαν στήν ποινή τοῦ πρόστιμου μέ ἡ χωρίς ἀναστολή). Τέλος, διαπιστώνουμε ὅτι ὁ συνολικός ἀριθμός τοῦ μέτρου τῆς ἐποπτευόμενης ἐλευθερίας μειώνεται, ἐνῶ δλοκλήρης ὁ ἀριθμός τῶν καταδικασθέντων ἀνηλίκων αὐξάνει συνεχῶς.⁴⁰

8.2. Τό καθεστῶς τῆς ἐποπτευόμενης ἐλευθερίας

Ἡ ἐποπτευόμενη ἐλευθερία ἀνηλίκου βρίσκεται ἀπό τήν ἐποπτεία ἐνός ἐπιμελητῆ πού βρίσκεται κάτω ἀπό τήν ἐξουσία τοῦ δικαστῆ ἀνηλίκου.

Σύμφωνα μέ τό νόμο τῆς 22ας Ἰουλίου 1912, ἡ ἐποπτεία τῆς διαπαιδαγωγῆσης τῶν ὑπό ἐποπτευόμενης ἐλευθερία ἀνηλίκων εἶχε ἀνατεθεῖ στούς ἐπι-

μελητές «ἐθελοντές», οἱ ὁποῖοι ἦταν ἄλλοι ἰδιῶτες, πού διέθεταν ὀρισμένα προσόντα καί ἐδειχναν ἐνδιαφέρον γιά τά προβλήματα τῆς νεότητος. Ἐκτός ἀπό τοῦς ἐπιμελητές «ἐθελοντές», τό διάταγμα τῆς 2ας Φεβρουαρίου 1945 εἰσήγαγε τοῦς «μόνιμους» ἐπιμελητές. Αὐτοί εἶναι ὑπάλληλοι τῆς Ἐποπτευόμενης Διαπαιδαγωγῆσης τοῦ Ὑπουργείου Δικαιοσύνης καί παίρνουν τήν ἴδια κατάρτιση μέ τοῦς παιδαγωγούς, στή δημόσια σχολή παιδαγωγῶν τοῦ Savigny-sur-Orge. Ἐχουν τό ἴδιο καταστατικό (statut) μέ τοῦς παιδαγωγούς μέ τό διάταγμα τῆς 23ης Ἀπριλίου 1956, πού δημιούργησε ἕνα ἐνιαῖο προσωπικό ἀποτελούμενο ἀπό τοῦς «μόνιμους» ἐπιμελητές καί ἀπό τοῦς παιδαγωγούς τῶν ἐξωτερικῶν ὑπηρεσιῶν, πραγματοποιώντας κατ' αὐτόν τῶν τρόπο τῆ συγχώνευση, κάτω ἀπό ἕνα κανονισμό, τοῦ προσωπικοῦ τῆς Ἐποπτευόμενης Διαπαιδαγωγῆσης.

Σέ κάθε δικαστήριο ἀνηλίκου, ὑπάρχει ἕνας τουλάχιστον ἐπιμελητής «μόνιμος» πού ἔχει σάν ἀποστολή νά διευθίνει καί νά συντονίζει τή δράση τῶν «ἐθελοντῶν» ἐπιμελητῶν. Ἐκτός ἀπ' αὐτό, ἀναλαμβάνει καί τή διαπαιδαγωγῆση τῶν ἀνηλίκων πού τοῦ ἐμπιστεύεται προσωπικά ὁ δικαστής τῶν ἀνηλίκων.

συμπέρασμα

Πρέπει νά ἀναγνωριστεῖ ὅτι κάθε προσπάθεια πού ἔγινε τά τελευταῖα χρόνια στή Γαλλία, στόν τομέα τῆς μεταχείρισης τῶν ἀνηλίκων, χαρακτηρίζεται ἀπό μιὰ βαθμιαία ἀπελευθέρωση τῶν ἀναμορφωτικῶν καταστημάτων ἀπό τήν παραδοσιακή ἀσθηρότητα καί ἀκαμψία, πρὸς τήν ἴδρυσή τῶν πῶ εὐελιτῶν.

Καί αὐτά ὁμοῦς τά νέα καταστήματα θά μπορούσαν νά δώσουν τή θέση τους σέ μικρές παιδαγωγικές μονάδες ἀπῶμα πῶ εὐκαμπτες, πῶ βασίζονται στό πρότυπο τῆς φυσικῆς οἰκογένειας.⁴¹ [Αὐτή εἶναι καί ἡ τάση γενικά στή Γαλλία (βλέπε ὑποσημείωση in fine) ἀλλά κανεῖς δέν μπορεί πρὸς τό παρόν νά προεπιτεῖ πότε θά πραγματοποιηθεῖ]. Γιατί δέν πρέπει νά ξεχνᾶμε ὅτι οἱ ἀπροσάρμοστοι ἀνηλίκου εἶναι νέοι ὅπως ὅλοι οἱ ἄλλοι καί ὅτι ἔχουν τίς ἴδιες ζωτικές, ὕλικές καί ψυχικές ἀνάγκες μέ τοῦς ἄλλους καί κατά συνέπεια, μπορούν νά ξαναεπιτεταχίσουν κοινωνικά, ἂν αὐτές οἱ ἀνάγκες μπορούν νά ικανοποιηθοῦν κατά τρόπο φυσικό.

41. R. Tuffet, «Un modèle pour le traitement résidentiel des enfants», *Sauvegarde de l'Enfance*, Νοέμβριος/Δεκέμβριος 1972 σελ. 575 καί συν.

³⁹ Ἐνα νέο σύστημα μεταχείρισης «κατ' οἶκον» (résidentiel) ἄρχισε νά ἐφαρμόζεται πρὶν ἀπό 18 χρόνια στόν Καναδά καί ἐξαπλώθηκε σέ 10 ἐπαρχίες τῆς Β. Ἀμερικής: εἶναι τό σύστημα τύπου «θεραπευτικό οἰκογενεῶν» τοῦ Browdale. Στό προσεχές μέλλον ἕνα παρόμοιο σύστημα πρόκειται νά πραγματοποιηθεῖ καί στήν Ὀυλανδία. Ὅσον ἀφορᾷ τήν Ἀγγλία καί τή Γαλλία, γίνονται διάφορες μελέτες γιά τή δυνατότητα ἐφαρμογῆς του.

39. Βλέπε παραπάνω, σελίδα 104.

40. Ἡ ἐποπτευόμενη ἐλευθερία ἀπαγγέλληκε σάν συμπληρωματικό μέτρο γιά 16,87% τῶν δικασθέντων ἀνηλίκων κατά τό 1969· τό 1975, αὐτή ἡ ἀναλογία δέν εἶναι παρά 10,08%.

Χαρακτηριστικά τῶν «θεραπευτικῶν οικογενειῶν»

Κάθε οικογένεια ἀποτελεῖται ἀπὸ 3-4 παιδαγωγούς, ποὺ παίρνουν τὸ ὄνομα «γονεῖς», καὶ ἀπὸ 2-6 παιδιά. Ἐπι πλεόν, ὑπάρχει βοθητικὸ προσωπικὸ καὶ μὴ ὀμάδα νυκτός. Ἀυτὲς οἱ οικογένειες διαμένουν σὲ σπῆτια ποὺ βρίσκονται μῆσα στὴν πόλη καὶ κοντὰ στὸν ἰδιαιτέρου χῶρου ζωῆς τῶν νέων. Χρηματοδοτοῦνται δὲ ἀπὸ τὸ κράτος.

Τὰ παιδιά ποὺ στέλνονται στὸ Browdale ὀνομάζονται emotionally disturbed children, ψυχικὰ διαταραγμένα παιδιά. Στὴν ἀρχή, στέλνονταν μόνον τὰ «δύσκολα» καὶ «ἀνάτα» παιδιά, ποὺ βρίσκονταν συνήθως ὑπὸ δικαστικὴ προστασία ἢ δὲν εἶχαν οικογένειες ἢ παρουσιαζάν μεγάλες δυσκολίες κοινωνικῆς ἀναπροσαρμογῆς. Στὴ συνέχεια, πολλὰ παιδιά τὰ ἐμπιστεύονταν στὸ Browdale οἱ ἰδίες οἱ οικογένειες τους. Ὅλα ὁμως αὐτὰ τὰ παιδιά, μ' ὁποιαδήποτε νοσογραφικὴ ἐτικέτα (ψυχωτικά, νευρωτικά, μὲ σοβαρὰς διαταραχὰς συμπεριφορῆς), ἔχουν κοινὸ χαρακτηριστικὸ ὅτι ἡ ἀνάπτυξή τους σταμάτησε, διαταράχθηκε ἢ διαστρεβλώθηκε σ' ἕνα στάδιο τῆς κοινωνικῆς ἐξέλιξης μᾶλλον πρόωρο. Ἡ ἀρχὴ ἢ ὁποία κυριαρχεῖ στὴ συνάντησι αὐτῶν τῶν παιδιῶν εἶναι ἡ ἑτερογένεια. Ἐτερογένεια ὁσον ἀφορᾷ τὴν ἡλικία (ἀπὸ 18 μῶνων μέχρι τὴν ἐνηλικίωσι), τὸ φύλο, τὴν κοινωνικὴ προέλευσι καὶ τὸν τύπο τῶν προβλημάτων.

Οἱ «γονεῖς» αὐτῶν τῶν οικογενειῶν εἶναι νέοι στὴν ἡλικία, συνήθως 18-25 ἐτῶν, οἱ ὅποιοι προέρχονται, κατὰ τὸ ἄρθρο ποὺ ἀναφέρειται παραπάνω, ἀπὸ διάφορους ὀρίζοντες καὶ μὲ βιογραφικὰ σημεῖωματα ποικίλα: φοιτητὲς ποὺ πλῆττονται ἀπὸ τὴν αὐστηρὴ τυπικότητα τοῦ πανεπιστημίου, νέοι μετανάστες, διπλωματοῦχοι παιδαγωγοὶ ἀνεκασποίητοι ἀπὸ τὸ παραδοσιακὸ σύστημα τῶν ἰδρυμάτων. Ἡ κατάρτισή τους γίνεται μῆσα στὶς «θεραπευτικὲς οικογένειες» καὶ περιλαμβάνει εἰδικὰ τὴν ὑποκειμενικὴ ἀσκηση ὀμαδικῆς ψυχοθεραπείας. Ἐπι πλεόν, ἐπιβάλλεται ἡ παρακολούθησι ὀρισμένων μαθημάτων, ἢ μελέτῃ καὶ ἡ ἐργασία σὲ μικρὰς ὀμάδες.

Ἡ μέθοδος διαπαιδαγωγῆς στὸ Browdale στηρίζεται σὲ μὴ ἀρχὴ «ἀναγκῶν», ὅπου οἱ ἀποφάσεις ποὺ ἀφοροῦν αὐτὲς τίς ἀνάγκες παίρνονται σ' ὁποιαδήποτε στιγμῃ, χωρὶς ἄ ὑπὸκεινται σὲ προκαθορισμένη προθεσμία. Υἱοθετεῖται ἕνα σύστημα ὄλο καὶ λιγότερο ψυχιατρικὸ, ἱατρικὸ καὶ ἐξειδικευμένον, ποὺ λαμβάνει ἰδίως ὑπ' ὄψη τίς θετικὰς δυνατότητες τοῦ παιδιοῦ.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Ancel M., *La défense sociale nouvelle*, β' ἔκδοσι, 1966.
 Ancel M., *L' individualisation des mesures prises à l'égard du délinquant*, Cujas 1954.
 Aubin B., «Les mesures éducatives édictées dans de nombreux pays en faveur de la jeunesse délinquante ou en danger seront-elles remises en cause?», *Actualités sociales hebdomadaires*, τεύχος 741, 24 Ἰουλίου 1970, σελ. 3.
 Besson A., *Les enfants et les adolescents socialement inadaptés. Problèmes juridiques et medico-psychologiques*, Cujas 1958.
 Bouzat P., Pinatel J., *Traité de droit pénal et de criminologie*, Dalloz, 1975.
 Chazal J., «L' institution du juge des enfants», Rapport oral au Collège du XXe anniversaire de la *Revue de Science Criminelle*, 19/20 Ἀπριλίου 1956, *RCDPC (Revue Science Criminelle et Droit Pénal Comparé)*, τεύχος 4, 1956, σελ. 775-785.
 Chazal J., *Le juge des enfants, pratique judiciaire et action sociale*, Sirey, 1948.
 Chazal J., «Mesures de rééducation et peines devant le tribunal pour enfants», *Rev. Sc. Cr.*, 1953, σελ. 609.

Chazal J., «Le traitement de l'état de prédelinquance juvénile», *Ann. Inter. de Crim.* 1969, σελ. 321-332.
 Costa J.L., «Statut des jeunes délinquants en Europe Occidentale», *Rev. Sc. Crim.* 1953, σελ. 493-418.
 Favard, «La recherche évaluative en milieu institutionnel pour mineurs et en milieu pénitentiaire pour adultes. Compte rendu des quatrièmes journées scientifiques Franco-Québécoises en criminologie, Vauresson 2729», Μάιος 1974, C.F.R.E.S. (Centre de Formation et de Recherches de l' Education Surveillée), 1974.
 Fedou G., *Collaboration du juge et du psychiatre d'enfants* (Rapport du Xe Congrès de l' association des pédiatres de langue française, Παρίσι, Ἰούνιος 1963).
 Henry M., *Le juge des enfants*, Vauresson, 1971.
 Levasseur G., Stefani G., Jambu-Merlin R., *Criminologie et Science Pénitentiaire*, 4η ἔκδοσι, Dalloz 1976.
 Levasseur G., *Les seuils d'âge dans la législation pénale*, étude effectuée par la Commission Juridique présidée par G. Levasseur, Cujas, 1961, Centre d' Etude et de Défense Sociale.
 Levasseur G., Ceccaldi, *L' enfance et adolescents socialement inadaptés*, Cujas 1958.
 Lopez-Rey M., «La prévention et le traitement de la délinquance juvénile. Tendances internationales d'aujourd'hui», *RICPT*, 1959, σελ. 3-16.
 Michard H., *La liberté surveillée*, 1953.
 Michard, H. Voirin P., *La connaissance des enfants et adolescents inadaptés*, E. Privat, Παρίσι, 1960.
 Michard H., *L'observation en milieu ouvert*, Imp. Adm. Melun, 1957.
 Michard H., «La délinquance des jeunes en France», *La Documentation française*, Paris, 1973, τεύχος 4.
 Pinatel J., «L' approche sociologique du problème de la délinquance juvénile», *Rev. Sc. Crim.* 1962, σελ. 786-795.
 Pinatel J., «Recherche évaluative et personnalité criminelle» (à propos de l'enquête sur les résultats de la garde par Favard-Orilleau), *Rev. Sc. Crim.* 1971, τεύχος 4, σελ. 980.
 Racine A., «L' indétermination de la sentence dans les juridictions pour mineurs», *Revue de Droit Pénal Comparé*, 1961, σελ. 43-60.
 Raymond L.M., «Les méthodes d'évaluation des résultats des traitements», *Rev. Sc. Crim.*, Ἰούλιος-Σεπτέμβριος 1967, σελ. 689.
 Ribeaud M.C., *Les enfants des exclus, l' avenir enchaîné des enfants des sous-prolétariat*, Paris 1976.
 Robert Ph., *Traité de droit des mineurs*, Cujas, 1969.
 Vabres H.D., *Ordonnance de 1945, relative à l' enfance délinquante, commentaire*, D. 1945. L. 169.
 Vabres H.D., Ancel M. *Le problème de l' enfance délinquante*, Sirey 1947.
 Veillard-Cybulsky M., *Les jeunes délinquants dans le monde*, Delachaux et Niestlé, Neuchâtel, 1963.
 Verin J., «L' évolution d' efficacité des traitements de délinquants», Premier colloque criminologique du conseil de l' Europe. *Rev. Sc. Crim.*, Ἰανουάριος-Μάρτιος 1974, σελ. 136.
 Visier P., «Dynamique de l' institution», *Sauvegarde de l' enfance*, Νοέμβριος-Δεκέμβριος 1972, σελ. 565-574. «Enfance et adolescence en danger, 13e conférence des ministres européens chargés des affaires familiales», *La Documentation Française*, Paris, 1973, σελ. 292. «Enfance inadaptée», *Revue Crim. de droit sanitaire et social*, τεύχος 28, Ὀκτώβριος-Δεκέμβριος 1971. «Les adolescentes en difficulté», *Sauvegarde de l' enfance*, 3-7, Μάρτιος-Σεπτέμβριος 1976.